

זכרונות ΧΡΟΝΙΚΑ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 18 • ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1979 • ΝΙΣΑΝ 5739

אשׁא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי
עזרי מעם ה' עשה שמים וארץ

«Υψώνω τοὺς ὀφθαλμούς μου πρὸς τὰ ὄρη· Πόθεν θέλει ἔλ-
θει ἡ βοήθειά μου; Ἡ βοήθειά μου ἔρχεται ἀπὸ τοῦ Κυρίου, Τοῦ
ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν», (Ψαλ. 121: 1 - 2).

ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΧΗΣ

ΚΑΘΕ ΧΡΟΝΟ τέτοια μέρα ή μνήμη μας γυρνά και στρέφεται με πόνο στους γονείς μας, τα αδέρφια μας, τους συγγενείς μας, τους φίλους και τους γνωστούς μας, που χάθηκαν στα γερμανικά στρατόπεδα και στους ναζιστικούς διωγμούς.

Η ΟΔΥΝΗ είναι μεγάλη γιατί οι περισσότεροι από μας είμαστε ή ίδια γενιά του πολέμου και οι δικοί μας συγγενείς και φίλοι είναι εκείνοι που βάρβαρα κι απάνθρωπα εξοντώθηκαν. Είμαστε έμεις οι ίδιοι τα τραγικά θύματα της καταστροφής του Όλοκαυτώματος!

ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ αυτή της Μνήμης και του Πόνου έρχεται πάντα στη σκέψη μας τό έρώτημα: «Γιατί έμεις οι Έλληνες, Χριστιανοί ή Έβραϊοι τό θρήσκευμα, στεκόμαστε και υποκλιόμαστε στην ιερή μνήμη των εκατομμυρίων θυμάτων της ναζιστικής θηριωδίας; Οι διεθνείς οργανισμοί (όπως π.χ. ο Ο.Η.Ε.) γιατί δέν επαναφέρουν στη μνήμη τους, για ένα λεπτό τό χρόνο, αυτή την ατίμωση της ανθρωπίνης φυλής;»

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΤΙΠΟΤΑ δέν δικαιολογει αυτή την αδιάφορη στάση της Άνθρωπότητας που προέκυψε μετά τό β' παγκόσμιο πόλεμο. Όταν κάθε χρόνο, πολλές μέρες του χρόνου είναι αφιερωμένες σέ διαφόρους επετείους (άκόμη και ή «Ήμέρα των Ζώων» τιμάται!) γιατί νά μήν υπάρχει και μία ήμέρα αφιερωμένη στα δώδεκα εκατομμύρια των άθώων θυμάτων; Γιατί;

Η ΗΜΕΡΑ αυτή δέν θά ήταν ήμέρα άντεκδικήσεως ή όργης. Δέν θά ήταν ήμέρα κατακραυγής κατά της σημερινής Γερμανίας. Θά ήταν ήμέρα πόνου και διδαχής. Της διδαχής των δεινών, που μπορούν νά επιφέρουν οι φυλετικές, πολιτικές και θρησκευτικές διακρίσεις, της διδαχής των άποτελεσμάτων, που μπορεί νά σημάνει ή καταστροφή ενός νέου παγκόσμιου πολέμου.

ΕΜΕΙΣ οι Έλληνες, Έβραϊοι τό θρήσκευμα, προτείνουμε επίσημως την καθιέρωση μιās παγκοσμίου **Ήμέρας των θυμάτων του β' παγκοσμίου πολέμου**. Των θυμάτων άνεξάρτητα από έθνοτητα, χρώμα, θρησκεία. Την χαλεπή αυτή επέτειο θά τιμούμε την ιερή μνήμη όλων όσοι χάθηκαν, θά προσευχόμαστε στον Ένα Θεό γι' αυτούς και για την ειρήνη της ανθρωπότητας, του «σύμπαντος κόσμου».

ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Τό 1979, που είναι αφιερωμένο στό παιδί, τά σχέδια των μικρών Έβραίων, που ήταν κι' αυτοί κρατούμενοι στό στρατόπεδο Terezin, στη γερμανοκρατούμενη Τσεχοσλοβακία, δίνουν μιá άλλη τραγική παρουσίαση του φοβερού Όλοκαυτώματος.

Μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας και όταν οι Γερμανοί κατάλαβαν τη Ρόδο, ο αρχηγός των Ές - Ές στρατηγός Σιμάνα, έστειλε στο δημοφιλές νησί τους αξιωματικούς του Μπρούγκερ και Λίντεμαν μαζί με μία ομάδα ειδικευμένων στην εκτίμηση του χρυσού και των πολυτίμων λίθων. Οι Γερμανοί Ές - Ές, αφού άπογύμνωσαν τους Ισραηλίτες της Ρόδου από κάθε είδος αξίας, τους «φόρτωσαν» σε πλοία και τους μετέφεραν στον Πειραιά, για να κλειστούν, εν συνεχεία, στο Χαϊδάρι.

Τό κολαστήριο των Έβραίων της Ρόδου

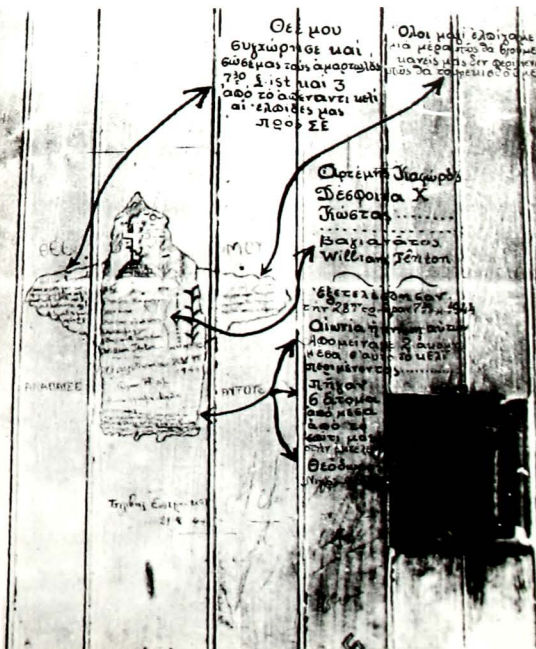
Τό Χαϊδάρι άμέσως μετά την άπελευθέρωση. Έδώ μαρτύρησαν χιλιάδες Χριστιανοί και οι Έβραίοι της Ρόδου. Η έπιγραφή, κάτω είχε γραφή από την κρατούμενη Άλίκη Σχοινά σέ κάποιο από τά κελλάιά του θανάτου.

Τό Χαϊδάρι, ήταν τό στρατόπεδο, όπου ώδηγοούντο από τους κατακτητές όλοι οι συλλαμβανόμενοι από τά Ές - Ές, τή Γκεστάπο, ή τήν Κομάντο Πιάτσα, αφού προηγουμένως «άνεκρίνοντο» στά άντρα της οδού Μέρλιν, Σέκερη ή στά ύπόγεια της Ιταλικής μυστικής άστυνομίας. Τό στρατόπεδο του Χαϊδαρίου ύπήρξε ένα άπαίσιο στήν κυριολεξία χωνευτήρι κάθε ανθρωπίνης ύπάρξεως. Χιλιάδες άνθρωποι έχασαν εκεί τή ζωή τους, άλλοι τήν ύγεία τους ή τή σωματική τους άκεραιότητα. Έκατοντάδες άνθρωποι, πού κλείστηκαν σ' αυτό τό κάτεργο των δαιμόνων ζουν ακόμα και σήμερα μέ παραμορφωμένα τά σώματά τους, μέ κλονισμένο τό νευρικό τους σύστημα, σωστά ράκη, μετά από τά βασανιστήρια και τίς δοκιμασίες, στίς όποιες τους υπέβαλλαν τά κτήνη του Σιμάνα και του έπιτελείου του. «Στήν οδό Μέρλιν», γράφει παλαιός δημοσιογράφος, «ήταν ό πρόλογος των βασανιστηρίων. Τό στρατόπεδο του Χαϊδαρίου, ήτο ή ψύχραιμος ανάπτυξη της βαρβαρότητας και άγριότητας σέ μία μόνιμη κατάσταση, ήτο τό τραγικό έργαστήριο των δαιμόνων πού έπαιρνε τήν ανθρωπίνη ψυχή και τό ανθρωπινό ύγιές σώμα, γιά νά τά μεταβάλει μέσα σέ λίγο καιρό σέ ανθρωπίνα έρείπια».

Τό κολαστήριο του Χαϊδαρίου «συγκροτούσαν» ό διοικητής του, Γερμανός ταγματάρχης Ραντόμσκυ, Πρώσος τήν καταγωγή και άλλοτε διοικητής στρατοπέδου στο Κίεβο της Ρωσίας, ό ύπολοχαγός Κάρλ Φίσερ, δικηγόρος από τό Βερολίνο, ό άνθυπασπιστής Λόφλερ, ό δεκανέας Κόβατς, ό στρατιώτης Σμίτσερ, μονόφθαλμος και από τά πιό αιμοβόρα θηρία και ό στρατιώτης της έσωτερικής φρουράς Σήφφερ.

Οι προαναφερθέντες έξ μαζί μέ έκατό περίπου ύποτακτικούς ύπό τίς διαταγές τους στρατιώτες - βασανιστές, διέπραξαν τίς πιό άνήκουστες κακουργίες, πού μπορεί νά

Μιά «μαρτυρία» από τό Χαϊδάρι. Λέξεις και φράσεις πού μαρτυρούν όλο τό δράμα των κρατουμένων. Έίχαν γραφή στο έσωτερικό κάποιοι κελλιά.

αρπάζοντας τό κεφάλι τῆς ξερμῆς γριούλας ἀπό τὰ λιγοστά κάτασπρα μαλλιά τό βροντοκόπησε στό χῶμα, μιά, δύο φορές. "Ἐκλεισα τὰ μάτια μου ἀπό τή φρίκη. "Ὅταν τὰ ἄνοιξα πάλι, ἡ βασανισμένη ψυχή εἶχε ἀφήσει τό γέρικο κουφάρι. Μιά χούφτα κόκκαλα ντυμένα μέ ἕνα ζαρωμένο πετσί καί λίγα κουρέλια κοίτονταν τώρα ἐκεῖ στό χῶμα. Τό σπίτι τῆς κουκουβάγιας αὐξήσε κατά ἕνα ἀκόμη κάτοικο».

Καί συνεχίζει στήν ἀναφορά τῆς, περιγράφοντας τό πένθιμο πρελούντιο τῶν Ἑβραίων στό Χαϊδάρι, ἡ Ἰωάννα Καραγιάννη:

«Τό οἶκμα πού ἔφεραν τά γυναικόπεδα χωριζόταν ἀπό τό δικό μας μέ μιά μεσοτοιχία. Μᾶς ἀπαγόρευσαν κάθε ἐπικοινωνία μαζί τους μά ἐμεῖς, ἀδιαφορώντας γιά τή διαταγή, προσπαθήσαμε νά τίς βοηθήσουμε ὅπως μπορούσαμε. Πέθαιναν ἀπό τή δίψα, ἐκλιπαροῦσαν γιά μιά γουλιὰ νεράκι. Ἰδίως τά παιδάκια μᾶς σπάραζαν τήν καρδιά. Σήκωναν ἐπάνω μας τά ματάκια τους γεμάτα ἀθωότητα καί πονεμένη ἔκφραση, τά στοματάκια τους σοῦρωναν ἔτοιμα νά ξεσπάσουν σέ κλάμα καί ἡ τρεμουλιαστή φωνούλα τους ψιθύριζε: «Νερό!!!». Εἶχαμε ἀπό ἕνα μικρό κανάτι κάθε δέκα ὁκτώ γυναῖκες γιά 24 ὥρες καί μ' αὐτό τό λιγοστό νερό προσπαθήσαμε νά ξεδιψάσουμε τοῦλάχιστον τά παιδάκια.

Τήν ἄλλη μέρα τό πρωί ἐνῷ καθορίζαμε στήν αὐλή κουκιά, μερικές νέες κοπέλλες κατέρωθωσαν νά περάσουν τά δικά μας συρματοπλέγματα καί νά ἀνακατευθοῦν μαζί μας. Καθαρίζοντας κουκιά καί αὐτές, μᾶς διηγήθηκαν τό δρᾶμα τους. Μιά μελαχρινή κοπέλλα, πού τά κατάμαυρα μάτια τῆς εἶχαν κάπου κάπου καί λάμψεις τρέλλας, μιλοῦσε μέ μονότονη σιγανή φωνή, σάν νά διηγότανε τήν ἱστορία κάποιων ἄλλων καί ὄχι τή δική τῆς. Τά μαρτύρια τῆς εἶχαν ἀφήσει μιά παθολογική ἀπάθεια. Ζοῦσε σάν κτήνος. Σέ λίγες μέρες, ὅσους ἔζησαν τούς ξαναπῆραν ἀπό τό Χαϊδάρι γιά νά ἐξακολουθήσουν τό ταξίδι τους πρὸς τή Γερμανία καί τό θάνατο. Συγκεντρωμένες στό φραγμένο περίβολό μας, ἀποχαιρετίσαμε ἀπό μακριά ἐκεῖνες πού γνωρίσαμε καί παρακολουθήσαμε τήν ἀναχώρησή τους, πού ἔγινε μέ τίς ἴδιες ἀγριές σκηνές τῆς ἀφίξεώς τους. Ἐχω νά προσθέσω μιά σκηνή ἀκόμα, ὡμή καί ἀπαίσια, ὅπως καί οἱ Οὐνοὶ πού τήν ἐπροκάλεσαν. Τή στιγμή πού οἱ γυναῖκες ἔπρεπε νά μποῦν στά αὐτοκίνητα, μιά ἀπό αὐτές γεννοῦσε. Ὁ

"Ἐνα ἀπό τά συνηθισμένα «μπλόκα» τῶν Γερμανο - Ἱταλῶν σέ δρόμο τῶν Ἀθηνῶν. Σέ τέτοια «μπλόκα» συνελήφθησαν δεκάδες Ἑβραῖοι.

Κάρλ Φίσερ, ἦταν ἕξω φρενῶν γιά τήν καθυστέρηση. Κάθε στιγμή κοιτοῦσε τήν ὥρα στό μπρασελέ του καί τήν ἔβριζε χτυπώντας μέ τό μαστίγιο τίς μπόττες του. Καί τότε ἔγινε κάτι πού οὔτε ὁ Δάντης, οὔτε ὁ Ἐντγκαρ Πόε τό φαντάστηκαν ποτέ! Οἱ δεσμοφύλακες χωρὶς νά σεβαστοῦν τήν ἱερή αὐτή στιγμή τῆς δημιουργίας ἐνός καινούργιου πλάσματος, ἀνάγκασαν τήν ἐτοιμόγεννη μέ βουρδουλιές νά βιασθῇ στήν ἐκτέλεση τοῦ προορισμοῦ τῆς σά μητέρας! Καί ἡ γυναῖκα αὐτή, πού γέννησε κάτω ἀπό συνθήκες χειρότερες καί ἀπό ἕνα σκυλί, ρωτήθηκε ἀπό τόν Φίσερ, ἐάν θά ἔπαιρνε μαζί τῆς τό παιδάκι τῆς ἢ θά τό ἀφηνε στό Χαϊδάρι!.. Ἐκοψε ἕνα κομμάτι ἀπό τὰ κουρέλια τῆς, τύλιξε τό πλάσματάκι καί τὸσφιξε στήν ἀγκαλιά τῆς. Τήν ἐξανόγκασαν τότε, νά μῇ στό αὐτοκίνητο. Ξεκίνησε μέ κλονισμένα βήματα, περιχυμένη ἀκόμα ἀπό τὰ αἵματα τοῦ τοκετοῦ. Μέρους δολόκληρης εἶχα μπροστά μου αὐτή τή φοβερή σκηνή...».

Ἐκτός ὅμως ἀπό τόν ὁμαδικό ἐγκλεισμό στό Χαϊδάρ τῶν Ἑβραίων τῆς Ρόδου, δεκάδες ἀκόμα Ἰσραηλίτες πού συνελήφθησαν στήν περιοχή τῆς πρωτεύουσας ἐμαρτύρησαν καί ἐξετελέσθησαν κατὰ τόν πιό ἀπάνθρωπο τρόπο στό στρατόπεδο τοῦ θανάτου. Μέ φρίκη θυμούνται οἱ κρατούμενοι, τήν ἐκτέλεση τοῦ Ἑλληνοεβραίου Λεβὴ Χαΐμ Λεών, ἐφέδρου ὑπολοχαγοῦ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ. Ὁ ἀτυχος νέος συνελήφθη, ὅταν ἄρχισαν καί στήν Ἀθήνα οἱ διωγμοὶ τῶν Ἑβραίων. Ἀφοῦ ἀνέκρίθη» στό ἄντρο τῶν Ἑς - Ἑς στήν ὁδὸ Μέρλιν, ἀδηγήθηκε σιδηροδέσμιος στό Χαϊδάρι, χωρὶς καμμιὰ κατηγορία, πλὴν τοῦ ὅτι ἦταν Ἑβραῖος. Τό πρωί τῆς 7ης Δεκεμβρίου τοῦ 1943, ἐκτελέστηκε παρουσία ὄλων τῶν ὑπολοίπων κρατουμένων, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους, Ἰδίως γυναῖκες, ἔπαθαν ψυχικὸ σόκ.

Ὅταν τό ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα τέλειωσε τό μακάβριο ἔργο του, πλησίασε τό ἀψυχο πιά κουφάρι ὁ διοικητὴς τοῦ στρατοπέδου, ὁ ταγματάρχης Ραντόμσκι. Ἐβγαλε τό πιστόλι του ἐπιδεικτικά καί ἔριξε τή χαριστική βολή στό κεφάλι τοῦ Λεβὴ...

Ἐνας ἀκόμα ἄνθρωπος, ἕνας ἀκόμα Ἑβραῖος θυσιαζόταν γιά νά ἐπικρατήσουν στὸν κόσμο τὰ «ἰδεώδη» τοῦ Ἑθνικοσοσιαλισμοῦ. Ὅμως, τό αἷμα τοῦ Λεβὴ Χαΐμ Λεών καί τῶν ἑκατομμυρίων ἄλλων ἀθῶων μαρτύρων, ἔγινε ποτάμι, πού λίγους μῆνες ὕστερα ἐπνίξε τούς δαίμονες τοῦ μίσους καί τὰ ἄβουλα, τὰ ἀφιονισμένα ὄργανά τους...

ΣΑΡΑΝΤΗΣ ΑΣΤΕΡΙΑΔΗΣ

«ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ: ΔΥΟ ΦΥΛΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΕΣ»

**Τόνισε στό Διάγγελμα του γιά
τὴν 25ην Μαρτίου ὁ Πρόεδρος
τῆς Δημοκρατίας κ. Κ. Τσάτσος.**

Στό Διάγγελμα του γιά τόν ἑορτασμό τῆς ἐθνικῆς ἐπετείου ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κ. Τσάτσος, ἀνέφερε μεταξύ τῶν ἄλλων:
«Ἐν πρώτοις δέν πρέπει νά λησμονοῦμε ποτέ πῶς εἴμαστε ἀπὸ τίς λίγες φυλές καί πάντως μιά ἀπὸ τίς δύο ἱστορικές φυλές, πού ἐνῷ ἔπαιζαν πρωτεύοντα ρόλο στήν ἱστορία, ὑπάρχουν ἀνέκαθεν μόνες. Οἱ Ἑβραῖοι καί οἱ Ἕλληνες. Δέν ἔχουμε ὁμοφύλους, ὅπως ἔχουν οἱ λαοὶ τοῦ ἀραβικοῦ κόσμου, ὅπως ἔχουν οἱ Σκανδιναβοί, ὅπως ἔχουν οἱ Νοτιοαμερικανοὶ ἢ καί οἱ Ἀφρικανοί. Εἴμαστε μόνοι».

Ο στρατηγός Σιμάνας, αρχηγός των Ές - Ές στην Ελλάδα. «Φρόντισε» να πάρει ένα καλό μερίδιο για τον εαυτό του, από τις εβραϊκές περιουσίες.

Η ΚΑΤΑΛΗΣΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΒΡΑΪΚΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΓΕΡΜΑΝΟΥΣ

Μιά άγνωστη σελίδα από τα δεινά των Έβραίων της Ελλάδος

Ανώτερος κρατικός λειτουργός, πού λόγω της θέσεώς του υπογράφει με ψευδώνυμο, αλλά και πού έχει στά χέρια του ενδιαφέροντα ανέκδοτα στοιχεία για τη δραστηριότητα των Ναζί, έγραψε την παρακάτω έρευνα:

Ένα σημαντικό μέρος του δράματος των Έβραίων, υπηκόων των χωρών πού κατέλαβε ο Χίτλερ, «άνηκει» και στους Έβραίους της Ελλάδος, οι οποίοι, «πλήρωσαν» και αυτοί, άλλοι με την περιουσία τους και άλλοι με την ίδια τη ζωή τους.

Είναι γνωστό ότι τα χιτλερικά κτήνη, έμχανεύοντο τα πιά άπίθανα και σατανικά τεχνάσματα, για να «βάλουν στο χέρι» τους άτυχείς Ισραηλίτες, πράγμα πού έγινε άτυχώς και στη χώρα μας, παρά τη βοήθεια πού προσέφεραν, με κίνδυνο της ζωής τους, έκατοντάδες Έλληνες, βοήθεια ή όποια πήρε οργανωμένη θά λέγαμε μορφή, από τη στιγμή πού ή ίδια ή Αστυνομία Αθηνών έφοδίασε με πλαστές ταυτότητες χιλιάδες Έβραίους, οι όποιοι κατάφεραν τελικώς να σωθούν από τα νύχια των Ές - Ές και της Γκεστάπο.

Αλλά, στίς γραμμές πού άκολουθούν, δέν πρόκειται να μάς άπασχολήσουν τα δεινά των συμπολιτών μας Έβραίων σ' όλόκληρη την Ελλάδα ούτε οι θυσίες τους σέ άνθρωπινο υλικό, θέμα, πού άπαιτεί δεκάδες σελίδες και πού είναι λίγο πολύ γνωστό στους περισσότερους. Έδώ, θά σταθούμε σέ μία «πτυχή» της τραγωδίας του εβραϊκού στοιχείου, πού άφορά στην όλοσχερή οικονομική καταστροφή του και την καταλήστευση από τους Γερμανούς των εβραϊκών περιουσιών, των όποιων ή άξια δέν μόρρεσε φυσικά ποτέ να υπολογισθί.

Στά Ές - Ές, τη γνωστή άστυνομία άσφαλείας του ναζιστικού κόμματος, είχε άνατεθί από τον Φύρερ, ή άνακάλυψη και καταδίωξη των Ισραηλιτών, τόσο στην ίδια τη Γερμανία, όσο και στίς χώρες πού κατελάμβαναν οι χιτλερικές μεραρχίες. Στην Ελλάδα άνώτατος διοικητής των Ές - Ές ήταν ό διαβόητος στρατηγός Σιμάνας, πού ήταν συγχρόνως και σύμβουλος του Έπιτρόπου του Ράιχ Άλτεμπουρκ και του στρατηγού στρατιωτικού διοικητού Νοτίου Ελλάδος, για πολιτικά και θέματα άσφαλείας.

Τή διεύθυνση των Ές - Ές είχε ό συνταγματάρχης Μπλούμε, του όποιου οι ύπηρεσίες έστεγάζοντο στην όδό Μέρλιν και στην όδό Σέκερη στην Αθήνα. Τα ελληνικά Ές - Ές είχαν διαιρεθί σέ διάφορα τμήματα, με διαφορετικές τό κάθε ένα άρμοδιότητες. Σέ ένα από τα τμήματα αυτά, πού είχε την όνομασία Ές - Ντέ, είχε άνατεθί και τό «πρό-

βλημα των Έβραίων». Βοηθός του συνταγματάρχη Μπλούμε και προϊστάμενος των Ές - Ντέ ήταν ό ταγματάρχης Μπροϋγκερ με συνεργάτες τους ύπαξιωματικούς των Ές - Ές Λίντενταν, Κρουμπάχ και Σέλλε. Όλοι αυτοί και πολλοί άκόμα με «έπικεφαλής» τό Σιμάνας, ώργάνωσαν κατά «άριστουργηματικό» τρόπο τη δίωξη των Ισραηλιτών, χωρίς βεβαίως να άδιαφορήσουν για τα περιουσιακά τους στοιχεία, πού δέν ήταν καθόλου εύκαταφρόνητα.

Σύμφωνα με νόμο, πού εξέδωκε ή γερμανική στρατιωτική διοίκηση και πού ήταν ύποχρεωτικός για την κατοχική ελληνική κυβέρνηση, οι έν Έλλάδι εβραϊκές περιουσίες, άνήκαν έξ όλοκληρου στό ελληνικό κράτος.

Όποιος έδινε στίς γερμανικές άρχές πληροφορία, για κρυμμένη ή μη δηλωθείσα εβραϊκή περιουσία, έδικαιοϋτο τό 20% επί της περιουσίας αυτής. Τό υπόλοιπο 80%, έπρεπε, σύμφωνα με τό νόμο, να περιέρχεται στό ελληνικό δημόσιο. Κατά την κατάσχεση, παρίστατο και ύπάλληλος του ελληνικού ύπουργείου Οικονομικών. Όπως είναι φανερό, ό «νόμος» της γερμανικής στρατιωτικής διοικήσεως και ή «συμμετοχή» του ελληνικού κράτους άποτελοϋσαν τό προπέτασμα με τό όποιο οι Γερμανοί σκέπαζαν τό όργιο της λαφυραγωγίας και του έγκλήματος.

Οι περιουσίες των Έβραίων παρεδίδοντο από τους άξιωματικούς των Ές - Ντέ στίς ύπηρεσίες τους. Όμως, ένα μεγάλο μέρος, και ίδίως σέ κοσμήματα και άλλα είδη πολυ-

τελείας, κρατούσαν οι ίδιοι, πράγμα πού τούς «άνοιγε» βεβαίως την δρεξη γιά μεγαλύτερη «δραστηριότητα». Χαρακτηριστική είναι έν προκειμένω, ή περίπτωση τής έβραϊκής Κοινότητος τής Ρόδου. Μετά τή συνθηκολόγηση τής 'Ιταλίας καί όταν οι Γερμανοί κατέλαβαν τή νήσο, ό Σιμάνα έστειλε εκεί μία έκτακτη «άποστολή», πού τήν αποτελούσαν οι 'Ες - 'Ες Μπρούγκερ καί Λίντεμαν μέ μερικούς ακόμα «είδικευμένους» στρατιώτες. Άφού συνέλαβαν όλους σχεδόν τούς 'Ισραηλίτες τής Ρόδου, τούς φόρτωσαν σάν κτήνη σέ πλοίαρτα καί τούς μετέφεραν στόν Πειραιά, γιά νά «κλειστούν στό Χαϊδάρι γιά τά «περαιτέρω». 'Η έβραϊκή περιουσία πού κατασχέθηκε, αποτελούμενη από χρυσό καί πολυτίμους λίθους, τοποθετήθηκε σέ έννέα μεγάλα κιβώτια καί άεροπορικώς, μεταφέρθηκε από τόν Μπρούγκερ στήν 'Αθήνα.

Τό μεγαλύτερο μέρος από τήν περιουσία αυτή, τής όποιας ή αξία ύπολογίστηκε γύρω στίς 300.000 χρυσές λίρες, παραδόθηκε στίς γερμανικές άρχές, ένώ τό ύπόλοιπο «έσοúφρωσαν» οι Μπρούγκερ καί Λίντεμαν. Οι δύο αυτοί άξιωματικοί, πούλησαν μέ άνθρωπό τους τό θησαυρό σέ δύο κοσμηματοπώλες τών 'Αθηνών, αντί 4.000 χρυσών λιρών, ένώ ή πραγματική του αξία ήταν 15.000 λίρες.

'Αλλά, τή μεγάλη «μπάζα» έκανε ό στρατηγός Σιμάνα. 'Από τά έννέα κιβώτια έστειλε μόνο τά τρία στή Βιέννη, μέ είδικό άεροπλάνο τής «Λούφτ - Χάνσα». Καί αυτά όμως δέν κατάφεραν νά φθάσουν τελικώς στόν προορισμό τους. Τό άεροπλάνο πού τά μετέφερε, χτυπήθηκε από συμμαχικά πάνω από τό Βελιγράδι. Μιά όλόκληρη περιοχή ήταν «σπαρμένη» από χρυσές λίρες καί κοσμήματα, τά όποια βεβαίως έσπυσαν μέ μεγάλη προθυμία καί δικαιολογμένη έκπληξη νά μαζέψουν οι Γιουγκοσλάβοι.

Τά ύπόλοιπα έξη κιβώτια «μοιράστηκαν» άλλοι «παράγοντες» καί άξιωματούχοι τών 'Ες - 'Ες, μέ πρώτο, όπως προαναφέραμε, τό Σιμάνα, του όποίου τό «μέρισμα», από τίς έβραϊκές περιουσίες τής Ρόδου, έφθασε τίς 80 - 100.000 χρυσές λίρες. Τήν «περίπτωση Σιμάνα» άπεκάλυψε μετά τήν κατάρρευση τής Γερμανίας ό άρχηγός τών γερμανικών μυστικών ύπηρεσιών στήν 'Ελλάδα 'Αρθούρος Ζάιτς. Γράφει στα άπομνημονεύματά του ό Ζάιτς: «Όταν ό στρατηγός Σιμάνα τό θέρος του 1944, έδέησε νά άναχωρήσει άεροπορικώς έξ 'Αθηνών είχε επίσημως ως προσωπικός του άποσκευάς δύο έσφραγισμένα κιβώτια, τών όποιών τό βάρος έκάστου άνήρχετο εις 70 - 80 χιλιόγραμμα. Τά δύο ταύτα κιβώτια μετεφέρθησαν διά του αύτοκινήτου τής γερμανικής εταιρείας «Λούφτ - Χάνσα» υπό συνοδείαν τεσσάρων άνδρών τών 'Ες - 'Ες εις τό άεροδρόμιον Τατοίου. 'Η φρουρά αύτη άπεσύρθη τότε μόνον, όταν τό άεροπλάνον τής «Λούφτ - Χάνσα», τό φέρον τόν στρατηγόν Σιμάνα καί τά δύο κιβώτια, εύρίσκετο εις τόν άέρα. 'Ο άστυνόμος Χέσελμπαρτ άπεκάλυψε βραδύτερον εις έμπιστευτικόν κύκλον, ότι τά δύο κιβώτια περιείχον τά μυστικά ποσά του κ. Διοικητού καί περιελάμβανον χρυσόν καί πολυτίμους λίθους αξίας 80 - 100.000 χρυσών λιρών».

'Αλλά δέν υπήρξε τιμωρότερος καί ό άστυνόμος τών 'Ες - 'Ες Χέσελμπαρτ, ό όποίος συνεργάστηκε μέ ένα Γερμανό «έμπορο» τό Λεοπόλδο Χούγκερ. 'Ο Χούγκερ, ένας γαλανομάτης Αυστριακός μέ χλωμό πρόσωπο καί παρουσιαστικό «μάγκα», είχε ζήσει πολλά χρόνια πριν από τόν πόλεμο

ΑΝΩ: 'Ο 'Αρθούρος Ζάιτς, άρχηγός τών γερμανικών μυστικών ύπηρεσιών στήν 'Ελλάδα, κατά τή διάρκεια τής κατοχής. 'Απεκάλυψε τά «κατορθώματα» του Σιμάνα σέ βάρος τών έβραϊκών περιουσιών. ΚΑΤΩ: 'Ο ύπαξιωματικός τών 'Ες - 'Ες Μπέκετ, του τμήματος διώξεως 'Εβραίων. 'Οργάνωσε στήν κυριολεξία έναντίον τών 'Ισραηλιτών τής 'Ελλάδος.

στην Ελλάδα και ήξερε καλά «πρόσωπα και πράγματα». Όταν τον Ιούνιο του 1941 τα Ές - Ές μετακινήθηκαν στο ρωσικό μέτωπο, ο γερμανός φρούραρχος Αθηνών συνταγματάρχης Σούμπερτ, «διωρίσθη» για λογαριασμό των Ές - Ές «διαχειριστή» των έβραϊκών περιουσιών τού Λεοπόλδου Χούγκερ, ο οποίος υπήρξε ένα από τα μεγαλύτερα ανθρωπομόρφα κτήνη στις τάξεις των Ές - Ές που υπηρέτησαν στην Ελλάδα. Χιλιάδες Εβραίους έστειλε στα κρεματορία τού Νταχάου και τού Άρουσβιτς και έσφετερίστηκε διασκοτομυρία δραχμών, που ανήκαν σέ έβραϊκές οικογένειες. Για τó Χούγκερ μία έμπιστευτική έκθεση των Ές - Ές που έπεσε στα χέρια τής άστυνομικής ομάδος αντίστασέως, τις γνωστής ως «Ο.Μ.», έγραφε τά εξής χαρακτηριστικά: «Άσκέτως εάν ó Λ.Η. (Λεοπόλδος Χούγκερ) διωρίσθη επίτροπος διαχειριστής των έν Έλλάδι έβραϊκών περιουσιών, από τόν συνταγματάρχην τής Βέρμαχτ Ζ.Β. Σούμπερτ, έχομεν τήν τιμήν νά αναφέρωμεν ότι αύτος τυγχάνει πρόσωπον τής άπολύτου έμπιστοσύνης τού Σώματός μας (των Ές - Ές) καθ' όσον είναι από πολλών ετών εγκατεστημένος εις τήν Έλλάδα, έχει Έλληνίδα σύζυγον, ή όποια εκ τού πρώτου γάμου τής είχε άνδρα έναν πρώην νομάρχην και γνωρίζει πρόσωπα και πράγματα καλώς. Ό έν λόγω Λ.Η. γνωρίζει καλώς τό ποιόν των ανθρώπων τούς όποιους χρησιμοποιούν ό πλοίαρχος Νένεκε, ό συνταγματάρχης Φόν Κλέμ, ό αντιπλοίαρχος Λίντιχ και οι περί τήν Άμπερ - Στέλλε, Κλούς, Τζίνο και Ρίχαρτ και θά φροντίση νά τούς έξουδετερώση, ώστε όλόκληρον τό γερμανικόν δικτύον νά περιέλθη υπό τήν έπιρροήν μας και τόν έλεγχόν μας».

Ό Χούγκερ, άφού «κατέγραψε» λεπτομερώς τις έβραϊκές περιουσίες των Άθηνών, άρχισε τή «δράση» του, από τόν Οκτώβριο τού 1941, άφού πρώτα ωργάνωσε τό «στρατηγείο» του σέ ένα οίκο μόδας, στήν όδό Έρμου. Άλλά, για νά «ρίξη» στράτη» στα μάτια των Γερμανών, σά τός ό άδίστακτος αυστριακός Ναζί, επρότεινε στους έξιμοτικούς των Ές - Ές νά χρηματοδοτή ό ίδιος και μάλιστα μέ άφθονα χρήματα, τις γερμανικές μυστικές υπηρεσίες στήν Έλλάδα, πράγμα που έγινε δεκτό. Έτσι ό Χούγκερ έγινε ό παντοδύναμος χρηματοδότης των δικτύων κατασκοπείας, τόσο, ώστε νά κινήση τό φθόνο και τήν αντιζηλία ενός στελέχους τής γερμανικής ναυτικής κατασκοπείας, τού πλοίαρχου Έρίτ Νένεκε, ό όποιος τόν κατηγορούσε, ότι τά περισσότερα έξοδα από τή λειτουργία των έβραϊκών περιουσιών τά κράτασε για τόν εαυτό του και έλάχιστα τά ρέδιζε στους προϊσταμένους του.

Μία από τις σπουδαιότερες και πρώτες έβραϊκές περιουσίες, για τήν όποια «ενδιαφέρθηκε» ό Χούγκερ, ήταν εκείνη τής έβραϊκής εταιρείας «Μπριτάνια». Τό έμπόρευμα τής εταιρείας αύτης, αποτελούμενα από μάλλινα ύφασματα μεγάλης αξίας, ό Λεοπόλδος Χούγκερ τό επώλησε μέσω διαφόρων μεσιτών στήν αθηναϊκή αγορά. Από τό έμπόρευμα τής «Μπριτάνια» ό Χούγκερ και οι «συνεργάτες» του έκέρδισαν τεράστια ποσά.

Άλλά καιρός είναι νά επανέλθουμε στα διαβόητα Ές - Ντέ, για νά παρακολουθήσουμε τή συνέχεια τής «επίδοσέως» τους στή Θεσσαλονίκη, όπου, όπως είναι γνωστό, τό έβραϊκό στοιχείο καταδιώχθηκε περισσότερο από ό,τι στήν υπόλοιπη Έλλάδα:

NAME: ZUCKER

Όταν οι «αρμοδίον» των Ές - Ές έμαθαν για τις ειδικές γνώσεις που είχε γύρω από τούς πολυτίμους λίθους ό Γερμανός υπάκουος Πωλάσφου, που εργαζόταν προηγουμένως σέ ελληνικό κοσμηματοπωλείο των Άθηνών, τόν έστειλαν στή Θεσσαλονίκη, όπου τόν παρέλαβαν τά Ές -

Ντέ, τό τμήμα όπως προαναφέραμε διώξεως Εβραίων, μέ σκοπό νά εκτιμήση τούς πολυτίμους λίθους, που κατασχέθηκαν στα χέρια των Ισραηλιτών τής Βορειοελληνικής πρωτεύουσας. Οι μη γνωστές οι ελαττωματικές από αυτούς επωλήθησαν στή Γερμανία. Ό Ζάιτς, για τόν όποιο μιλήσαμε προηγουμένως, απέκλυσε ότι ό διοικητής των Ές - Ές Θεσσαλονίκης έστειλε τόν Οκτώβριο τού 1943, αεροπορικούς στό Βερολίνο, υπό ίσχυρά συνοδεία καταδιωκτικών, τρία κιβώτια μέ τά κοσμήματα των Εβραίων τής Θεσσαλονίκης, τά όποια άσφαλίστηκαν, για τό ποσό των 600.000 χρυσών λιρών. Όταν άργότερα, τό 1945, οι σύμμαχοι μπήκαν στή Γερμανία, βρήκαν, σέ ένα αλατρωμένο κρυμμένους θησαυρούς πολλών δισεκατομμυρίων μαρκών. Τό θησαυρό αυτό είχε κρύψει εκεί ή υπηρεσία τού Χίμλερ.

Οι άτυχοι όμως Εβραίοι δέν έδιώχθηκαν μόνο από τις υπηρεσίες που ήταν «έντεταγμένες» για τό σκοπό αυτό, αλλά απέτεισαν τόν εύκολο στόχο για όσους Ναζί ήθελαν νά κορέσουν τή όπριωδή ένστικτά τους ή νά δοκιμάσουν τήν τύχη τους μέ τις έβραϊκές περιουσίες. Μία από τις υπηρεσίες που «άναρμόδιως» άνεμειχθησαν στο «έβραϊκό ζήτημα», ήταν και ή διαβόητη «3.000», ή όποια ωργάνωση στήν Άθήνα τό Φεβρουάριο τού 1943, όταν τό γραφείο 6Φ τής διευθύνσεως ό τού Ράιχςχιρχζάιτς Χάουπταμτ, τής άνωτάτης δηλαδή διευθύνσεως άσφαλείας τού Ράιχ, απέφασσε νά ίδρύση μία έντελής ανεξάρτητη υπηρεσία, μέ σκοπό τήν άποστολή πρακτόρων στή Μ. Άνατολή, τήν κατασκοπεία και τήν όργάνωση δικτύου αμμοπαζ. Άρχηγός τής «3.000» ήταν ό ταγματάρχης των Ές - Ές Όπτο Μπέικους. Η υπηρεσία τού Μπέικους στεγάστηκε άρχικά στο γραφείο τού Γερμανού έμπορου Σάντερ, επί τής όδου Σανταρόζα 3 και έν συνέχεια στήν όδό Παμισού 8. Οι αξιωματικοί τής «3.000», άφού άρχικώς για νά έξοικονομήσουν χρήματα, έξέδωσαν και έκκυκλοφόρησαν πλαστά ελληνικά χαρτονομίσματα, «άνεκάλυψαν» στή συνέχεια τήν περισσότερο άποδοτική και πιό εύκολη πηγή, τούς Εβραίους. Άλλά, αντί άλλου, αξίζει νομίζουμε στο σημείο αυτό νά ακούσουμε τή «μαρτυρία» ενός Γερμανού, τού Άρθούρου Ζάιτς, και πάλι, για τόν όποιο προαναφέραμε ότι ήταν ό άρχηγός των μυστικών γερμανικών υπηρεσιών στήν Έλλάδα. Γράφει ό Ζάιτς:

«Οι άνθρωποι τής «3.000», έννύ δέν είχαν καμμία άρμοδιότητα διά τήν δίωξήν των Εβραίων επεδόθησαν εις συστηματικήν άνεπίσημον δίωξιν, όστι άνεκάλυψαν ότι αύτη ήτο άρκετά προσδοφόρος επίχειρησις. Πλειστοί εκ των συλλεφθέντων ώδηγήθησαν εις τό άντρον τής όδου Παμισού 8 και κατελήστεύθησαν κυριολεκτικώς ή εξεβιάσθησαν μέχρι τελευταίας πεντάρας διά νά άφεθούν έλεύθεροι και ζήσουν. Τήν ίδίαν τύχην υπέστησαν και πολλοί Έλληνες, όρθότατα δέ ή υπηρεσία αύτη έκαρκτηρίζετο τόσο υπό των Γερμανών όσον και υπό των Έλλήνων ως ώργανωμένη συμμορία ληστωπεραστών.

Πράγματι ή υπηρεσία «3.000» είχε όργανώσει τήν ληστεϊαν και τόν έκβιασμόν κατά τρόπον άριστοτεχνικόν. Δέν παρέλειπε μάλιστα διά νά εξευρίσκη εύκόλως θύματα νά όργανώνη δι' άνθρωπων τής άποστράδας εις Μέσην Άνατολήν μέ ιδιόκτητα καΐκια τής:

Εις τας άποστολάς τούτας οι άνθρωποι τής υπηρεσίας έμεριμνούν νά σύμπεριλαβούν, ως επί τό πλείστον, Εβραίους, τούς όποιους απέτειλλαν μέ αστοκλήτητα τής υπηρεσίας εις ερημικήν άκμήν, όπότεν έθ' άρχετο τό Ιστιοφοράν τής υπηρεσίας νά τούς παραλάβη διά νά τούς μεταφέρη εις τήν Τουρκίαν.

Ο ταγματάρχης των Ές - Ές Ρίχαρντ Μπέρκερ. Ήλθε ειδικώς στην Αθήνα από το Βερολίνο για να συντονίσει τα σχέδια του Λεοπόλδου Χούγκερ για την καταλήστευση των εβραϊκών περιουσιών και την οργάνωση των ομάδων κατασκοπείας.

Ο καθένας φυσικά έφερε μαζί του αρκετά χρήματα εις χρυσόν και άλλα πολύτιμα αντικείμενα.

Όταν συγκεντρώνοντο αρκετοί, τότε άνεχώρει εκ Πειραιώς τό καίκι συνοδευόμενον και παρακολουθούμενον εκ του μακρόθεν από άλλο έξωπλισμένο καίκι της υπηρεσίας. Είς τό προσδιωρισμένον σημείον παρελάμβανε τά θύματα και έξηκολούθει τόν πλοούν προς Τουρκίαν. Καθ' όδόν όμως τό έξωπλισμένο καίκι μέ μίαν βολήν τούς έκανε σινιάλο νά σταματήσουν διά νηοψίαν δήθεν και έπειδή τά έγγραφα των έπιβατών ούδέποτε ήταν έν τάξει υπό τήν απειλή του τηλεβόλου του έξωπλισμένου καίκιου, τό άλλο ήναγκάζετο δήθεν νά ανακρούση πρύμναν και νά κατευθυνθή εις τόν Πειραιά, όπόθεν οι έπιβαίνοντες αυτού έφορτώνοντο έπ' αυτοκινήτων και μετεφέροντο διά τά περαιτέρω εις τόν άντρον τής όδοϋ Παρίσου 8.

Είς μίαν τοιαύτην πειρατικήν αποστολήν τό έξωπλισμένον Ιστιοφόρον ήναγκάσθη νά δώση και μάχην προς συμμαχικών ύποβρύχιον, τό όποιον τυχαίως ανεδύθη εις τά ύδατα του Κάβο Ντόροϋ.

Αυτά, για μιά μικρή «παρένθεση» σέ μιά μεγάλη δοκιμασία ενός μεγάλου λαού, πού τό μόνο του «φταίξιμο» ήταν ότι ή ύπαρξή του «κέντριζε» τά άπωθημένα ενός παρanoi-κού, ό όποιος βάλληκε νά τόν άφανίση από τό πρόσωπο τής γής, στιγματίζοντας έτσι μέ δνειδος αιώνιο τήν ανθρωπινή άξία και τόν πανανθρώπινο πολιτισμό.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΑΡΑΝΤΙΔΗΣ

Ο «Άριστοτέλης» Καλαμαριάς καταφύγιο τών κατατρεγμένων Έβραίων

Του κ. Γ. Βιβιλάκη, από τόν
«Έλληνικό Βορρά»

Θ' άρχίσουμε μέ τήν τεράστια προσφορά στή διάσωση πολλών Έβραϊόπουλων, του Όρφανοτροφείου Άρρένων ό «Άριστοτέλης» στήν Καλαμαριά, πού τότε είχε τόν τίτλο «Άσυλο Άλητοπαίδων». Δεκάδες παιδιά Έβραίων μπηκαν στό Ίδρυμα τότε και γλύτωσαν τό θάνατο μέ τίς αλλαγές ονομάτων πού τούς έκαναν οι ύπάλληλοι του Όρφανοτροφείου. Μάλιστα στόν ίδιο τό Γερμανό στρατιωτικό διοικητή Θεσσαλονίκης, τό διαβόητο Μάξ Μέρτεν, δόθηκαν οι πληροφορίες για άσυλο στα Έβραϊόπουλα άπ' τόν «Άριστοτέλη», πράγμα πού τόν ανάγκασε νά πεί στόν άείμνηστο διευθυντή του Ίδρύματος Κερκυραίο Διονύση Τριμέρη:

Νιόνιο προσέξτε. Άν άληθεύουν οι πληροφορίες τής Γκεστάπο, έσύ και τό προσωπικό παίζετε μέ τή ζωή σας.

Ο Τριμέρης τόν διαβεβαίωσε ότι τίποτα τό ύποπτο δέν συνέβαινε και συνεχίσθηκε ή παροχή άσφαλούς καταφυγίου στα Έβραϊόπουλα, μέσα στούς κόλπους του Ίδρύματος, μέχρι τήν κατάρρευση του Ναζισμού.

Ενδεικτικώς αναφέρουμε ότι στα χρόνια τής κατοχής, στόν «Άριστοτέλη» εισάχθηκαν 913 παιδιά, άπ' τά όποια πολλά Έβραϊόπουλα. Συγκεκριμένα:

Τό 1941 μπηκαν 238 μέ σύνολο δυνάμει 389, τό 1942 264 μέ δύναμη 512, τό 1943, μπηκαν 204 (δύναμη 527) και τό 1944 μπηκαν 207 (δύναμη 502).

Δυό άνθρωποι πού έζησαν εκείνα τά γεγονότα σάν ύπάλληλοι του Ίδρύματος, μάς είπαν χαρακτηριστικά τά έξης:

★ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ (Συνταξιούχος Διευθυντής και τότε προϊστάμενος Διαχειρίσεως): «Κάναμε τό καθήκον μας άπέναντι σέ συνανθρώπους μας, μ' όλους τούς κινδύνους γιατί έτσι έπρεπε. Δέν βγάλαμε «βούκινο» γιατί τό χρέος μας αυτό έλεγε τότε».

★ ΖΥΓΟΥΡΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ (Προϊστάμενος Έργαστηρίων): «Θυμάμαι εκείνα τά δύσκολα χρόνια, τήν άπόφαση όλων νά σωθούν περισσότεροι άνθρωποι και πρό παντός νέα παιδιά, πού τά βλέπαμε όλα σάν δικά μας».

Ός πληροφορούμεθα ή Ίσραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης, προτίθεται ν' αναλάβει υπό τήν προστασία της, τό τώρα Κέντρο Παιδικής Μερίμνης, του «Άριστοτέλη», ενώ τό Ίδρυμα «Γιάντ Βασέμ» του Ίσραήλ, θά τιμήσει αυτό μέ είδικό δίπλωμα και μετάλλιο.

Ο Μωρίς Μπενρουμπί.

— Έγώ ζώ έδω, τό πνεῦμα μου στό 'Αουσβιτς

Ήταν πραγματικά συγκλονιστική ή μαρτυρία του Μωρίς Μπενρουμπί στην τηλεόραση, μέ τήν εύκαιρία τής προβολής του τελευταίου επεισοδίου του «Όλοκαυτώματος». Ο Μωρίς Μπενρουμπί είναι Έβραϊος, 67 χρονών, κατάγεται από τή Θεσσαλονίκη καί σήμερα ζει στό Παρίσι, όπου καί εργάζεται σάν ράφτης. Συνελήφθη τό 1942 καί εξορίστηκε στό στρατόπεδο του 'Αουσβιτς — Μπιρκενάου. Είναι ό μόνος πού επέζησε από τίς «ειδικές ομάδες κρούσεως», πού δουλειά τους ήταν νά μαζεύουν καί νά θάβουν αυτούς πού πέθαιναν μέσα στους θαλάμους αερίων. Αυτός ό εφιάλτης τόν τυραννάει γιά 35 όλόκληρα χρόνια.

Από τό 1942 οι θάλαμοι αερίων ήσαν έγκατεστημένοι στό Μπιρκενάου. Δυό τετράγωνα κτίρια, μήκους 20 μέτρων μέ ύψος 3 μέτρα. Τό καθένα έκλεινε μέ μιά στενή, συρόμενη ξύλινη πόρτα.

Ο Μωρίς Μπενρουμπί ήταν βοηθητικός στις «ειδικές ομάδες κρούσεως». Μετέφεραν τά πτώματα από τούς θαλάμους αερίων μέχρι τούς ομαδικούς «τάφους», μέσα σέ μικρά βαγόνια.

«Ήταν πρωί — λέει ό Μπενρουμπί — όταν φτάσαμε.

Βρήκαμε τρεις σωρούς από πτώματα. Τριακόσιοι περίπου άνδρες, περισσότερες από διακόσιες γυναίκες καί παιδιά καί γέροι. Δέν παίρναμε τή μυρωδιά από τό αέριο. Όλοι έμοιαζαν σά νά είχαν πεθάνει από φυσικό θάνατο».

Θέαμα φρίκης

Όσοι πέθαιναν στους θαλάμους αερίων, δέν προέρχονταν από τούς κρατούμενους του 'Αουσβιτς. Στέλλονταν εκεί ειδικά γιά νά εκτελεστούν στους θαλάμους. Μετά τήν εκτέλεση ομάδες κρατουμένων είχαν αποστολή νά μα-

Στό μπράτσο του Μωρίς Μπενρουμπί, από τή Θεσσαλονίκη, υπάρχει πάντα ό αριθμός μητρώου κρατουμένου του 'Αουσβιτς. Τό τρίγωνο από κάτω σημαίνει πώς είναι Έβραϊος.

BEISER	ANDRE	19.04.28	METZ	DICI
BEISER	SAMUEL	29.09.24	METZ	DICI
BENROUBI	MORITZ	27.12.14	SALONIKI	DORI
BERCU	ITIC	24.01.03	FALTICENI	RO FEDE
BERGMANN	KREINOWA	19.06.06	BORISLOW	P FEDE

ζεύουν τά χρυσά δόντια τῶν πεθαμένων, κατά διαταγή τοῦ Τρίτου Ράιχ. Τό θέαμα ἦταν φρικιαστικό. Ξεσκισμένα μάγουλα καί χεῖλη. Καί οἱ «εἰδικές ομάδες κρούσεων» φόρτωναν γρήγορα - γρήγορα τά πτώματα στά βαγόνια καί τἀσπρωχναν μέχρι τούς τάφους. Ἡ δουλειά γίνονταν βιαστικά γιατί φοβόντουσαν τό θάνατο. Πάρα πολλοί κρατούμενοι τῶν «εἰδικῶν ομάδων κρούσεων» δολοφονοῦνταν κατά τή διάρκεια τῆς μεταφορᾶς τῶν πτωμάτων ἐπειδή δέν ἦταν γρήγοροι στή δουλειά τους. «Ὁ φόβος ἦταν ἡ μόνη δύναμη πού μᾶς κρατοῦσε», λέει χαρακτηριστικά ὁ Μπενρουμπί.

Στή συνέχεια, ὁ Μωρίς Μπενρουμπί διηγήθηκε τό χρονικό τῆς σύλληψής του καί τῆς κράτησής του στό Ἄουσιβιτς. Κανείς δέν φανταζόταν τό τί μέρες φρίκης ἐπρόκειτο νά ζήσει ἐκεῖ μέσα. Ὅταν ἔφθασαν, μιά ὀρχήστρα ἔπαιζε τό «Λιλή Μαρλέν». Μετά χώρισαν τά παιδιά ἀπό τίς μάνες τους, καί ἀφοῦ τούς χάραξαν μέ τατουάζ στό μπράτσο τόν ἀριθμό τους, καθώς καί τό ἄστρο, σ' ὅσους ἦταν Ἑβραῖοι, τούς ὁδήγησαν στά παραπήγματα.

Ἀπό κεῖ καί πέρα κάθε κρατούμενος περίμενε τό θάνατό του. Ὁ καθένας ἀνέλαβε καί μιά δουλειά. Γιά τρεῖς βδομάδες ὁ Μπενρουμπί σήκωνε πεθαμένα παιδιά μπροστά ἀπό τούς θαλάμους τῶν ἀερίων. Τά Ἔς - Ἔς τούς ἀπαρρυσαν νά κοιτάζουν μέσα στούς θαλάμους. Ὅποιος τολμοῦσε νά κοιτάξει τουφεκιζόταν τήν ἴδια στιγμή. Ὅμως ὁ Μπενρουμπί μπόρεσε, μιά στιγμή πού ὁ φύλακας ἦταν στραμμένος ἄλλου, νά κοιτάξει πρὸς τό ἐσωτερικό τῶν θαλάμων. Γκρίζοι τοῖχοι καί ἑκατοντάδες ἀγωγοί ἀερίου στό ταβάνι. Καί τό παράλογο ἦταν οἱ κρεμάστρες γιά τά πανωφόρια στούς τοίχους. Αὐτή τήν εἰκόνα ὁ Μπενρουμπί δέν μπορεῖ νά τή βγάλει ἀπ' τό μυαλό του, ἔστω κι ἂν πέρασαν 35 χρόνια ἀπό τότε.

Κανείς δέν ἔμεινε στίς «εἰδικές ομάδες κρούσεων» πάνω ἀπό 15 μέρες. Τά Ἔς - Ἔς τούς σκότωναν μέ τήν παραμικρή ἀφορμή. Ὁ Μπενρουμπί, γιά καλή του τύχη, μεταφέρθηκε σέ ἄλλη ομάδα ἐργασίας. Ἀργότερα τόν μετέφεραν στό στρατόπεδο τοῦ Μπούχενβαλντ καί ἀπό κεῖ στό στρατόπεδο τοῦ Μπέργκεν - Μπέλσεν, ἀπ' ὅπου καί ἐλευθερώθηκε μέ τή λήξη τοῦ πολέμου. Σήμερα, ὅσο κι ἂν προσπαθεῖ, δέν μπορεῖ νά ξεχάσει. «Εἶναι μιά ἱστορία χωρίς τέλος», λέει ὁ Μωρίς Μπενρουμπί, «δέν εἶμαι κομμάτι αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Τό πνεῦμα μου ἔχει μείνει γιά πάντα στό Ἄουσιβιτς»

(Ἀπό τά «Νέα»)

ΧΡΟΝΙΚΑ

Μηνιαῖον ὄργανον τοῦ Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑλλάδος
Γραφεῖα: Πειραιῶς 46, Ἀθήναι (106) - Τηλέφ. 52.29.153

ὑπεύθυνος συμφώνως τῷ νόμῳ: Ὁ Πρόεδρος τοῦ ΚΙΣ Ἰωσήφ Λόβιγγερ (Πειραιῶς 46 - Ἀθήναι)

Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως: Νίκος Τσαπιδῆς, μέλος τῆς Ἑνώσεως Συντακτῶν Περιοδικοῦ Τύπου.
ὑπεύθυνος φωτοσυνθέσεως: Κατσαούνης ΕΠΕ, Σπ. Δοντά 10, Ἀθήναι

ΤΕΥΧΟΣ 18 • ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1979 • ΝΙΣΑΝ 5739

Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΔΙΩΞΕ ΑΠΟ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟ ΤΟΥΣ ΛΙΓΟΤΕΡΟΥΣ ΓΕΡΜΑΝΟΥΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΕΣ ΑΠ' ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

Σέ ἀνταπόκρισή του ἀπό τή Βόννη, πού δημοσιεύθηκε στό «Βῆμα» (8/3/1979) ὁ κ. Β. Π. Μαθιόπουλος, γράφει μεταξύ ἄλλων.

«Ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἡ μόνη χώρα ἀπ' ὅσες κατακτήθηκαν ἀπό τούς Γερμανούς κατά τό δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, πού δίωξε λιγότερο ἐγκληματίες πολέμου μετά τό 1945. Αὐτό ἦταν στήν ἐλληνική πλευρά γνωστό. Ἀλλά τώρα ἡ ἐπίσημη γερμανική πλευρά τό κωδικοποίησε μέ ἐκθεση ντοκουμέντων, πού δημοσίευσε στίς ἀρχές τοῦ μηνός ὁ πρόεδρος τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας διώξεως τῶν ἐγκληματιῶν τοῦ ναζισμού στό Λούντβιγκσμπουργκ Ἀνταλμπερτ Ρόκερλ. Στή σελίδα 32 τῆς ἐμπεριστατωμένης ἐργασίας του ἀναφέρει πῶς, ἐκτός ἀπό τίς τέσσερις κύριες νικήτριες δυνάμεις: Ἀγγλία, Σοβιετική Ἐνωση, Ἡνωμένες Πολιτεῖες καί Γαλλία, πού συνολικά δίωξαν μεταπολεμικά 14.900 πρόσωπα καί ἐξετέλεσαν γύρω στούς 240 ἐγκληματίες, οἱ ἀκόλουθες εὐρωπαϊκές χώρες καταδίκασαν Γερμανούς μετά τό 1945: Τό Βέλγιο 75, ἀπό τούς ὁποίους 10 σέ θάνατο, ἡ Δανία 80 καί 4 σέ θάνατο, τό Λουξεμβούργο 68 (15), ἡ Ὁλλανδία 204 (19) καί ἡ Νορβηγία 80, ἀπ' τούς ὁποίους 16 σέ θάνατο. Ἡ Πολωνία καταδίκασε συνολικά 5358 Γερμανούς καί ἡ Γιουγκοσλαβία πολλές χιλιάδες, πού δέν ὑπάρχει ἀκριβὴς ἀριθμός τους. Ἡ Ἑλλάδα δέν ἀναφέρεται καθόλου.

Ἡ Πολωνία καί ἡ Γιουγκοσλαβία ζήτησαν ἀποζημιώσεις καί γιά τά θύματά τους τοῦ ἀντάρτικου κινήματος. Καί πῆραν κι οἱ δύο: ἡ Γιουγκοσλαβία τό 1956 κι ἡ Πολωνία τό 1970 ἀπό ἕνα δισεκατομμύριο μάρκα ὑπὸ μορφή ἄτοκου δανείου, πού θά ἐξοφληθεῖ σέ τριάντα χρόνια — στήν οὐσία πρόκειται γιά δωρεά, γιατί προβλέπεται ἐπέκταση τῆς ἀπόσβεσης. Χρησιμοποιήθηκε δέ ὁ εὐφημιστικός τίτλος «δάνειο» γιά νά μὴ ἀναφέρονται ὕστερα ἀπὸ δεκαετίες τά πολεμικά γεγονότα. Τό Ἰσραὴλ ἐξ ἄλλου πῆρε στό 1952 ἀποζημιώσεις πέντε δισεκατομμυρίων μάρκων — ποσό σήμερα διπλάσιο — μέ τά ὁποῖα στήριξε στήν οὐσία τήν ἀνοικοδόμησή του».

Μετά την προβολή της τηλεοπτικής σειράς «Όλοκαύτωμα», πολλοί Γάλλοι έθεσαν ερωτήματα πάνω στα έγκλήματα των Ναζί και τις συνέπειές τους. Ή παρισινή «Φράνς - Σουάρ» ζήτησε από τον ακαδημαϊκό κ. Έντγκαρ Φώρ, πρώην πρόεδρο της Έθνοσυνέλευσης, να απαντήσει σέ πολλά ερωτήματα, διαφωτίζοντας από ιστορικής και νομικής πλευράς την κατάσταση που δημιουργήθηκε μετά τη γενοκτονία των Έβραίων και τη δίκη της Νυρεμβέργης. Ο κ. Φώρ, νεαρός τότε δικηγόρος, ήταν ο γενικός κατηγορός της Γαλλίας στη δίκη της Νυρεμβέργης. Στη συνέντευξη που έδωσε ο κ. Φώρ, έδειξε ότι η δίκη της Νυρεμβέργης υπήρξε χρήσιμη παρ' όλο που τα έγκλήματα κατά της ανθρωπότητας δεν εξαφανίστηκαν μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. «Δέν υπάρχουν λαοί έγκληματίες», είπε, «τήν εύθύνη έχουν αυτοί που δίνουν τίς διαταγές».

«Πιστεύω ότι στη δίκη της Νυρεμβέργης αποδόθηκε δικαιοσύνη» είπε ο κ. Φώρ. «Στή Νυρεμβέργη δημιουργήσαμε ένα νέο χώρο δικαιοσύνης. Ήταν κάτι που έπρεπε να γίνει, η απόφαση των συμμάχων ήταν πολύ σωστή: Έπρεπε να τιμωρηθούν οι υπεύθυνοι. Μέχρι τότε καταδικάζονταν οι κομπάρσοι, αυτοί που έκτελούσαν διαταγές και όχι η ήγεσία. Έκείνη την εποχή δέν υπήρχε διεθνές δίκαιο. Ή δίκη λοιπόν της Νυρεμβέργης ήταν ένα πείραμα, μία καινοτομία. Φυσικά μετά αισθανθήκαμε μία σχετική απογοήτευση, γιατί είδαμε ότι τα έγκλήματα πολέμου συνεχίζονταν, ότι δέν σταμάτησαν οι γενοκτονίες, και ότι θά περνούσε ακόμη πολύς καιρός μέχρι να επικρατήσει ένα διεθνές δικαστικό σύστημα. Πάντως η δίκη της Νυρεμβέργης υπήρξε σταθμός και ο τρόπος που αποδόθηκε η δικαιοσύνη παραδειγματικός.

» Φυσικά θά μπορούσε κανείς να πεί ότι ήταν ένα δικαστήριο νικητών. Άλλά άνέκαθεν τά πρώτα δικαστήρια είχαν δημιουργηθεί απ' αυτούς που είχαν νικήσει σ' ένα πόλεμο και είχαν αποκαταστήσει την τάξη. Έμεις συγκροτήσαμε ένα στρατοδικείο και άκολουθήσαμε μία διαδικασία σεβόμενοι άπόλυτα τους νόμους: Τά ντοκουμέντα ήταν άριθμημένα και οι κατηγορούμενοι

ΕΝΤΓΚΑΡ ΦΩΡ: «Ή Γερμανία - Ένα όλόκληρο Κράτος που όργάνωσε μία έγκληματική έπιχείρηση, την έξολόθρευση των Έβραίων και πολλών άλλων άτόμων, στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως»

Ή Δίκη της Νυρεμβέργης σταθμός για τη Δικαιοσύνη

ανακρίθηκαν για μεγάλο διάστημα. **Συζητήσαμε πολύ πάνω στο θέμα του άν υπήρξαν πραγματικά τά στρατόπεδα έξολοθρεύσεως και οι θάλαμοι άερίων και άποδείξαμε την άλήθεια βασιζόμενοι πάνω σέ ντοκουμέντα που έπαληθεύτηκαν άπό τό δικαστήριο.**

» Στην πραγματικότητα τό πείραμα της Νυρεμβέργης άπέδειξε ότι υπάρχει μεγάλη διαφορά στα έγκλήματα πολέμου και στην όργανωμένη έπιχείρηση έγκλημάτων πολέμου. **Αυτή ήταν άκριβώς η περίπτωση της Γερμανίας: Ένα όλόκληρο Κράτος που όργάνωσε μία έγκληματική έπιχείρηση, την έξολόθρευση των Έβραίων και πολλών άλλων άτόμων, στα στρατόπεδα**

συγκεντρώσεως. Όλο τό Κράτος συμμετείχε σ' αυτή την έπιχείρηση: ύπουργεία Έξωτερικών, Έσωτερικών, Μεταφορών, μέλη της κυβέρνησης. Και αυτό άκριβώς είναι τό φοβερό σ' αυτή την υπόθεση. Ότι τό Κράτος έθεσε όλόκληρο τό μηχανισμό του στην ύπηρεσία ενός έγκληματικού σκοπού.

» Φυσικά δέν μπορεί κανείς να καταλογίσει την ίδια εύθύνη σ' αυτούς που ήταν παθητικοί, δηλαδή έκτελούσαν διαταγές και σ' αυτούς που είχαν την πρωτοβουλία. Αυτό άκριβώς ήταν τό πρόβλημα που τέθηκε στη Νυρεμβέργη. Ύπάρχει λαός έγκληματίων; Ό γερμανικός λαός άποτελείται άπό έγκληματίες; Ή άπάντηση ήταν άρνητική. Ή άπόλυτη έξουσία όδηγεί ένα λαό στην παραφροσύνη. Ό γερμανικός λαός έχει την τάση να ύπακούει σέ διαταγές και δέν μπορεί κανείς να τον κατηγορήσει γι' αυτό. Αυτοί που εύθύνονται είναι εκείνοι που δίνουν τίς διαταγές και ο λόγος που τίς δίνουν όφείλεται στο γεγονός ότι δέν υπάρχει δημοκρατικός έλεγχος της έξουσίας.

» Χωρίς να έπικρίνω την ταινία «Όλοκαύτωμα» μπορώ να πώ ότι είμαι άρνητικός στο να θίγονται ιστορικά γεγονότα μέ μυθιστορηματικό τρόπο. Πιστεύω ότι δέν χρειάζεται να χρησιμοποιήσει κανείς μυθιστορηματικούς τρόπους για να εύαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη άπέναντι σ' ένα ιστορικό γεγονός. Ύπάρχουν ντοκουμέντα, στοιχεία, ή Ίστορία που μιλάει άπό μόνη της. Και κάτι ακόμα: Τήν εύθύνη γι' αυτά τά γεγονότα έχει η ήγεσία και όχι οι λαοί. Αυτό που έχει σημασία είναι να ξυπνήσουμε τη διεθνή συνείδηση. Μετά τό Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ξανάγιναν γενοκτονίες, στην Καμπότζη και τό Βιετνάμ. Όμως ο δρόμος προς την ύψηλή συνείδηση είναι άκόμη πολύ μακρύς».

Μιά δραματική πτυχή

του τελευταίου πολέμου

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΞΟΝΤΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ ΤΗΣ ΒΑΡΣΟΒΙΑΣ

**«Μικρό 'Ισραήλ» είχαν δημιουργήσει οι χιλιάδες 'Εβραίοι της πολωνικής πρωτεύουσας, στις δ-
χθες του Βιστούλα, με 27.000 σπίτια, συναγω-
γή, θέατρα κ.λπ. 'Εκεί τούς έκλεισαν οι Γερμανοί
τό 1943, εκεί έδωσαν τή μάχη τους και εκεί έ-
ξοντώθηκαν 56.000 περίπου.**

Στήν οδό Μαρσαλκόφσκα, στό κέντρο τής Βαρσοβίας, ό διαβάτης συναντά τόν ούρανοξύστη 'Επιστημών και Τε-
χνών πού οι Σοβιετικοί έχτισαν μετά τό Δεύτερο Παγκό-
σμιο Πόλεμο. Λίγοι ξέρουν ότι βρίσκονται στά μέρη εκείνα,
όπου, πρίν από 35 χρόνια, τό γκέτο τής Βαρσοβίας έζησε
τή θανάσιμη αγωνία του. 'Από τήν εποχή εκείνη δέν απο-
μένει σήμερα τίποτε, έκτός από τό μοναχικό μνημείο, σέ
κάποια πλατεία, τριγυρισμένη από εργατικά σπίτια, στό ό-
ποιο κάποτε γονάτισε ό Γερμανός καγκελλάριος Βίλυ
Μπράντ. Κανένας επίσημος οδηγός τής πόλεως δέν μνη-
μονεύει τή φρίκη εκείνη, καί ή σφαγή εκατοντάδων χιλιά-
δων ανθρώπων φαίνεται πιά θαμμένη στά αρχεία τής Ιστο-
ρίας. Καί όμως, τό τραγικό τείχος πού περιέκλειε τό γκέτο
βρισκόταν στήν καρδιά ακριβώς τής πόλεως, τό έσφιγγε ό-
λόκληρο σάν τρομερή μέγγλη. Τό γκέτο αποτελούσε τό
ένα τρίτο τής επιφάνειας τής πολωνικής πρωτεύουσας, καί
έκτεινόταν στήν άριστερή όχθη του Βιστούλα. Ξεκινώντας
από τήν περιοχή πίσω από τό σοβιετικό ούρανοξύστη, συ-
ναντούμε καί σήμερα τούς ίδιους δρόμους όπου είχε ύψω-
θεί τό τείχος. Στό έσωτερικό του βρίσκονταν τό εβραϊκό
νεκροταφείο, ή Συναγωγή, τρεις χριστιανικές εκκλησίες, τό

θέατρο Λέντι, τό μέγαρο του ύπουργείου Οικονομικών, ή
εβραϊκή βιβλιοθήκη Γκρόσσερ, τό νοσοκομείο του 'Αγίου
Πνεύματος, τό 'Ιδρυμα Ρούκνερς, διάφορα εργοστάσια
πού εργάζονταν γιά λογαριασμό των Γερμανών, καί τά
γραφεία του 'Εβραϊκού Συμβουλίου στήν οδό Ζαμένχοφα
19.

Τό τείχος περνούσε ξυστά από τό σημερινό σιδηροδρο-
μικό σταθμό, τό μνημείο του 'Αγνωστου Στρατιώτη, κοντά
στό ξενοδοχείο «'Ευροπείσκι», τό Δικαστήριο καί εκείνη
τήν περίφημη, πολυσύχναστη λεωφόρο, τήν Γιεροζολίμ-
σκι, δηλαδή τή λεωφόρο των 'Ιεροσολυμιτών, όπου ύψώ-
νεται σήμερα τό επιβλητικό μέγαρο τής Κεντρικής 'Επιτρο-
πής του Πολωνικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Όλη ή πε-
ριοχή ήταν χωρισμένη σέ δύο τμήματα — τό Μικρό καί τό
Μεγάλο Γκέτο. Τά συνένδεε μιά ξύλινη γέφυρα. Στήν οδό
Στάφσκι, υπήρχε δίοδος πού κατέληγε στόν 'Ανατολικό Σι-
δηροδρομικό Σταθμό. Στόν τόπο αυτό ακριβώς, μέρα καί
νύχτα, οι αίχμάλωτοι 'Εβραίοι φορτωνόνταν στά τραίνα
πού τούς οδηγούσαν στους θαλάμους αερίων του 'Αου-
σβιτς, του Μάιντανεκ καί τής Τρεμπλίνκα. 'Η επιχείρηση έ-
παναλαμβανόταν κάθε φορά μέ χρονομετρική ακρίβεια.

Τό τείχος, τρία μέτρα ψηλό, χώριζε τούς 'Ισραηλίτες ά-
πό τούς 'Αρίους «πρός όφελος τής υγείας των γερμανικών
στρατευμάτων καί του άριου πληθυσμού» (έκθεση
Στρούπ). Κατασκευάσθηκε από τούς ίδιους τούς
'Εβραίους, πού είχαν σχηματίσει ομάδες εργασίας, καί
σύμφωνα μέ τίς οδηγίες τής εταιρίας, πού είχε αναλάβει
τήν εκτέλεση του έργου από τίς 26 Νοεμβρίου 1940. Τά
εξακόσιες χιλιάδες άτομα, πού βρέθηκαν κλεισμένα στή

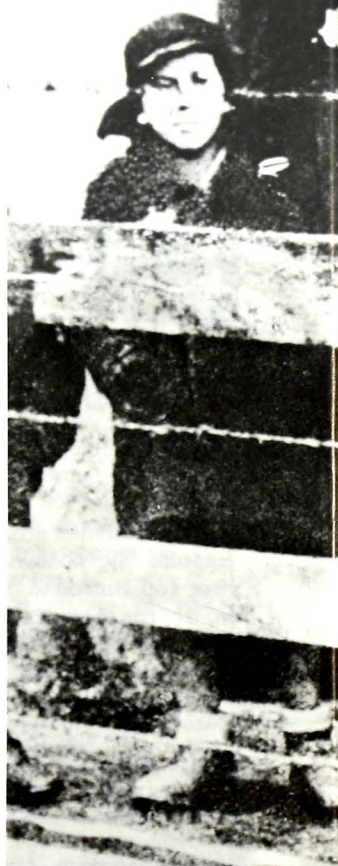

φυλακή αυτή, είχαν λιγοστές πιθανότητες διαφυγής: μιά απ' αυτές ήταν τὰ τράμ, πού διέσχιζαν τό γκέτο κατά μήκος τῆς ὁδοῦ Λέζνο καί ἡ δεύτερη οἱ ὀνόνομοι, πού ἀν τούς ἀκολουθοῦσαν, μπορούσαν νά φθάσουν στήν πολωνική πλευρά τῆς πόλεως.

Ἡ θανατική καταδίκη αὐτῆς τῆς «πόλεως ἐν πόλει» — ὀταν ἑκατοντάδες χιλιάδες ἄτομα εἶχαν ἤδη ὀδηγηθεῖ στά στρατόπεδα συγκεντρώσεως — ἔφθασε μέ μιά ἐπιστολή τοῦ Χίμλερ μέ ἡμερομηνία 6 Φεβρουαρίου 1943, λίγες μέρες μετά τή συνθηκολόγηση τοῦ στρατάρχη φόν Πάουλους στό Στάλινγκραντ. Ὁ ἀρχηγός τῶν Ἕς Ἕς ζητοῦσε ἀπό τό στρατηγό Φρήντριχ Κρύγκερ, ἐπικεφαλῆς τῶν Ἕς Ἕς καί τῆς ἀστυνομίας τῆς Γενικῆς Διοικήσεως τῆς Κρακοβίας, ἕνα γενικό σχέδιο γιά τήν καταστροφή τοῦ γκέτο, πού ἔπρεπε νά μπεῖ σέ ἐφαρμογή πολύ σύντομα. Σκοπός ἦταν, μεταξύ ἄλλων, νά προσφερθεῖ ἡ «ἐπιχείρηση ἐξυγιάνσεως», ἡ Grossaktion, ὅπως τήν ἀποκαλοῦσαν τὰ Ἕς Ἕς, στόν Χίτλερ σάν δῶρο γιά τὰ γενέθλιά του, στίς 20 Ἀπριλίου. Τήν ἐπιχείρηση ἔπρεπε νά φέρεῖ εἰς πέρας ὁ ἀρχηγός τῶν Ἕς Ἕς καί τῆς ἀστυνομίας τῆς Βαρσοβίας, Φέρντιναντ Ζάμμερν — Φράνκενεγκ. Μετατέθηκε ὅμως, καί τή θέση του κατέλαβε ὁ «συνάδελφός» του Γιούργκεν Στρούπ.

Ὁ Στρούπ — 48 ἐτῶν, ψηλός, ἀδύνατος, γεμάτος διαστραμμένη ἐνεργητικότητα — τελείωσε γρήγορα τό ἔργο του ἀν καί δέν πρόλαβε νά τό παραδώσει τήν προκαθορισμένη ἡμερομηνία. Ὁ ἀποτρόπαιος ἄθλος του περιγράφεται μέ γραφειοκρατική σχολαστικότητα, σάν νά ἐπρόκειτο γιά ἕνα ὁποιοδήποτε λογιστικό θέμα, σέ ἕνα βιβλίο δεμένο μέ μαῦρο δέρμα, ὅπου κάποιος καλλιγράφος τῶν Ἕς Ἕς ἔγραψε μέ ἀψογούς γοτθικούς χαρακτήρες: «Δέν ὑπάρχει πιά ἐβραϊκή συνοικία στή Βαρσοβία». Ἐκ πρώτης ὄψεως, τό βιβλίο αὐτό δίνει τήν ἐντύπωση οἰκογενειακοῦ ἡλμπουμ, μέ τίς 54 φρικιαστικές φωτογραφίες του, παρμένες ἀπό रेπὸρτερ ψημένους στόν πόλεμο, πού ἤξεραν νά κρατοῦν στό χέρι τή «Λάικα» χωρίς νά τρέμει, καί πού εὐσυνειδήτοι ὑπάλληλοι κόλλησαν ἔπειτα μέ διακοσμητική εὐαισθησία σέ χαρτόνι πολυτελείας μέ στρογγυλεμένες ἔκρες. Πού βρῆκαν τὰ Ἕς Ἕς τό εἰδικό αὐτό χαρτί, δέν τό ξέρουμε. Ἴσως τό παρήγγειλαν ἐπίτηδες στή Λιψία ἢ στό Βερολίνο. Ἀνάμεσα στίς φωτογραφίες ἐκεῖνες ὑπάρχει μιά πού κλείνει ὁλόκληρη τήν τραγωδία τοῦ λαοῦ τοῦ Δαυίδ: τό παιδάκι μέ τό μπερὶ στό κεφάλι πού σηκώνει ψηλά τὰ χέρια, δίπλα στή μητέρα του, ἐνῶ ἕνας στρατιώτης τῶν Ἕς

Τό Χρονικό τῆς Ἐξοντώσεως

Τά Ἐβραϊόπουλα τῆς Βαρσοβίας — κάτω τῶν δεκαπέντε ἐτῶν — ἦταν γύρω στίς ἑκατό χιλιάδες. Στίς φωτογραφίες μας σκηνές ἀπό τό δράμα τῶν μικρῶν παιδιῶν. Ἀριστερά: ἀγκυλωμένα καί μέ τόν τρόπο στά μάτια. Ἀπέναντι δεξιά: ἕνα παιδάκι γέρνει μέ ἐμπιστοσύνη στόν ὦμο τοῦ πατέρα του, ἐνῶ παραπλεύρως στριμωγμένα στόν τοίχο σέ μάταιη ἀναμονή. Στό κέντρο: ἕνα ἄθωο πλάσμα ὀδηγεῖται — πού ἄλλοῦ; — στό θάνατο!...

Ἕς ἔχει στραμμένο τό ὄπλο πρὸς τήν ομάδα τῶν Ἐβραίων. Ὁ στρατιώτης αὐτός ἦταν σωματοφύλακας τοῦ στρατηγού Στρούπ καί ἐπέζησε. Κάποιος τόν ἀναγνώρισε στή Δυτική Γερμανία, γερασμένο πιά, μέ τὰ χαρακτηριστικά τοῦ προσώπου του ἀκόμη σκληρότερα. Δέν εἶναι γνωστό πού βρίσκεται τώρα. Ἡ γυναίκα πέθανε σέ στρατόπεδο συγκεντρώσεως, ἐνῶ τό παιδί, πενήντα ἐτῶν σήμερα, ἀναγνωρίστηκε πρὶν ἀπό λίγο καιρό στήν Ἀγγλία.

Ἄς γυρίσουμε ὅμως στό οἰκογενειακό ἡλμπουμ τοῦ στρατηγού Στρούπ. Γιά νά τό συμπληρώσει, ὑπαγόρευσε μιά ἑκθεση δώδεκα σελίδων (τήν περιγραφή τῆς ἐπιθέ-

σεως κατά των «συμμοριτών» του γκέτο και της «έκκαθαρ-
ρίσεως» τους), πού δακτυλογράφησε κάποια δακτυλογρά-
φος της βοηθητικής υπηρεσίας, χωρίς τό παραμικρό λάθος.
Σέ όλα αυτά πρόσθεσε άλλες τριάντα σελίδες, τά μηνύμα-
τα πού κάθε μέρα έστειλε μέ τηλετύπο στό συνάδελφό
του Κρύγκερ, διοικητή των Ές Ές Κρακοβίας. Τό άλμπουμ,
φυσικά, έφερε τήν υπογραφή του Στρούπ — ή Grossaktion
ήταν τό μεγάλο καύχημά του — ενώ τά μηνύματα είναι ύ-
πογεγραμμένα από τόν άρχηγό του έπιτελείου του, πού εί-
χε όνομα εξαιρετικά περίεργο γιά έξολοθρευτή Έβραίων:
Γιεζουίτερ (Ίησουίτης). Η ύπηρεσία του άρχηγείου των

Ές Ές έτοίμασε τρία αντίτυπα του άλμπουμ. Τό ένα στάλ-
θηκε ως δώρο στό Χίμμλερ, τό δεύτερο στόν Κρύγκερ. Τό
τρίτο τό κράτησε ό Στρούπ, πού μετά από ένα μήνα έλαβε
από τό Βερολίνο, μέσα σέ κόκκινη βελούδινη θήκη, τόν Σι-
δηρού Σταυρό πρώτης τάξεως «είς άναγνώρισιν τής άρί-
στης έργασίας ή όποία διεήχθη είς Βαρσοβίαν».

Όταν ό πόλεμος τελείωσε, τό μαύρο άλμπουμ είχε εξα-
φανιστεί. Άλλά οι άνδρες τής έβδομης άμερικανικής Στρα-
τιάς, πού διέθετε είδικά τμήματα άσχολούμενα μέ τήν άνα-
ζήτηση των σημαντικότερων έγγραφων του Γ΄ Ράιχ, κα-
τόρθωσαν νά άνακαλύψουν τό πρωτότυπο και νά τό παρα-
δώσουν στό Δικαστήριο τής Νυρεμβέργης. Ό Στρούπ τό
ξαναείδε μέ τρόμο τό 1951 στή Βαρσοβία, όταν οι Πολω-
νοί τόν δίκαν για τήν άγρια γενοκτονία. Στήν καταστρο-
φή του γκέτο — διηγείται ό Στρούπ — έλαβαν μέρος από τά
Ές Ές τό τρίτο τάγμα θωρακισμένων γρεναδιέρων και μία
ύλη ίππικού, μέ έδρα τή Βαρσοβία, από τήν άστυνομία, τά
πρώτο και τρίτο τάγμα Ές Ές και μέ 363 άνδρες τής πο-
λωνικής έπικουρικής άστυνομίας, πυροσβέστες και μία ό-
μάδα τής Άστυνομίας Άσφαλείας από τή Βέρμαχτ, μία έ-
λαφριά άντιαεροπορική πυροβολαρχία, μία μονάδα μηχανι-
κών σιδηροδρόμων του Ρέιμπερτοφ, ένα τάγμα μηχανικών
του Γκόρα - Καλβάρια και, τέλος ένα τάγμα Ούκρανων,
Λεπτονών και Λιθουανών.

Σάν καλός λογιστής πού καταστρώνει προσεκτικά τό
πρόγραμμα τής δουλειάς του, ό Στρούπ γράφει ότι στήν έ-
βραϊκή συνοικία «βρίσκονται 27.000 κατοικίες, πού κατά
μέσον όρο, έχουν δυόμισι δωμάτια ή καθεμιά (πράγμα πού
σημαίνει περί τά επτά άτομα σέ κάθε δωμάτιο, σ.τ.Σ). Η
συνοικία είναι άπομονωμένη από τήν υπόλοιπη πόλη μέ
διαχωριστικά τείχη και άντιπυρική ζώνη. Παράθυρα, πόρ-
τες, παρατηρητήρια και γραμμές του τράμ χτίσθηκαν μέ
τουβλα και τσιμέντο. Στή Βαρσοβία έφτασα στίς 17 Άπρι-
λίου 1943. Άνέλαβα τή διεύθυνση των έργων στίς 19
του μηνός και ώρα 8 τό πρωί, δυό ώρες μετά τήν έναρξη
τής έπιχειρήσεως. Πρίν από τήν έναρξη του πυρός, τά σύ-
νορα τής συνοικίας περικυκλώθηκαν από μία ύπηρεσία πε-
ριφρουρήσεως, ώστε νά άποφευχθεί ή φυγή των
Έβραίων».

Τίς πρώτες ομάδες Γερμανών υποδέχτηκαν βόμβες Μο-
λότωφ και πυκνά πυρά από τουφέκια, περίστροφα, και
σποραδικά όπλοπολυβόλα. Πάνω στήν όχυρή θέση άπ' ό-
που έπεφταν οι πρώτοι πυροβολισμοί, οι άνδρες και γυναί-
κες του γκέτο είχαν ύψώσει τήν πολωνική σημαία και τή

σημαία του Δαυίδ, μέ τό γαλάζιο άστέρι σέ άσπρο φόντο. ΟΙ συμπλοκές άρχισαν στήν όδό Ναλέφσκι, σημερινή 'Ανιελεβίτσκα, στήν όδό Ζαμένχοβα και στήν πλατεία Μουράνωφ. Δυό τάνκς πυρπολήθηκαν. 'Από ένα μεγάλωνο τοποθετημένο σέ αυτοκίνητο των 'Ες 'Ες, μιά φωνή συμβούλευε τούς 'Εβραίους νά προχωρούν πρός τόν 'Ανατολικό Σιδηροδρομικό Σταθμό όπου σχηματίζονταν οι συρμοί γιά τή μεταφορά τους από τό γκέτο. 'Υπήρχαν νοσοκομειακά αυτοκίνητα γιά τούς ναζί τραυματίες και ένα μαγειρείο στρατοπέδου, πού ετοίμαζε ζεστά φαγητά γιά τούς δολοφόνους. ΟΙ 'Εβραίοι πυροβολούσαν από τίς στέγες και τά παράθυρα. Γιά νά γλυτώσουν όμως τή σύλληψη οι περισσότερες οικογένειες είχαν καταφύγει στά υπόγεια και στους άγωγούς των υπονόμων. Στους τοίχους των σπιτιών ήταν γραμμένα συνθήματα: «'Αγωνισθήτε», «Γυναίκες και παιδιά, πηγαίνετε στά καταφύγια» και επίσης «'Ας πεθάνουμε μέ αξιοπρέπεια». «ΟΙ 'Εβραίοι και οι έγκληματίες», διηγείται ο Στρούπ, «γλιστρούν από τή μιά μεριά στήν άλλη και πυροβολούν, φεύγουν από τίς στέγες ή από υπόγεια περάσματα. Σήμερα μόνο πιάσαμε 580».

«'Από τά τέλη του φθινοπώρου 1942» συνεχίζει ο Στρούπ «μέ τήν δικαιολογία ότι ετοιμάζουν αντίεσροπориκά καταφύγια, οι 'Εβραίοι κατασκευάσαν κρησφύγετα σ' αυτή τήν πλευρά τής πόλεως. Σκοπός τους ήταν νά τά χρησιμοποιήσουν σάν όμαδικά οικογενειακά κρησφύγετα σέ περίπτωση άναγκαστικής μεταφοράς και νά οργανώσουν αντίσταση έναντιόν των μονάδων μας. Σέ πολλές περιπτώσεις τά καταφύγια κατασκευάσθηκαν μέ όλα τά χρειώδη γιά οικογένειες ολόκληρες: τρεχούμενο νερό και μπάνιο, τουαλέτες, άποθήκες γιά όπλα και πυρομαχικά και άποθέματα τροφίμων γιά πολλούς μήνες. 'Υπάρχουν διαφορετικά καταφύγια γιά πλούσιους και φτωχούς. 'Η άνακάλυψη τής θέσεώς τους είναι πολύ δύσκολη, και σέ πολλές περιπτώσεις τό κατορθώσαμε μόνο μετά από προδοσία των συντρόφων τους».

«'Ενώ στήν αρχή», συνεχίζει ο Στρούπ στο μαύρο άλμπουμ του «ήταν εύκολο νά συλληφθούν μαζίικά τά έκφοβισμένα ότομα, στο δεύτερο μέρος τής δράσεως μας τό έργο αυτό έγινε δυσκολότερο. 'Υπήρχουν πάντοτε καινούργιες όμάδες 20 — 30 ή και περισσότερων νέων, ηλικίας 18 — 25 έτών. Μεταξύ τούς βρίσκονταν και πολλές γυναίκες. ΟΙ όμάδες αυτές είχαν διαταγή νά υπερασπίσουν τούς έαυτούς των μέ τά όπλα μέχρις έσχάτων και νά σκοτωθούν οι ίδιοι παρά νά παραδοθούν. Μιά από τίς όμάδες αυτές, ξεγλιστρώντας από ένα φρεάτιο υπονόμου, κατάφερε νά συλλάβει ένα φορτηγό και νά διαφύγει μ' αυτό. 'Ο τελευταίος τής όμάδας, πού τούς κάλυπτε, αίχμαλωτίσθηκε. 'Απ' αυτόν μάθαμε τούς συνενργάτες του, αλλά δεν βρήκαμε τά ίχνη του αυτοκινήτου. Και οι γυναίκες ακόμη είναι όπλισμένες. Μερικές πυροβολούν και μέ τά δύο χέρια. Μεταφέρουν όπλα και χειροβομβίδες κρυμμένα κάτω από τά φορέματά τους». ΟΙ μάχες συνεχίστηκαν στήν πλατεία Μουράνωφ και κατά μήκος των δόδων Μίλα και Σαπιεζίνσκα. Μιά όμάδα άστυνομικών μπήκε σέ ναρκοθετημένη περιοχή και τινάχθηκε στον άέρα. 'Απολογισμός: δώδεκα νεκροί. ΟΙ Γερμανοί άρχισαν νά χρησιμοποιούν τό πυροβολικό και νά πυρπολούν τά σπίτια μέ φλογοβόλα. Στο εργοστάσιο υποδημάτων τής όδοϋ Σβιετογιέρσκα έγιναν λυσσώδεις μάχες, πού έπεκτάθηκαν και στίς όδούς Λέζνο, Νοβόλκι και Σμόκτσα.

'Ιδού μερικά άποσπάσματα από τά τηλεγραφήματα του Στρούπ, πού από τή Βαρσοβία έφευγαν γιά τήν Κρακοβία τήν ίδια πάντοτε ώρα, στίς 16.07.'22 'Απριλίου: «Στά πυρπολημένα σπίτια, οι 'Εβραίοι — οικογενειες ολόκληρες — ρίχνονται από τά παράθυρα όταν τούς φθάσει ή φωτιά ή

προσπαθούν νά κατεβούν στο δρόμο μέ σχοινιά φτιαγμένα από σεντόνια. Φροντίσαμε νά τούς σκοτώσουμε όλους άμέσως... 'Η ρίψη άσφυξιόγνων στά υπόγεια περάσματα και ο δηλητηριασμός του νερού δεν απέδωσαν τά άναμενόμενα άποτελέσματα».

»'Ο άριος πληθυσμός είδοποιήθηκε μέ προκηρύξεις ότι ή είσοδος στήν έβραϊκή συνοικία άπαγορεύεται και ότι όποιος δόποτε άριος βρεθεί στήν περιοχή αυτή χωρίς άδεια θά τουφεκισθεί επί τόπου. Παράλληλα, πάντοτε μέ προκηρύξεις, ο άριος πληθυσμός προειδοποιήθηκε ότι όποιος καταφύγει σέ 'Εβραίο, και ιδιαίτερα σέ 'Εβραίο πού βγήκε από τό γκέτο, θά καταδικασθεί σέ θάνατο. 'Η πολωνική άστυνομία έξουσιοδοτήθηκε νά παραδίδει σέ κάθε Πολωνό άστυνομικό πού συλλαμβάνει 'Εβραίο στήν άρία πλευρά τής Βαρσοβίας, τό ένα τρίτο των ύπαρχόντων του συλληφθέντος σέ μετρητά. Τό μέτρο αυτό σημείωσε σχετική έπιτυχία».

ΟΙ ναζί έψαχναν από σπίτι σέ σπίτι. ΟΙ 'Εβραίοι πού δεν σκοτώνονταν στο πεδίο τής μάχης, συγκεντρώνονταν και μεταφέρονταν στο σταθμό, πού βρίσκόταν κοντά στο νεκροταφείο και εκεί έμπαιναν σέ φορτηγά τραίνα μέ προορισμό τό στρατόπεδο Τρεμπλίνκα Β. ΟΙ πυρκαγιές άπλώνονταν συνεχώς. Τά κέντρα αντίστασεως των δόδων Φραντσιζκάνσκα, Στάφκι, Λέζνο και Σμόκτσα έπεσαν τό ένα μετά τό άλλο. Δεν ύποχώρησε όμως τό κέντρο τής όδοϋ Μίλα 18, όπου βρίσκόταν ή 'Εβραϊκή 'Εθνική 'Επιτροπή, μέ έπικεφαλής τόν Μορντεχάι 'Ανιελίβιτς.

Στίς 23 'Απριλίου ο Χίμλερ διέταξε τόν Κρύγκερ νά χτυπήσει τό γκέτο μέ μεγαλύτερη σκληρότητα. «Τότε άποφάσισα» διηγείται ο Στρούπ «νά καταστρέψω έντελώς τήν έβραϊκή συνοικία βάζοντας φωτιά σέ όλα τά κατοικήσιμα σπίτια και τά κτίρια πού τά χρησιμοποιούσαμε πρίν σάν εργοστάσια ένδυμάτων και άλλων ειδών γιά τό γερμανικό στρατό. Διέταξα τή συστηματική έκκένωση όλων των εργοστασίων. 'Επειτα τά παρέδωκα στίς φλόγες. Σχεδόν πάντα οι 'Εβραίοι έβγαιναν μόνοι τους από τά καταφύγια και τούς κρυψώνες τους. Σέ πολλές περιπτώσεις όμως, μερικοί άπ' αυτούς έμεναν στά καιόμενα σπίτια μέχρις ότου, λόγω τής τρομακτικής θερμοκρασίας στίς φλόγες, κρυπώσασαν καούν ζωντανοί, αναγκάζονταν νά πέφτουν στο κενό, άφου έριχναν στά πεζοδρόμια στρώματα και άλλα αντικείμενα γιά νά μή χτυπήσουν πολύ. Μέ σπασμένα πόδια, προσπαθούσαν έπειτα νά συρθούν πρός τά κτίρια πού δεν είχαν πυρποληθεί ακόμη, ή δεν καίγονταν ολόκληρα. Συχνά οι 'Εβραίοι αλλάζουν κρυψώνα μέσα στήν νύχτα.

»'Η παραμονή επίσης στά υπόγεια περάσματα δεν ήταν δυνατή μετά τίς πρώτες όκτώ μέρες. Συχνά ακούγονταν στο δρόμο φωνές από τίς σκάρες των υπονόμων. Σιωπηλά οι άνδρες των 'Ες 'Ες, τής άστυνομίας και του μηχανικού τής Βέρμαχτ κατέβαιναν γιά νά ξετρυπώσουν 'Εβραίους. Πολλές φορές συναντούσαν ανθρώπους νεκρούς ήδη, ή γίνονταν δεκτοί μέ πυροβολισμούς. 'Ηταν πάντοτε άναγκαίο νά ριχτούν άσφυξιόγωνα, γιά νά βγουν τά κρυμμένα ότομα. Σέ μιά μόνη ήμέρα άνοιξαμε 183 σκάρες και ρίξαμε μέσα δακρυγόνα. ΟΙ καπνοί άνάγκασαν τούς συμμορίτες νά άναζητήσουν διέξοδο στο κέντρο τής έβραϊκής συνοικίας, όπου τούς περιμέναμε έμείς. Πολλοί 'Εβραίοι — δεν μπορέσαμε νά τούς μετρήσουμε — άποκλείσθηκαν γιά πάντα στά περάσματα και στά καταφύγια από τίς καλοισθήσεις πού προκάλεσαν οι χειροβομβίδες πού ρίξαμε.

»Κατά τήν διάρκεια τής επιχειρήσεως άναπτύχθηκε ύψηλό άίσθημα συναδελφικότητας άνάμεσα στους άνδρες των 'Ες 'Ες, τής άστυνομίας και τής Βέρμαχτ, πού ήταν άπασχολημένοι από τίς πρώτες πρωινές ώρες ως άργά τή νύχτα. Τή νύχτα, γιά νά μήν κάνουν θόρυβο, οι στρατιώτες

Δύο άνδρες των Ές - Ές κάνουν σωματική έρευνα σέ Έβραϊό του Γκέτο.

φορούσαν μπότες τυλιγμένες μέ πανιά, καί έτσι κατόρθωναν νά συλλαμβάνουν τούς Έβραίους πού έβγαιναν από τούς κρυψώνες γιά νά άνεφοδιαστούν μέ τρόφιμα ή γιά νά έλθουν σέ έπαφή μέ γειτονικές ομάδες καί νά μάθουν νέα... "Αν άναλογιστούμε ότι τά Ές Ές είχαν εκπαιδευτεί μόνο γιά τρείς - τέσσερις βδομάδες, πρέπει νά άνανγνωρίσουμε ότι επέδειξαν θάρρος καί μεγάλη γνώση τών πραγμάτων. Επίσης οι μηχανικοί τής Βέρμαχτ έκαμαν άριστη εργασία. Άνατίναξαν καταφύγια, ύπόγεια περάσματα καί κτίρια. Οι άξιωματικοί καί οι άνδρες τής άστυνομίας, πού οι περισσότεροι είχαν πείρα από τό μέτωπο, κινήθηκαν μέ τρόπο ύποδειγματικό».

Τηλεγράφημα τής 23 Άπριλίου: «Χωρίσαμε τό γκέτο σέ 24 τομείς. Σέ κάθε τομέα στείλαμε ομάδες ιδιαίτερα ένισχυμένες. Άποτέλεσμα: συλληφθήσαν έξακόσιοι Έβραίοι καί συμμορίτες. Διακόσιοι περίπου τουφεκίστηκαν επί τόπου. Σαράντα όκτώ καταφύγια άνατινάχθηκαν στόν άέρα. Σέ όρισμένα σπίτια Έβραίοι καί συμμορίτες μένουν ως τήν τελευταία στιγμή πυροβολώντας έναντίον τών στρατιωτών μας. Χτυπήσαμε μερικούς ενώ πυροβολούσαν από τό μαπακόνια. Τά πτώματα έπεσαν στό δρόμο...».

Τηλεγράφημα τής 24 Άπριλίου: «... Μέσα στό λαβύρινθο τών κτιρίων του γκέτο βρισκόταν ένα εργοστάσιο πού εργαζόταν γιά λογαριασμό του γερμανικού στρατού. Ό έξοπλισμός του άξιζε άρκετά εκατομμύρια. Έδωσα καιρό στους άνδρες μου νά τόν μεταφέρουν χωρίς τό άπόγευμα, καί στις 18.15', άφού άνακαλύψαμε ότι στό έσωτερικό του κτιρίου βρίσκονταν πολλοί Έβραίοι πού πρόβαλλαν αντίσταση, διέταξα νά του βάλουν φωτιά. Οι Έβραίοι προσπάθησαν νά πέσουν από τά παράθυρα, στό σημεία όπου είχαν ρίξει κρεβάτια, κουβέρτες καί στρώματα. Παρατηρήσαμε ότι, παρά τίς ύψηλές φλόγες, προτιμούσαν νά ξαναγυρίζουν στή φωτιά καί νά πυροβολούν έναντίον μας παρά νά πέσουν στό χέρια μας...».

Τηλεγράφημα, τής 25 Άπριλίου: «274 Έβραίοι τουφεκίστηκαν καί πολλοί άλλοι σκοτώθηκαν σέ καταφύγια πού

πυρπολήθηκαν καί κατόπιν άνατινάχθηκαν...»

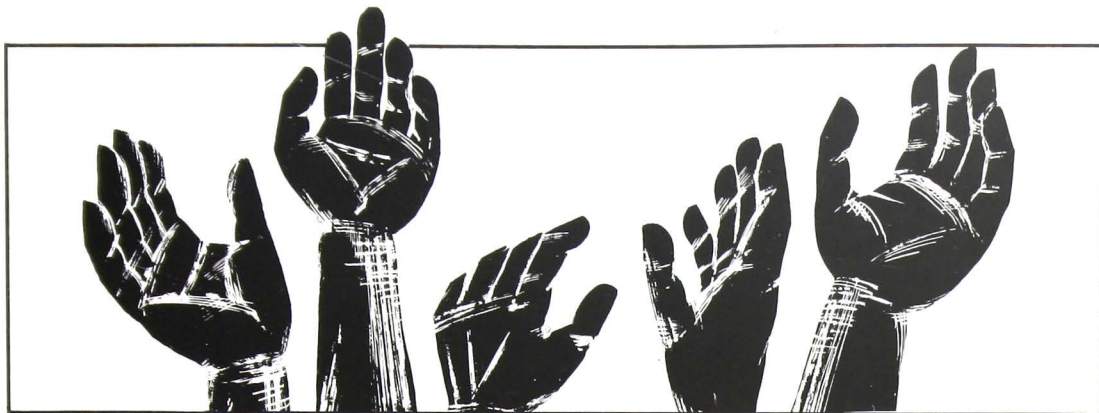
Τηλεγράφημα τής 27 Άπριλίου: «Άνώνυμη έπιστολή μας είδοποίησε ότι σέ ένα κτίριο τής βορειοανατολικής περιοχής του γκέτο βρισκόταν ισχυρή ομάδα Έβραίων. Μιά ομάδα κομάντος, μέ έπικεφαλής τόν ύπολοχαγό Ντήλ, προχώρησε στήν έπίθεση καί βρέθηκε αντιμετώπη μέ μία συμμορία 120 άνδρων. 21 συμμορίτες σκοτώθηκαν κατά τή διάρκεια τής συγκρούσεως, 52 πιάστηκαν αϊχμάλωτοι. Γιά νά γίνει καλύτερα κατανοητή ή σκληρότητα τών επιχειρήσεων, κάνω γνωστό ότι πολλοί Έβραίοι γιά νά μήν παραιοθοούν, πέφτουν από τά παράθυρα καί τά μαπακόνια τών σπιτιών πού καίγονται έκτοξεύοντας βρισιές έναντίον τής Γερμανίας καί του Φύρερ καί προσβάλλοντας τούς Γερμανούς στρατιώτες... Τά πτώματα πολλών Έβραίων πού πεθαίνουν κάτω από τή γή, ρίχτηκαν από τούς έπιζήσαντες στους ύπνόνους...»

Τηλεγράφημα τής 3 Μαΐου: «Καθώς άνακαλύψαμε ότι σέ πολλές περιπτώσεις οι γυναίκες κρύβουν τά όπλα κάτω από τά φορέματά τους, διατάσσουμε όλους τούς Έβραίους καί συμμορίτες πού συλλαμβάνονται νά γδυθούν έντελώς πριν από τόν έλεγχό τους...».

Τηλεγράφημα τής 4 Μαΐου: «Άνακαλύπτουμε τούς κρυψώνες μόνο άπ' τίς καταγγελίες Έβραίων πού προδίδουν τούς συντρόφους τους. Οι διαταγές μας γιά τήν έκκένωσή τους δέν έκτελούνται ποτέ. Τότε ρίχνουμε δακρυγόνες βόμβες καί τούς αναγκάζουμε νά βγούν...».

Τηλεγράφημα τής 7 Μαΐου: «Άπό μερικούς αϊχμαλώτους μάθαμε ότι οι Έβραίοι βγαίνουν έξω τή νύχτα: ή συνεχής παραμονή στά καταφύγια γίνεται άνυπόφορη... Κατά τή διάρκεια τών νυχτερινών επιχειρήσεων σκοτώνουμε κατά μέσον όρο τριάντα μέ πενήντα Έβραίους...».

Τηλεγράφημα τής 8 Μαΐου: «Στά ύπόγεια περάσματα πρέπει νά βρίσκονται άκόμη τρείς μέ τέσσερις χιλιάδες Έβραίοι ζωντανοί. Ό ύπογράφων είναι άποφασισμένος νά μήν περατώσει τήν έπιχείρηση πριν έξοντωθεί καί ό τελευταίος Έβραίος...».

Τηλεγράφημα της 11ης Μαΐου: «Υπάρχουν ακόμη Έβραιοι σέ καταφύγια. Οι μονάδες μας διέκριναν ανθρώπους νά κινούνται τή νύχτα στους δρόμους, ανάμεσα στά έρείπια. Δώδεκα άπ' αυτούς σκοτώθηκαν επί τόπου. Άνακαλύψαμε ένα καταφύγιο μέ 12 δωμάτια πού ήταν συνδεδεμένα μέ τό δίκτυο ύδρευσεως καί είχε λουτρά γιά άνδρες καί γυναίκες καί άποθήκες τροφίμων. Δέν μπορέσαμε νά προβούμε σέ συστηματική ρίψη άσφυζιογόνων σέ όλα τά ύπόγεια περάσματα γιατί δέν διαθέτουμε έπαρκείς ποσότητες καπνογόνων βομβών...»

Τηλεγράφημα της 13 Μαΐου: «Οι λιγοστοί Έβραιοι καί δολοφόνοι πού βρίσκονται ακόμη στό γκέτο, έδώ καί δυό μέρες αναγκάζονται νά βγαίνουν νύχτα από τά έρείπια τών καταφυγίων τους καί νά πηγαίνουν στίς άποθήκες τροφίμων πού μόνο εκείνοι γνωρίζουν, γιά νά γυρίσουν άμέσως καί πάλι κάτω από τή γή. Δέν μπορέσαμε νά μάθουμε από τούς αϊχμαλώτους πού βρίσκονται οι άποθήκες αυτές. Όπως πάντα, στέλνουμε τούς Έβραίους πού συλλαμβάνουμε πτό στρατόπεδο της Τρεμπλίνκα».

Τηλεγράφημα της 14ης Μαΐου: «Οι συλληφθέντες συμμορίτες — μερικοί φορούσαν στολές της Βέρμαχτ, γερμανικά κράνη καί μπότες — έπαναλαμβάνουν ότι δέν έχουν συλληφθεί όλοι οι Έβραιοι του γκέτο, ότι ή δράση μας θά πάρει σύντομα τέλος καί ότι στό γκέτο θά συνεχιστεί ή ζωή όπως πρίν. Πολλοί συμμορίτες βεβαιώνουν ότι θά μπορούσαν από καιρό νά εξοντώσουν εκείνον πού διευθύνει τήν έπιχείρηση, τό «στρατηγό» όπως τόν ονομάζουν, αλλά ότι δόθηκε έντολή νά μή τό κάνουν ώστε νά μή γίνουν σκληρότερα τά αντίποινα έναντίον τών Έβραίων. Καί σήμερα ναρκοθετήθηκαν από τό μηχανικό πολλά σπίτια πού στεγάζουν συμμορίτες καί ανατινάχθηκαν. Άρχηγός τών σημερινών έπιχειρήσεων ήταν ό ομαδόρχης τών Ές Ές καί αντιστράτηγος τών Waffen - SS, φόν Χέρφ».

Τηλεγράφημα της 16ης Μαΐου: «180 Έβραιοι συμμορίτες καί υπάνθρωποι εξοντώθηκαν. Η έβραϊκή συνοικία της Βαρσοβίας δέν υπάρχει πιά. Η Grossaktion περατώθηκε στίς 20.15 μέ τήν ανατίναξη της Συναγωγής της Βαρσοβίας».

Τηλεγράφημα της 24ης Μαΐου: «Από τούς 56.065 συλληφθέντες Έβραίους, 7000 περίπου πέθαναν κατά τή διάρκεια της έπιχειρήσεως. Κατά τή μεταφορά στό στρατόπεδο Τρεμπλίνκα Β' μέ τό τραίνο, πέθαναν άλλοι 6.929. Έτσι ό αριθμός τών Έβραίων πού εξοντώθηκαν άνέρχεται σέ 13.929. Έκτός τών αναφερομένων 56.065, πρέπει νά θεωρηθούν νεκροί άλλοι 500 — 600 Έβραιοι πού σκοτώθηκαν από τίς έκρήξεις βομβών ή τίς πυρκαϊές».

Όταν ό Στρούπ έστειλε στήν Κρακοβία τό τελευταίο αυτό μήνυμα, τό γκέτο της Βαρσοβίας ήταν μιά θάλασσα έρείπιων, δρόμων χωρίς σπίτια, χωρίς μεγάλους καί παιδιά,

άπομεινάρια κτιρίων καμένα από τίς φλόγες. Η Συναγωγή της οδού Τλομάκι είχε ανατιναχθεί σέ ένδειξη άκρας περιφρονήσεως. Σύμφωνα μέ τίς θελήσεις του άρχηγού τών Ές Ές είχαν μείνει όρθια τέσσερα μόνο κτίρια: οι τρεις έκκλησίες στίς οδούς Λέζνο καί Νοβολίπκι καί ή φυλακή στήν οδό Ντζιέλνα. Γιατί διασώθηκαν οι τρεις έκκλησίες; Δέν τό γνωρίζουμε, ένώ όσον άφορά τή φυλακή τήν άπάντηση δίνει ό ίδιος ό ναζί στρατηγός.

«Έπειδή», έγραφε στό τέλος της έκθέσεώς του «είναι δυνατόν νά ύποτεθεί ότι καί μετά τό τέλος της έπιχειρήσεως θά βρίσκονται ανάμεσα στά έρείπια μερικοί άκόμα Έβραιοι, ή περιοχή αυτή πρέπει νά παραμείνει διαχωρισμένη από τήν άρία πλευρά της πόλεως (Πρίν τήν καταστροφή του γκέτο ή Βαρσοβία ήταν χωρισμένη σέ τρεις περιοχές: μιά γιά τούς Γερμανούς, μιά γιά τούς Πολωνούς καί μιά γιά τούς Έβραίους, σ.τ.Σ) καί υπό παρακολούθηση. Τό έργο αυτό έχουμε εμπιστευθεί στήν τρίτη μεραρχία της άστυνομίας, πού πρέπει νά έμποδίσει σέ όλους, τήν είσοδο στήν άπαγορευμένη ζώνη. Όποιος συλληφθεί έπ' αυτόφωρο θά τουφεκίζεται επί τόπου, όπως έπίσης τουφεκίζεται όποιος Έβραϊός βρεθεί ζωντανός. Πιστεύω, ότι καί μέ άλλα μέτρα πού θά λάβουμε (άποκλεισμό τών άγωγών νερού καί ανατίναξη τών τοίχων πού στέκονται άκόμη όρθιοι) κανένας Έβραϊός δέν θά μπορέσει πιά νά έπιζήσει. Προτείνω νά διαμορφωθεί ή φυλακή της οδού Ντζιέλνα σέ «στρατόπεδο συγκεντρώσεως», όπου οι φυλακισμένοι θά συγκεντρώνουν καί θά τακτοποιούν τίς χιλιάδες τουβλα, κομμάτια σίδερο καί άλλα υλικά πού έμειναν στους δρόμους καί πού είναι σημαντικής άξιας».

Τό οίκογενειακό άλμπουμ του στρατηγού Στρούπ (πού καταδικάστηκε σέ θάνατο από Άμερικανούς καί Πολωνούς καί άπαγχονίστηκε στή Βαρσοβία στίς 6 Μαρτίου 1952) τελειώνει μ' αυτή τή σατανική πρόταση. Φυσικά, ή πρόταση έγινε δεκτή: ένα στρατόπεδο καταναγκαστικών έργων δημιουργήθηκε πάνω στά έρείπια τών σπιτιών. Όνομάστηκε Γκεσιόφκα από τήν οδό Γκέσια, όπου βρίσκotan ή είσοδος του στρατοπέδου. Χιλιάδες Πολωνών καί Έβραίων κλείσθηκαν έκει καί αναγκάστηκαν νά καθαρίσουν τούς δρόμους μαζεύνοντας τά τουβλα από έκει πού κάποτε βρίσκotan γεμάτα ζωή, τά σπίτια τών φίλων καί όμοθρήσκων τους. Μέ τό υλικό πού συγκεντρωναν σχημάτιζαν ίσοϋψείς σωρούς ώστε οι Γερμανοί νά τούς μετρήσουν καί νά ύπολογίσουν τήν άξία τους. Πολλά από τά τουβλα έκείνα φορτώθηκαν σέ τραίνα καί χρησιμοποιήθηκαν γιά τήν κατασκευή παραπηγμάτων στό στρατόπεδο καί θαλάμων άερίων. Ήταν καμωμένα από υλικό πού έσταζε αίμα καί διαιώνιζαν τήν τραγωδία τών τέκνων του Δαυίδ.

RICCIOTTI LAZZERO

(Άπό τό περιοδικό «Ιστορία»)

•••••
'Αλβέρτου Μενασσέ

BIRKENAU

'Ανθρώπινα, ζεστά, ανάγλυφα ό Θεσσαλονικίος Ιατρός 'Αλβ. Μενασσέ δίνει στις παρακάτω γραμμές, πού είναι απόσπασμα από τις σελίδες του όμωνύμου βιβλίου του, τά προσωπικά του βιώματα από τό διωγμό:

«Birkenau» (Auschwitz II)
'Αλβ. Μενασσέ — 'Ιατρού
'Εκδόσις Ι. Κ. Θ/νίκης — 1974

«Ποίός ήμουν; Ένας γιατρός πού ήχαιρε μιās κάποιας φήμης στή γενέτειρά του πόλη, όπου άσκούσα, έπί είκοσι χρόνια, τό επάγγελμά μου. Ζούσα εύτυχισμένος. Μοίραζα τόν χρόνο μου ανάμεσα στήν νοσοκομειακήν υπηρεσία μου καί τήν οικογένειά μου. 'Η εύτυχία μου συνίστατο, άφου τελείωνα αίσίως μιά χειρουργική επέμβαση, στό νά γυρίζω σπίτι μου, ν' άσχοιοῦμαι, μαζί μέ τήν κόρη μου πού τήν λάτρευα, μέ λίγη μουσική. 'Η κόρη μου τό 1942, ήτο 16 ετών καί τελείωνε τίς γυμνασιακές σπουδές της, καθώς καί τό 'Ωδείο. 'Ετοιμαζόταν ν' άρχίση τίς πανεπιστημιακές σπουδές της στήν Ιατρική. 'Όσο γιά τή γυναίκα μου, φρόντιζε μέ κάθε τρόπο νά καθιστά τήν παραμονή στό σπίτι μας όσο γινόταν πιό εύχάριστη καί νά μέ άνακουφίξη από τούς κόπους του επάγγέλματός μου. Παραμένων μακράν τής πολιτικής εξεπλήρωνα τό χρέος τής κοινωνικής άλληλεγγύης, άσχολούμενος μέ τά Ιδρύματα άγαθοεργίας τής 'Ισραηλιτικής Κοινότητος. Μέ λίγα λόγια ήμουν τόσο εύτυχής, όσον έννας άνθρωπος ήμπορεί νά είναι σέ τούτη τή γή.

Σέ τί είχα μεταβληθί έπειτα από δύο χρόνια παραμονής μου σέ γερμανικό «Λάγκερ»; Σέ έναν **αίχμάλωτο**, άθλιο, πού ήταν υποχρεωμένος νά τρώγη χορτάρι γιά νά συμπληρώνη τήν τροφή του, σκύβοντας τόν αυχένα κάτω από τούς ραβδισμούς καί τίς βρισιές, γεμάτος σκουλίκια, ζωύφια, εκτεθειμένος στίς πιό επικίνδυνες άρρώστειες, τόν εξανθηματικό τύφο, τόν τυφοειδή πυρετό, μιá δρῦς, παραδερμένη, καχεκτική, σκελετώδης πού περίμενε, άπ' τήν μιá ώρα στήν άλλη, τόν θάνατο.

Πιό έγκλημα είχα διαπράξει ώστε νά εξαφανισθοῦν τόσες υπάρξεις πού μου ήσαν προσφιλείς, ή γυναίκα μου, ή κόρη μου, οι τέσσερις άδελφές μου καί ό άδελφός μου;

•••••
Στά μάτια του Χίτλερ, τό έγκλημά μου ήτο τό πλέον φριχτό άπ' όλα τά έγκλήματα. Είχα τό δυστύχημα νά γεννηθώ 'Εβραίος. Ούτε τό παρελθόν σάν τιμίου καί νομοταγούς πολίτου, ούτε ή ζωή μου σάν Ιατρός του έλληνικού στρατού κατά τόν πόλεμο έναντίον τής 'Ιταλίας, δέν μπορούσε νά εξαλείψη τούτο τό άσυγχώρητο έγκλημα, πού έπρεπε νά πληρώσουμε καθώς καί όλοι οι όμόθρησκοί μου τής Εϋρώπης.

“Όλος ό άγώνας, του Χίτλερ έναντίον του 'Εβραϊκού λαού, καθώς άλλωστε, καί έναντίον όλων των λαών, ήταν βασισμένος στόν δόλο καί τό ψέμα.

Καί, στ' άλήθεια, τίποτε δέν επέτρεπε τήν πρόβλεψη κατά τήν είσοδο των γερμανικών στρατευμάτων στή Θεσσαλονίκη, τής άπαισίας σφαγής πού επρόκειτο νά λάβη χώραν έναντίον ενός εірηνικού πληθυσμού πενήντα χιλιάδων ψυχών.

Γιά ένα δλόκληρο χρόνο οι 'Εβραίοι τής Θεσσαλονίκης έζησαν περίπου ήσυχοι. Καί είναι βέβαια άλήθεια πώς ήδη από τίς πρώτες ήμέρες τής κατοχής, οι Γερμανοί είχαν κατάσχει τά ραδιόφωνα των 'Εβραίων. Τούτο τό δικαιολογούσαμε. Κατόπιν ήλθεν ή σειρά των πιάνων. Τούτο ήταν λιγώτερο δικαιολογημένο. Τώρα είναι σειρά των επίπλων καί όλοκληρων κατοικιών. Τούτο ήταν πολύ ένοχλητικό, άσφαλώς. Τά ύποφέραμε όμως όλ' αυτά, σκεπτόμενοι πώς

έπί τέλους δέν έθιγαν τή ζωή μας. Βασανίστηκαν μερικοί 'Εβραίοι, μέ τή δικαιολογία ότι δέν ήθελαν νά παραδώσουν τό χρυσάφι τους, μερικοί όμηροι τυφεκίστηκαν καί τά γεγονότα αυτά άρχισαν νά γεννοῦν σοβαρούς φόβους. 'Όμως, ό 'Εβραίος, στωικός μπροστά σέ τούτες τίς δυστυχίες, έξακολουούσε νά άσχολήται μέ τίς εργασίες του, άν καί μιá τρομερή άγωνία του έσφιγγε τήν καρδιά. Κάθε μέρα καί μιá νέα ταπείνωση: άπαγόρευση νά συχνάζη σέ καφενεία, στούς κινηματογράφους, νά χρησιμοποιή μεταφορικά μέσα, ή δημοσίευση βιαίων άντισημιτικών άρθρων στίς έφημερίδες πού είχαν εξαγορασθί από τούς στρατούς κατοχής κλπ., άνήγγειλαν τά τρομερά μέτρα του τέλους του Φεβρουαρίου 1943, πού αποτελούσαν τό προοίμιο του φρικαλέου δράματος, πού στοίχισε τή ζωή 72.000 'Ελλήνων 'Εβραίων.

Έτσι, ξέσπασε στίς 15 Φεβρουαρίου, ό μεγάλος νόμος πού σκόρπισε τόν τρόπο καί τήν άπόγνωση άνάμεσα στόν έβραϊκό πληθυσμό τής Θεσσαλονίκης. Πράγματι, τήν ίδιαν αϋτήν ήμερομηνία, δημοσιεύεται τό διάταγμα πού υπεχρέωνε τούς 'Εβραίους νά φέρουν κατά τρόπον έμφανή πάνω στα ρούχα τους, τό άστρον του Δαβίδ μέ τίς έξη αιχμές, σέ κίτρινο χρώμα. Έπρεπε επίσης νά συγκεντρωθοῦν σέ ώρισμένες περιοχές τής πόλεως. Έξω από αυτές άπαγο-

BIRKENAU (Συνέχεια)

ρεύεται να κυκλοφορήσουν. Είναι η αναγέννηση των γκέττο. Έπειδή υπήρχαν στην πραγματικότητα πολλά γκέττο, ο πληθυσμός είχε αποκοπή σε πολλά τμήματα, χωρίς δυνατή μεταξύ των έπικοινωνία, γιατί είχαν απαγορευθεί η χρήση του τηλεφώνου στους Έβραίους.

Στις 25 Φεβρουαρίου διαδίδεται ένα τρομερό νέο που απλώνεται ταχύτατα. "Όλοι οι κάτοικοι του γκέττο που άπεκαλείτο «**Βαρώνος Χίρς**» (πρόκειται για μία συνοικία που βρίσκεται λίγα μέτρα πέρα από τον παλιό σιδηροδρομικό σταθμό), απηλάθησαν τη νύχτα προς άγνωστον προορισμό. Μιλούν για την Πολωνία και ιδιαίτερα, για την πόλη της Κρακοβίας. 'Η Κομμουντατούρ καλεϊ άμέσως τον άρχιραββίνο καί του έξηγει ότι ό έβραϊκός πληθυσμός δέν πρέπει ν' άνησυχϊ για τουτο τό μέτρο που έλήφθη άποκλειστικά για τό συμφέρον της άσφαλείας του στρατού κατοχής, έπειδή η συνοικία «**Βαρώνος Χίρς**» περιελάμβανε μεγάλο αριθμό κατοίκων μέ κομμουνιστικές διαθέσεις. Άλλωστε, οι μετανάσται θά έπήγαιναν στην Κρακοβία, όπου η τοπική έβραϊκή κοινότητα θά τους ύπεδέχετο μέ άνοιχτές άγκάλες.

Τούτες οι δηλώσεις δέν καθισυχάζουν έντελώς τον έβραϊκό πληθυσμό, που ήδη, άρχίζει να ύποψιάζεται τή γερμανική δολιότητα.

Πράγματι, έπειτα από δύο μέρες, μπλοκάρεται η συνοικία Ρεζή — Βαρδάρ. 'Ο πληθυσμός της μεταφέρεται (του Βαρώνου Χίρς. Δέκα χιλιάδες ψυχές στοιβάζονται σ' ένα χώρο, που μόλις θά μπορούσε να χωρήσει τρεις χιλιάδες. Τρομερός είναι ό συνωστισμός. 'Η ύγειονομική κατάσταση θλιβερή. Οι προνομιούχοι στεγάζονται σε δθλια δωμάτια — τριάντα σε μίαν επιφάνεια 16 τετρ. μέτρων. Πολλοί κοιμούνται στο ύπαιθο. Άλλωστε, τούτη η κατάσταση δέν διαρκεί πολύ. Έπειτα από τρεις μέρες, στις 28 Φεβρουαρίου, νέα άποστολή προς την Πολωνία, 3.000 ατόμων. Νέα πρόσκληση του άρχιραββίνου από τις γερμανικές άρχές. Τώρα, του έξηγοΰν, πώς όλες οι λαϊκές συνοικίες είναι μολυσμένες από τό κομμουνιστικό μικρόβιο καί θά προβοΰν στον καθαρισμό τους μέ μίαν άναγκαστικήν έξοδο στην Πολωνία. Οι μεσαίες τάξεις που κατοικούν στο κέντρο της πόλεως, δέν έχουν τίποτε να φοβηθούν.

Τούτες οι διαβεβαιώσεις δέν άργούν να διαψευσθούν. Πράγματι, οι άποστολές συνεχίζονται, μέ τό ρυθμό των τριών κάθε έβδομάδα, Δευτέρα, Τετάρτη καί Παρασκευή. Κάθε μεταφορά περιλαμβάνει τρεις περίπου χιλιάδες άτομα. Μέ τή σειρά του, ό πληθυσμός κάθε συνοικίας, κλείνεται στο στρατόπεδο Χίρς καί στέλλεται μακριά. 'Ο Διεθνής Έρυθρός Σταυρός, δέν έχει τό δικαίωμα να μπη μέσα στο στρατόπεδο.

'Η ελληνική κυβέρνηση άποπειράται ένα διάβημα ύπέρ των Έβραίων. Όμως τό διάβημα τουτο άποκρούεται μέ άγανάκτηση από τό στρατό κατοχής. Τό έβραϊκό θέμα πρέπει να διευθετηθϊ μεταξύ Έβραίων καί Γερμανών. Κανείς δέν έχει τό δικαίωμα να έπέμβη.

Στις άρχές Μαΐου τό δράμα είχε συντελεσθϊ. Μέσα σε έξη έβδομάδες, δέν υπήρχαν πιά παρά 900 άτομα από τις 50.000 ψυχές που αποτελούσαν τή λαμπρά έβραϊκή Κοινότητα της Θεσσαλονίκης.

Τέλος, στις 30 Μαΐου, μς άνήγγειλαν τήν άναχώρηση του προσωπικού του στρατοπέδου, που περιορίζετο σε εκατό ψυχές, γιατί οι λοιποί 800 θά έγκατέλειπαν, τήν άλλη μέρα, τή Θεσσαλονίκη. Άλλο παράδειγμα της γερμανικής δολιότητας: Τά 800 αυτά άτομα έπρόκειτο να έχουν μία προνομιούχο τύχη. Θά έφευγαν, όχι πιά για την Πολωνία, αλλά για τό ειδικό στρατόπεδο του Τερέζιενστατ. Έν τω μεταξύ, ότι περιουσιακό στοιχείο μς είχε άπομείνει, τό ανταλλάξαμε μέ μία δθθεν έπιταγή σε ζλότυ. Τή νύχτα της πρώτης 'Ιουνίου, μεγάλη άναστάτωση. Τά ζλότυ έπρεπε να μετατραποΰν σε μάρκα, γιατί στο Τερεζιενστατ μόνο τά μάρκα κυκλοφορούσαν.

Στις τέσσερις τό πρώϊ, προσκλητήριο. 'Η έξοδός μας άρχίζει. Μέ μαστιγώσεις καί, συχνά, πυροβολισμούς, μς στοιβάζουν σε βαγόνια για κτήνη, έξήντα σε κάθε βαγόνι. Καθένας μς έπαιρνε μαζί του άρκετές άποσκευές μέ είδη ρουχισμού καί τρόφιμα, στερνά κατάλοιπα όλης της περιουσίας μας.

Τό ταξίδι διήρκησε όκτώ μέρες. Δέν είναι δυνατόν να περιγραφϊ η ζωή που περάσαμε σε τουτα τά βαγόνια. Φαντασθϊτε έξήντα δυστυχημένους, κλεισμένους στο στενό χώρο ενός βαγονιού για ζώα, χωρίς σχεδόν δόλου νερό, μέ παιδιά κάθε ηλικίας που κλαΐνε όλη τή μέρα αδιάκοπα. Φαντασθϊτε αυτό τό στοίβαγμα, τή φριχτή άνάγκη να ικανοποιηθούν ώρισμένες σωματικές άπαιτήσεις, η άδυναμία να ξαπλωθούμε, άκόμη καί να καθήσουμε. Έτσι θά έχετε κάποια ιδέα του μαρτυρικού έξευτελισμού μας. Μία μονάχα παρηγοριά μς έμεινε. Πηγαίναμε στο Τερέζιενστατ καί όχι στην Πολωνία. Όμως, κατά βάθος, κανείς δέν ήξερε ούτε τί είναι τό Τερέζιενστατ, ούτε τί είναι η Πολωνία. Ένα πράγμα είχε σημασία: να φθάσουμε καί να βγοΰμε από τούτη τήν κινητή κόλαση.

Κακόμοιρο πλήθος που άγνοούσε τί τό περίμενε! Γυναίκες, παιδιά, άνδρες κάθε ηλικίας! Σας περίμεναν πολύ σύντομα τά βασανιστήρια καί ό θάνατος, ενώ έσεις κάμνατε σχέδια για τή ζωή. Σας άπασχολούν μικρές άσήμαντες λεπτομέρειες, ενώ ό θάνατος έχει ήδη άποφασίσει για σας. Άθώς ψυχές που δέν καταλάβατε μέχρι ποίου σημείου ήταν πρόστυχη καί βάρβαρη η χιτλερική ψυχή.

ΔΙΑΤΑΓΗ

1) 'Απαντες οι εις την περιοχήν Γερμανικής Διοικήσεως εύρισκόμενοι 'Εβραίοι όφείλουν νά μεταβούν άνυπερθέτως εις τας μόνιμους κατοικίας των, όπου παρέμενον την 1 - 6 - 1943.

2) 'Απαγορεύεται εις τούς 'Εβραίους νά εγκαταλείπουν την μόνιμον κατοικίαν των ή νά αλλάσσουν κατοικίαν.

3) Οι εις τας 'Αθήνας καί τά προάστια εύρισκόμενοι 'Εβραίοι ύποχρεούνται όπως προσερχόμενοι έντός 5 ήμερών εις την έβραϊκήν θρησκευτικήν κοινότητα 'Αθηνών, έγγραφούν εις τά εκεί μητρώα. Κατά την έγγραφήν όφείλουν νά δηλώσουν την μόνιμον κατοικίαν των. Εις τας έκτός των 'Αθηνών περιοχάς ή δήλωσης πρέπει νά διενεργηθή εις τά αρμόδια έλληνικά δημοτικά ή κοινοτικά γραφεία.

4) 'Εβραίοι, μή συμμορφούμενοι προς τας διαταγάς ταύτας, θά τουφεκίζονται. Μή 'Εβραίοι, οι όποιοι άποκρύπτουν 'Εβραίους, παρέχουν αύτοίς καταφύγιον ή βοηθούν αύτούς όπως δραπετεύσουν, θά μεταφέρωνται εις στρατόπεδα συγκεντρώσεως έφ' όσον δέν επιβάλλεται εις αύτούς έτι βαρυτέρα ποινή.

5) Οι ξένης ύπηκοότητας 'Εβραίοι όφείλουν νά παρουσιασθούν την 18 - 10 - 1943 καί ώραν 8ην εις την έβραϊκήν θρησκευτικήν κοινότητα 'Αθηνών καί έγγραφούν εκεί, ύποβάλλοντες τά πιστοποιητικά της ύπηκοότητός των. Έκτός των 'Αθηνών ή δήλωσης θά γίνεται προς τας άνωτέρω μνημονευόμενας ελληνικές άρχάς.

6) 'Η έβραϊκή θρησκευτική κοινότης 'Αθηνών όρίζεται, μέ άμεσον ίσχύν, ως μόνη αντίπρόσωπος των συμφερόντων όλων των έν 'Ελλάδι 'Εβραίων. Αύτη όφείλει νά καταρτίση άνευ άναβολής συμβούλιον γερόντων καί νά έπιληφθῇ της δράσεώς της. Περαιτέρω οδηγία δοθήσονται έν δέοντι χρόνῳ.

7) Μετά την έγγραφήν άπαντες οι ύπερβαίνοντες τό 14ον έτος της ηλικίας των άρρενες 'Εβραίοι όφείλουν νά παρουσιάζωνται ήμέραν παρ' ήμέραν εις τας άνω άναφερομένας ύπηρεσίας.

8) 'Απαγορεύεται εις τούς 'Εβραίους νά διέρχωνται από τας όδούς καί τας δημοσίας πλατείας από της 17.00 μέχρι της 07.00 ώρας.

9) 'Εφιστάται ή προσοχή των ελληνικών άστυνομικών άρχών όπως έλέγχουν άυστηρότατα την έκτέλεσιν της άνω διαταγής καί συλλαμβάνουν πάραυτα τούς παραβαίνοντας ά-

ANORDNUNG

1) Alle Juden im Befehlsbereich haben sich unverzüglich in ihren ständigen Wohnitz, den sie am 1.6.1943 bewohnten, zu begeben.

2) Es ist den Juden verboten, ihren ständigen Wohnsitz zu verlassen oder die Wohnng zu wechseln.

3) Die Juden in Athen und Vororten sind verpflichtet, sich binnen 5 Tagen bei der Jüdischen Kultusgemeinde in Athen zu melden und sich dort registrieren zu lassen. Bei der Registrierung ist die ständige Wohnung anzugeben. Außerhalb Athens hat die Meldung bei den zuständigen griechischen Bürgermeister — oder Gemeindegemeinern zu erfolgen.

4) Juden, die diesen Anordnungen nicht nachkommen, werden erschossen. Nicht Juden, die Juden versteckt halten, ihnen Unterschlupf gewähren oder ihnen zur Flucht beihilflich sind, werden in Arbeitslager eingewiesen, falls keine schwerere Bestrafung erfolgt.

5) Juden ausländischer Staatsangehörigkeit haben sich am 18. 10. 1943 um 08.00 Uhr bei der Jüdischen Kultusgemeinde in Athen einzufinden und sich dort unter Vorlage ihrer Staatsangehörigkeitsnachweise registrieren zu lassen. Ausserhalb Athens hat die Meldung bei den oben angeführten griechischen Behörden zu erfolgen.

6) Die Jüdische Kultusgemeinde in Athen wird mit sofortiger Wirkung zur alleinigen Interessensvertretung aller Juden in Griechenland bestimmt. Sie hat unverzüglich einen Ältestenrat zu bilden und ihre Tätigkeit aufzunehmen. Weitere Anweisungen ergeben zu gegebener Zeit.

7) Nach erfolgter Registrierung haben alle männlichen Juden vom vollendeten 14. Lebensjahre ab sich jeden zweiten Tag bei den oben angeführten Stellen zu melden.

8) Es ist den Juden verboten, Strassen und öffentliche Plätze in der Zeit von 17.00 Uhr bis 07.00 Uhr zu betreten.

9) Die griechischen Polizeibehörden werden angewiesen, die Durchführung obiger Anordnung auf das schärfste zu kontrollieren und zuwiderhandelnde Juden oder Personen, die ihnen bei der Nichtbeachtung der Anordnung beihilflich sind, sofort festzunehmen.

10) Als Jude im Sinne dieser Anordnung gilt, wer von mindestens drei der Rasse nach Jüdischen Grosseltern abstammt, ohne Rücksicht auf die derzeitige Religionszugehörigkeit.

Athen, den 4.10.1943

Der Höhere SS — und Polizeiführer

gcs. **STROOP**

SS — Brigadeführer und Generalmajor
der Polizei

την 'Εβραίους ή τά πρόσωπα εκείνα τά όποια ύποβοηθούν αύτούς όπως παραβούν την διαταγήν αυτήν.

10) 'Εβραίος ύπό την έννοιαν της διαταγής ταύτης θεωρείται πᾶς όστις κατάγεται έκ τριών τουλάχιστον 'Εβραίων την φυλήν προπατόρων, χωρίς έν προκειμένῳ νά λαμβάνεται ύπ' όσιν τό θρήσκευμα, εις τό όποιον ούτος άνήκει νύν.

Έν 'Αθήναις, τη 4 'Οκτωβρίου 1943
'Ο άνώτατος άρχηγός Ταγμάτων 'Ασφαλείας
καί της άστυνομίας 'Ελλάδος
(ύπογρ.) **ΣΤΡΟΟΠ**

Διοικητής Ταξιαρχίας Ταγμάτων 'Ασφαλείας
καί ύποστράτηγος της 'Αστυνομίας

Ἡ τελετή τοῦ Σέντερ

Παιδιά στο τραπέζι τοῦ Σέντερ. Ἴσως νά προγραμματίζουν τό κρύψιμο τοῦ Ἀφικομάν.

Ἀπό τήν ἱστορία τοῦ βιβλίου τῆς Ἑξόδου πού ἀναφέρεται στήν ἀπολύτρωση τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπό τήν Αἴγυπτο, ἀντλοῦμε τά κύρια συστατικά στοιχεῖα τῆς **τελετουργίας τοῦ Σέντερ**, πού γιορτάζουμε στά σπίτια τίς δύο πρώτες βραδιές τοῦ Πέσαχ. Ἡ τελετή αὕτη εἶναι ἡ ἀπόρροια τῆς βιβλικῆς παροτρύνσεως:

«Καί ὅταν σᾶς λέγωσιν οἱ υἱοί σας, τί σημαίνει εἰς ἐσᾶς ἡ λατρεία αὕτη; Θέλετε ἀποκρίνεσθαι: τοῦτο εἶναι θυσία τοῦ Πέσαχ εἰς τόν Κύριον, διότι παρέτρεξε τās οἰκίας τῶν υἱῶν Ἰσραήλ ἐν Αἴγυπτῳ, ὅτε ἐπάταξε τοὺς Αἰγυπτίους καί ἔσωσε τās οἰκίας ἡμῶν», (Ἑξ. 12:26-27).

Ἡ Βίβλος τονίζει μέ ἔμφαση τήν ὑποχρέωση τῶν γονέων νά ἀφηγοῦνται ἐν ἱστορία τοῦ Πέσαχ στά παιδιά τους. Αὐτό τό παράγγελημα γιά τήν ἐξιστόρηση τῆς Ἑξόδου, πού ἐπαναλαμβάνεται τέσσερις φορές, ἀπετέλεσε τή βάση γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ βιβλίου **Ἀγκαδά σελ Πέσαχ**, τῆς πασχалиνῆς διηγήσεως, τό ὁποῖο διαβάζουμε κατὰ τήν τελετή τοῦ Σέντερ. Ἡ ἴδια ἡ ὀνομασία **ἀγκαδά** παράγεται ἀπό τό ρῆμα **ῥ' higdta**, «Καί θέλεις ἀφηγηθεῖ» (Ἑξ. 13:8), πού χρησιμοποιεῖται ἀναφορικά μέ τήν ὑποχρέωσή τοῦ γονέος νά ἐξιστορήσει στό παιδί του τά θαυμαστά ἔργα τῆς Ἑξόδου.

Γιά τήν ἐφαρμογή καί τήν ἐκπλήρωση αὐτῆς τῆς ἐπιταγῆς, υιοθετήθηκαν, κατὰ τή διάρκεια τοῦ χρόνου, κάθε εἶδος «τεχνάσματα», πού σκοπό ἔχουν νά ξυπνήσουν τό ἐνδιαφέρον καί τήν περιέργεια τῶν παιδιῶν καί νά τά κάνουν νά ὑποβάλουν τό ἐρώτημα: **γιατί αὕτη ἡ νύχτα διαφέρει ἀπό τίς ἄλλες νύχτες;** Ἡ ἐν γένει διαρρύθμιση τοῦ τραπέζιου, γύρω ἀπό τό ὁποῖο εἶναι συναθροισμένη ὅλη ἡ οἰκογένεια, τά διάφορα φαγώσιμα πού ὑπάρχουν ἐπάνω σ' αὐτό καί πού διαφέρουν ἀπό τά ἀγαθὰ πού συνήθως καταναλώνουμε ὅλο τόν ὑπόλοιπο χρόνο, ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο καθόμαστε γύρω ἀπό τό τραπέζι, (ἀναπαυτικά, ἀνετα) — ὅλα αὐτά διεγείρουν τήν παιδική περιέργεια, μέ ἀποτέλεσμα τήν ἀπό μέρους τους ὑποβολή ἐρωτήσεων καί ἀποριῶν.

Αὐτές οἱ παιδικές ἐρωτήσεις, μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου, τυποποιήθηκαν καί ἐκφράζονται μέ τίς τέσσερις περίφημες ἐρωτήσεις τοῦ **Μά - Νιστανά**. Στόχος αὐτῶν τῶν ἐρωτήσεων εἶναι νά προσανατολίσουν τό ἐνδιαφέρον τῶν παιδιῶν γύρω ἀπό τά τέσσερα συστατικά στοιχεῖα τοῦ τελετουργικοῦ ἐορτασμοῦ τοῦ Σέντερ. Ὅλη δέ ἡ ὑπόλοιπη ἀφήγηση τῆς Ἀγκαδά, πού ἀρχίζει μέ τήν παράγραφο **Ἀβαντίμ Ἀγίνου Μπεφαρό Μπέμιτοράϊμ**, «Δοῦλοι ἡμα-

σταν στόν Φαραώ στήν Αἴγυπτο», δέν ἀποτελεῖ παρά τήν ἀπάντηση στά παραπάνω διατυπωθέντα ἐρωτήματα.

Σέ ὁρισμένες πολύ παλιές ἐκδόσεις τῆς Ἀγκαδά, ἡ ἀφήγηση (δηλ. ἡ ἀπάντηση στά ἐρωτήματα πού ὑποβλήθηκαν), ἀρχίζει ἀπό τήν παράγραφο πού μᾶς μιλάει γιά τήν ἱστορία τῶν πρώτων πατριαρχικῶν χρόνων: **Μιτεχιλά Ὁβντέ Ἀβοντά Ζαρά Ἀγίου Ἀβοτένον** «Στήν ἀρχή οἱ πρόγονοί μας ἦσαν εἰδωλωλάτραι...». Τοῦτο σημαίνει πῶς σέ κάποια παλαιότερη ἐποχή, ὅταν ἀκόμη δέν εἶχε ὁριστικοποιηθεῖ τό κείμενο τοῦ βιβλίου τῆς Ἀγκαδά, ὑπῆρχε κάποια διχογνωμία μεταξύ τῶν εἰδημόνων Χαχαμίμ, ἀναφορικά μέ τήν ἔκταση τῆς ἀπαντήσεως πού θά ἔπρεπε νά δοθεῖ στά παιδικά ἐρωτήματα καί τίς ἀπορίες τους. Κατά τήν πρώτη ἀποψη, ἡ ἀπάντηση θά πρέπει νά περιοριζόταν πάνω στό συγκεκριμένο ἐρώτημα καί γι' αὐτό ἡ ἀφήγηση ἀρχίζει μέ τήν παράγραφο, «δοῦλοι ἡμασταν στόν Φαραώ στήν Αἴγυπτο». Ἐνῶ, κατὰ τήν δευτέρα ἀποψη ἡ ἀπάντηση γιά νά θεωρεῖται ὁλοκληρωμένη θά πρέπει νά ἀρχίζει μέ μιά ἀναφορά στήν ἱστορία τῆς πατριαρχικῆς ἐποχῆς, διότι οἱ Πατριάρχαι ὑπῆρξαν τό προοίμιον τῆς καθόδου τῶν Ἑβραίων στήν Αἴγυπτο.

Σήμερα στό βιβλίό τῆς Ἀγκαδά, ὅπως αὐτό διαμορφώθηκε διά μέσου τῶν αἰώνων, συνυπάρχουν καί οἱ δύο παραπάνω απόψεις. Ἡ Ἀγκαδά δέν μᾶς μιλά μόνο γιά τήν ἀφιξη, τήν ὑποδούλωση καί τήν ἀπελευθέρωση τῶν Ἑβραίων ἀπό τήν φαραωνική δουλεία, ἀλλά μᾶς μιλά καί γιά τήν ἱστορία τῶν πρώτων ἱδρυτῶν τοῦ ἑβραϊκοῦ ἔθνους, τοὺς Πατριάρχες. Ὅλη ἡ ἀφήγηση τῆς πασχалиνῆς ἱστορίας διανθίζεται μέ ἐπίκαιρες περιεκτές ἀπό τή Βίβλο καί τίς ἀλληγορικές ἐρμηνείες τῶν ραββίνων ἀπό τό Ταλμούδ καί τό Μιντράς. Τελειώνει δέ μέ τήν παράθεση τῶν δέκα πληγῶν, πού ἔγιναν ἡ αἰτία γιά τήν Ἑξοδο. Ἐπειτα ἀκολουθεῖ ἡ ἀπαγγελία τοῦ **Ἀλλέλ**, μία ὕμνολογία ἀπό ψαλμούς, μέ τήν ὁποία ἀναγνωρίζουμε τόν Ὑψιστο σάν τόν ἀνώτατο κριτή καί Ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔδωσε τήν ἀπολύτρωσή μας.

Τό καθαυτό γεῦμα τῆς νύχτας τοῦ Σέντερ δέν διαφέρει ἀπό τά συνήθη ἐορταστικά γεύματα. Μοναδική διαφορά ἀποτελεῖ τό μικρό κομμάτι τῆς **Ματοσά** πού τρώμε στό τέλος τοῦ γεύματος, τό γνωστό **Ἀφικομάν**, ἀντί γι' ἄλλο ἐπιδόρπιο. Αὕτη ἡ συνήθεια ἀποτελεῖ μιά ἀνάμνηση ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Ναοῦ, ὅταν ἀπαγορευόταν μετά τό φάγωμα τοῦ **Κορμπάν Πέσαχ**, τῆς πασχалиνῆς θυσίας, νά φᾶνε ὁ,τιδῆ-

ποτε άλλο — και τοῦτο γιὰ νά διατηρήσουν τή γεύση ἀπο τὸ ψητὸ ἀρνί.

Μετά τὸ γεῦμα καὶ τὸ **Μπικκάτ 'Αμαζόν**,¹ ἀκολουθεῖ ἡ ἀπαγγελία τοῦ **Νισμάτ**,² μέ τήν ὁποία ὁλοκληρώνεται ἡ τελετουργία τοῦ Σέντερ. Κατὰ τοὺς μεταγενέστερους χρόνους, 15ο - 16ο αἰώνα, προστέθηκαν καὶ διάφοροι ὕμνοι καὶ τραγούδια. Δύο χαρακτηριστικά τέτοια τραγούδια, καὶ τὰ πιδ δημοφιλή, εἶναι τὸ **Χάντ Γκαδιά**, «ἕνα κατσικάκι... ἡ οὖν καβρετικό» καὶ τὸ **Έχαντ Μί Γιοντέα**, «ἕνα ποιός ξέ-
ρει...».

Οἱ τέσσερις ἐρωτήσεις

Ὁ ἀριθμὸς τέσσερα διαδραματίζει σπουδαῖο ρόλο στὴν ἐν γένει τελετὴ τοῦ Σέντερ. Ἔχουμε τὰ τέσσερα ποτήρια τοῦ κρασιοῦ, πού ὀλοι πρέπει νά πιοῦμε· τοὺς τέσσερις τύπους τῶν παιδιῶν, τὸ καθένα μέ τὸ χαρακτηριστικὸ ἐρώτημα τοῦ ἡ ἀπορία καί, τέλος, τὶς τέσσερις ἐρωτήσεις τοῦ Μά Νιστανά.

Ἀκολουθώντας πιστὰ τὴ βιβλικὴ φρασεολογία, οἱ Χαχαμίμ καθιέρωσαν ὅπως ἡ τελετουργία τοῦ Σέντερ ἀρχίζει μέ τὴν ὑποβολή τῶν ἐρωτήσεων ἀπὸ τὸ παιδί καὶ κατόπιν νά ἀκολουθεῖ ἡ ἀφήγηση — πού ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματα.

Κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ναοῦ ἡ σειρά τῶν ἐρωτήσεων ἦ-
ταν ἡ ἐξής: (1) Γιατί τούτῃ τὴ νύχτα τρώμε μόνο ματσά, ἐ-
νῶ τὶς ἄλλες νύχτες χαμέτς ἢ ματσά; (2) Γιατί τούτῃ τὴ νύ-
χτα τρώμε μόνο πικρά χόρτα καὶ ὄχι ἄλλα χορταρικά; (3) **Γιατί τούτῃ τὴ νύχτα τρώμε μόνο ψητὸ κρέας καὶ ὄχι κρέας παρασκευασμένο μέ ἄλλον τρόπο;** (4) Γιατί τούτῃ τὴ νύχτα βουτᾶμε δύο φορές ἐνῶ τὶς ἄλλες νύχτες μόνο μία; Μὲ τὴν καταστροφή τοῦ Ναοῦ καὶ τὴν κατάργηση τῶν θυσιῶν ἡ τρίτῃ ἐρώτηση, φυσικά, καταργήθηκε· τὴ θέση τῆς πῆρε ἡ τέταρτη, καὶ μία καινούργια ἐρώτηση προστέθηκε: «Γιατί ὄλες τὶς ἄλλες νύχτες μπορούμε νά φάγωμε εἴτε **ἀκουμπισμένοι**³ εἴτε καθισμένοι, τούτῃ τὴ νύχτα μόνο ἀκουμπισμέ-
νοι;»

Οἱ τέσσερις τύποι παιδιῶν

Σὲ τέσσερα σημεῖα τῆς Τορά γίνεται ἀναφορά γιὰ τὸ πῶς πρέπει νά γιορτασθεῖ τὸ Σέντερ: Ἐξοδος 12:26, 13:5, 13:8 καὶ Δευτερονόμιον 6:20. Καὶ στίς τέσσερις παραπάνω περικοπὲς τονίζεται ἡ ὑποχρέωση τοῦ πατέρα νά ἀφη-
γηθεῖ στὸ παιδί του τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους γιορτά-
ζουμε τὸ Πέσαχ. Οἱ ραββίνοι, οἱ ὁποῖοι ἦταν σχολαστικά
προσεχτικοὶ καὶ παρατηρητικοὶ στὴ μελέτῃ τῆς Γραφῆς,
προσπάθησαν νά ἐξηγήσουν γιὰτί αὐτὴ ἡ ὑποχρέωση τοῦ
πατέρα ὑπαγορεύεται τέσσερις φορές. Κατέληξαν, τελικά,
στὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ παραπάνω τέσσερις ἐκφράσεις
πρέπει νά ἀπευθύνονται πρὸς τέσσερις διαφορετικούς τύ-
πους ἀνθρώπων. Ὅτι στὸν καθένα, σύμφωνα μέ τὴν ἰδιο-
συγκρασία του, θά πρέπει νά δίνεται καὶ ἡ ἀνάλογη ἀπάν-
τηση. Ἀπὸ τὸν παραπάνω συλλογισμό ἀναπτύχθηκε ἡ
«**θεωρία**» τῶν τεσσάρων τύπων παιδιῶν γιὰ τὰ ὁποῖα μᾶς
μιλάει ἡ Ἀγκαδά: ἕνα σοφὸ, ἕνα κακὸ, ἕνα ἄκακο (ἢ ἀπλο-
ϊκό), καὶ ἕνα πού δὲν ξέρει νὰ ρωτᾷσει.

Τὸ σοφὸ παιδί ρωτᾷ: «Ποιά εἶναι ἡ σημασία τῶν μαρ-
τυριῶν, τῶν διατάξεων καὶ τῶν νόμων;» Μὲ τὴν ἐρώτηση
αὐτὴ τὸ παιδί διαδηλώνει τὴν ἐπιθυμία του νά μάθει τὴν ἐ-
ξήγηση καὶ τὴν αἰτιολογία ὅλων-τῶν κανόνων καὶ τῶν ἐθί-
μων τῆς τελετῆς τοῦ Σέντερ. Τὸ κακὸ παιδί ρωτᾷ: «Τί ση-
μαίνει **γιά σᾶς** ὅλη αὐτὴ ἡ τελετουργία;» Ἡ ἐρώτησή του
δὲν ἀποτελεῖ παρά ἕναν χλευασμὸ γιὰ τὴν ἐν γένει «φασα-
ρία» καὶ «ἀναστατάωση», πού ἐπικρατεῖ αὐτὴ τὴ νύχτα μέσα
στό σπίτι. Τὸ ἄκακο παιδί, μέ τὴ σειρά του, ρωτᾷ: «Τί εἴ-

Ἐξώφυλλο ἀπὸ μίαν ἔκδοσιν τοῦ σωματεῖου
Ἑβραϊστῶν Θεσσαλονικῆς «Καδίμα», τοῦ 1914,
γιὰ τὴν γιορτὴ τοῦ Πάσχα, τὴν ἱστορία τῆς καὶ
τὴ σημασία τῆς.

«ΠΟΤΕ ΠΙΑ»

Τό διαλαλοῦν σ' ὄλες τίς γλῶσσες
στόματα ἄφωνα, ἀνοιχτά
σ' ἀπίθανες γκριμάτσες,
πρόσωπα ἀλλοσοῦσима ἀπ' τή φρίκη,
κορμιὰ κουλουριασμένα
στό στερνό σπασμό τους.
— Αὐθεντικές φωτογραφίες,
ἀπό εὐλάβεια, γιά τήν Ἱστορία, κρατημένες,
ἀπτά, καυτά στοιχεῖα,
γιά τήν τεκμηρίωση τοῦ Μουσείου!

Τό λέν, μέσα ἀπό πλαίσια μεγαλόπρεπα,
πολύγλωσσες ἐπιγραφές-στούς τοίχους.

Πυρό μελάνι: Nimmer mehr!

Never again!

Jamais plus!

νά γίνει μάθημα τρανό στήν οἰκουμένη.

«Never again!» ποτέ πιά, μήν ἀξιωθεῖ
χαμένου ζῶου νά πάρει ὁ ἄνθρωπος μορφή,

ὁ «κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ» πλασμένος,
στά τέσσερα νά σέρνεται στή γῆ,
σκυλί, σκυλήκι, πίθηκος δαρμένος,
σ' ἀνέλπιδη ἱκεσία,
χωρίς φωνή.

Ἀνθρώπου γλῶσσα — «Nimmer mehr!» —
μήν ἀκουστεῖ,

νά μουκανιέται

νά βρυχιέται

νά γρυλλίζει,

«φωνή βοῶντος», σέ μιά κόλαση ἑφτά-
σφράγιστη.

τήν ὥρα πού ἀνοιγόκλειναν οἱ θόλοι,
τῶν ἀερίων τό κύμα νά δεχτεῖ.

Τά στόματα τῶν κλίβανων πού χάσκουν,
βιαστεῖτε, ἄνθρωποι, φράξτε τα μέ λούλου-
δα,
βιαστεῖτε, ἄνθρωποι, πνίξτε τίς κραυγές
τους,
μήν πᾶν μακάβριες μαρτυρίες, σ' ἄλλα τ'
ἔστρα.

μήν πᾶν στούς γαλαξίες καί στούς ἥλιους,
καί τή ρότα τους ἀλλάζουν!

Βιαστεῖτε, ἄνθρωποι,

τοῦτο τόν προθάλαμο τῆς κόλασης,
πού ζῶνει ἀκόμα, ἀγκαθερό, τό τέλι,
ἐτοῦτο τό λειβάδι τ' αὐχηρῶ.

πού μήτε ἓνας ἀσφόμελος δέν τό γλυκαίνει,
ὀργώστε το μέ τά γυνιά,
τά φτυάρια, τίς ἀκαπάνες,
τά σπλάχνα τοῦ ἀνασκάψετε μέ τά τρακτέρ,
φυτέψετε τριαντάφυλλα καί δέντρα,
νά κελαηδοῦν πουλιά στίς φυλλωσιές τους,
νά τό λαλᾶν τ' ἀηδόνια
καί νά διώχνουν τά φαντάσματα,
πού στοίχειωσαν, σ' ἀσάλευτη ἀγωνία,
μέσα σ' αὐτά τά Τάρταρα, πού ξέφυγαν
ἀκόμα καί τή φαντασία τοῦ Δάντη!

Ποῖός νά τό πεῖ

καί πῶς νά τό πιστέψουν

πῶς σβήστηκεν ἡ Γέεννα τοῦ Πυρός,

νά πᾶνε πιά στόν τάφο τους

νά ξαποστάσουν!

Πῶς νά τό δοῦν

καί πῶς νά τό πιστέψουν

πῶς ἔγιναν Μουσεία τά κρεματόρια

κι οἱ θάλαμοι τῶν ἀερίων

Πινακοθήκες!

Καί πῶς οἱ τοῖχοι

εἶναι σοφά διακοσμημένοι:

μέ τά στερνά τους γράμματα,

τά λόγια,

τά σκαλισμένα σ' ἀγκωνάρια ὀνόματά

τους,

τήν τελευταία τους πνοή,

πούγινε στίχος!

Πυρό μελάνι: Nimmer mehr!

Never again!

Jamais plus!

στούς τοίχους, στίς προθήκες, στίς καρδιές
μας:

ἔπος χρυσό, σέ νέους Δελφούς, νά χαρα-
χτεῖ,

τραγούδι στήν ἡχώ νά μένει,

νά τό κρατήσῃ ἡ Ἱστορία ἡ χρησιμῶδς,

νά τό πετᾷ, πυρακτωμένο μύδρο,

πάνω στήν περηφάνεια τῶν ἀνθρώπων.

Νά γίνει πίδακας ζωῆς εὐφραντικός,

ἀέναος κρουνός εἰρήνης,

νά τό πιστέψουν κι οἱ νεκροί κι οἱ ζωντανοί

πῶς εἶναι πιά στυγνή προϊστορία

τῶν μαρτυρίων οἱ τόποι καί Μουσεία.

ΣΟΦΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ — ΠΑΠΑΔΑΚΗ

38ον Πληροφοριακόν Δελτίον δημοσιευμάτων Τύπου

1. ΠΕΡΙ ΕΒΡΑΙΩΝ

Ἀθηναϊκός Τύπος: Νεαρά ἄτομα - Νεοφασίστες, πού κατεδικάστηκαν σέ φυλάκιση 5 - 7 μηνῶν, κραύγαζαν στό Β' Γυμνάσιο Ἀμπελοκήπων «Εἴμαστε φασίστες καί σκοτώνουμε Ἑβραίους, κομμουνιστές, γυναῖκες καί παιδιά». (3/3).

«Καθημερινή»: Μέ ἀφορμή τήν προβολή τοῦ «Ὁλοκαυτώματος» καί μέ τίτλο «Μιά ἀγάπη στή Γερμανία» ὁ κ. Π. Τζερινιάς ἀναλύει τή ψυχολογία τῶν Γερμανῶν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς (2/3). Στήν ἴδια ἐφημερίδα σέ ἀρθρο τῆς ἀναφέρεται ὅτι τό «Ὁλοκαύτωμα εἶναι ἕνα σήριαλ πού ἀφυπνίζει συνειδήσεις. Διδάσκει μιὰ ὁλόκληρη γενιά τί σημαίνει Ναζισμός» (4/3). Γιά τό «Ὁλοκαύτωμα» ὁ «Ἑλληνικός Βορρᾶς» (Θ/νίκης) γράφει ὅτι «προκαλεῖ σάλο σέ ΗΠΑ, Εὐρώπη, ἐνῶ οἱ Ἀραβες βλέπουν ἐβραϊκό παιχνίδι» (4/3).

«Ἡμέρα (Πατρῶν): Ἀρθρο γιά τό ὅτι «Δέν ἀντέδρασαν δυναμικά οἱ ἐλεύθερες χῶρες γιά τή σωτηρία τῶν Ἑβραίων ἀπό τόν Χίτλερ» (4/3).

«Βραδυνή»: Σέ χρονογράφημα τοῦ «Ἀνταίου» μέ τίτλο «Ἐμεῖς εἴμαστε λεβέντες...», γράφει, μεταξύ ἄλλων: «Ὅλες οἱ εὐρωπαϊκές χῶρες πού αἱματοκυλίσθηκαν καί ἀφανίσθηκαν ἀπό τοὺς χιτλερικούς ἀναζητήσαν, ἀμέσως μετά τήν ἀπελευθέρωση, τοὺς ἐγκληματίες πολέμου. Ἀνακάλυψαν πολλοὺς, τοὺς συνέλαβαν, τοὺς δίκασαν, τοὺς καταδίκασαν. Ἀρκετοὺς σέ θάνατο. Ὅλες οἱ χῶρες, ἐκτός ἀπὸ τήν Ἑλλάδα. Ἐδῶ καμμιὰ δίσωξη. Ἀπὸ τό Βιβλίον τῶν ντοκουμέντων γιά τόν κολασμό τῶν ναζιστῶν κακούργων, πού κυκλοφόρησε πρὶν λίγες μέρες στή Βόννη, μόνο ἡ Ἑλλάδα ἀπουσιάζει. Κι' ἄς ἔπαθε τά χειρότερα. Καί μάλιστα ἀπρόκλητα, στά καλά καθούμενα... Δέν πιστεύω πὺς ὑπάρχει Ἕλληνας ἐκείνης τῆς γενιᾶς — τῆς Μαύρης Τετραετίας — ἢ τῆς νεώτερης πού νοιώθει περήφανος γι' αὐτὴ τήν ἀπουσία ἀπὸ τὴ λίστα. Γι' αὐτό τό συχωροχάρτι... Πραγματικά, κανένας ἀπὸ τοὺς ἀρχιδημίους, ἀπὸ τοὺς ἀρχιβασανιστὲς δέν ἔφθασε σιδηροδόσιμος στήν Ἑλλάδα μετά τήν ἀπελευθέρωση. Μπορεῖ ὅμως νὰ συχνотаξιδεύουν ὡς τουρίστες στὸν τόπο τῶν ὠραίων ἀναμνήσεων...» (10/3).

«Βῆμα»: Μέ τίτλο «Τὸ μεγάλο ἐγκλημα καί ἡ ἀναβίωσή του» σημειώνει: «Τριανταπέντε ὁλόκληρα χρόνια μετὰ τὴ διάπραξη τοῦ «Μεγάλου Ἐγκλήματος» ἀπὸ τὰ ἀνθρωπόμορφα τέρατα τοῦ ναζισμοῦ ἀναβιώνουν τελευταῖα ἐφιαλτικὲς μνήμες ἀνθρώπων ὁλοκαυτωμάτων, πού μαύρισαν ἀνεξίτηλα τὴν ἱστορία ἐνός ἔθνους — τοῦ γερμανικοῦ — καί θὰ βαραίνουν ἀσυγχώρητα τὴ συνειδήσή του στοὺς αἰῶνες τοὺς ἅπαντες. Ἀναρωτιέται φυσικά κανεὶς τί συγκεκριμένα προκάλεσε αὐτὴν τὴν ἀναβίωση; Εἶναι, βέβαια, τὸ ἀνατριχιαστικὸ ἐκεῖνο σήριαλ τῆς ἀμερικανικῆς τηλεοράσεως, ἡ ταινία μέ τίτλο «Τὸ Ὁλοκαύτωμα», γιά τὴν ἀνατριχιαστικὴ ἐκείνη γενοκτονία σέ βάρος τῶν Ἑβραίων, πού οἱ χιτλερικοὶ ναζιστὲς καί ρατσιστὲς εἶχαν ἀποκαλέσει «Τελικὴ Λύση». Φυσικὸ ἦταν νὰ ἀναμοχλεύσει ὀδυνηρότατες μνήμες. Καί οἱ ἐπιπτώσεις παίρνουν τὴ μορφή τῆς ἀλυσωτῆς ἀντιδράσεως». (10/3).

«Γυναίκα»: Παρουσιάζει τὸν Ἰσαάκ Μπάσεβιτς Σίγκερ, σημειώνοντας: «Φανταστικὲς ἱστορίες, μέ ξωτικά καί μάγισσες, τὰ βιβλία τοῦ Ἑβραίου συγγραφέα πού πῆρε τὸ Νόμπελ λογοτεχνίας 1978. Στοιχειοθετοῦν ὡστόσο τὰ πάθη καί τὴν τραγωδία ἐνός λαοῦ, ἕνα μακρὺ παρελθὸν ἀπὸ διώξεις καί φόβους». (14/3).

«Νέα»: «Ζωντανὸ μάθημα» ἱστορίας ἀποτελεῖ ἡ προβολὴ τοῦ «Ὁλοκαυτώματος» στὴ δίκη τῶν Γερμανῶν ἐγκληματιῶν πολέμου τοῦ στρατοπέδου συγκεντρώσεως Μάτζντανεκ (Πολωνία), πού ἄρχισε στίς 26 - 11 - 1975 καί προβλέπεται νὰ τελειώσει τὸ 1980. Στὸ στρατόπεδο Μάτζντανεκ καθημερινὰ ἑκατοντάδες κρατούμενοι (Ἑβραῖοι, Πολωνοί, Ρῶσοι) εὗρισκαν τὸ θάνατο μέ τοὺς πιὸ φρικτοὺς τρόπους (24/3).

2. ΠΕΡΙ ΙΣΡΑΗΛ

Ἀθηναϊκός Τύπος: «Στὸ Φεστιβάλ τοῦ Ἰσραήλ, πού ὀργανώνεται κάθε χρόνο στὸ ρωμαϊκὸ θέατρο τῆς Καισάρειας, προσκλήθηκε νὰ πάρει μέρος τὸ «Ἀμφιθέατρο» τοῦ Σπύρου Εὐαγγελάτου. Τὸ Ἀμφιθέατρο θὰ παρουσιάσει τὴ «Λυσιστράτη» τοῦ Ἀριστοφάνη μέ ἀποκλειστικὰ ἀνδρική διανομή». (12/3)

ΟΧΙ ΛΗΘΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΑΖΙ!

‘Αντίδραση του Έλληνικού Τύπου για την παραγραφή των εγκλημάτων των Ναζί

‘Η ενέργεια του Κεντρικού ‘Ισραηλτικού Συμβουλίου, με την επιστολή του προς διάφορες προσωπικότητες, για τό θέμα της παραγραφής στη Δ. Γερμανία των εγκλημάτων των Ναζί βρήκε ζωηρή απήχηση από μέρους του Έλληνικού Τύπου (τό κείμενο της επιστολής έδημοσιεύθη στο προηγούμενο τεύχος των «Χρονικών»).

Παρακάτω αναδημοσιεύουμε χαρακτηριστικά αποσπάσματα αυτών των σχολίων του Τύπου:

→ ‘Η «**‘Ακρόπολις**», σέ σχόλιό της «‘Εγκλήματα πολέμου», γράφει τά εξής (10 - 2 - 1979):

«Κατανοούμε απόλυτα τήν αντίδρασι του Κεντρικού ‘Ισραηλτικού Συμβουλίου Συντονισμού καί Γνωματεύσεως στήν παραγραφή, από 1ης ‘Ιανουαρίου του 1980, των εγκλημάτων πολέμου, πού διέπραξαν οι Ναζί. Καί συμμεριζόμαστε τά αισθήματα πού τήν ενέπνευσαν. Οι ‘Ισραηλίτες πλήρως, βέβαια, βαρύτερα από κάθε άλλο λαό τήν χιτλερική μάστιγα. Όμως κι ‘εμείς δέν υπέστημεν λίγα κατά τήν διάρκεια της κατοχής της χώρας μας. Καί χωρίς κανέναν ένδοιασμό θά λέγαμε νά μή παραγραφούν ποτέ τά εγκλήματα αυτά, για τά όποια δλλωστε δέν θά υπάρξει ποτέ εξίλεωσι. Όμως, δέν μπορούμε ν’ αποφύγουμε καί μερικές μελαγχολικές σκέψεις μέ τήν άφορμή αυτή. Τό ‘Ισραηλτικό Συμβούλιο προειδοποιεί ότι ή παραγραφή των ναζιστικών εγκλημάτων είναι άκρως επικίνδυνη, γιατί μπορεί νά δημιουργήση νέα εγκλήματα έναντίον της πολιτισμένης κοινωνίας, πού επέτρεψε τήν άτιμωρησία των προηγούμενων. Φοβούμεθα ότι είναι πολύ αισιόδοξη ή άποψι ότι ό κολασμός όλων άνεξαιρέτως των ναζιστικών εγκλημάτων μπορεί νά άποτρέψη τήν επανάληψί τους στο μέλλον. ‘Ακόμα κι’ άν πληρώση καί ό τελευταίος Ναζί εγκληματίας ό κίνδυνος θά παραμείνη άκέραιος, όπως παρέμεινε, άλλωστε, καί κατά τήν 30ετία της διώξεώς τους. Αυτό δέν σημαίνει καθόλου, βέβαια, ότι δέν πρέπει νά χάνονται από τά μάτια μας τήν πραγματικότητα καί νά ζούμε σέ αύταπάτες. Ό κολασμός των εγκλημάτων ενός όλοκληρωτισμού είναι πολιτική καταπολεμήσεως των συμπτωμάτων μιάς νόσου της ανθρωπότητας. Όχι θεραπείας της νόσου. Καί αυτό ίσχύει για όλα γενικά τά εγκλήματα, τά όποια επαναλαμβάνονται, καί μάλιστα σέ αύξανόμενη κλίμακα, παρά τό γεγονός ότι κανένα άπ’ αυτά δέν έχει παραγραφεί. ‘Εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας έχουν διαπράξει καί εξακολουθούν νά διαπράττουν καί άλλα όλοκληρωτικά κινήματα. Καί όμως έμειναν καί μένουν άτιμώρητα. Καί ή άπειλή του όλοκληρωτισμού παραμένει έφ’ όσον δέν

στερεύουν οι πηγές πού τόν τροφοδοτούν. Καί οι πηγές αυτές βρίσκονται στόν φανατισμό καί στά τυφλά πολιτικά πάθη πού καλλιεργούν οι προπαγάνδες του μίσους. Στίς δαμαδικές ψυχώσεις ή καί ψυχασθένειες πού δημιουργούν οι ίδιες οι «πολιτισμένες» κοινωνίες. Στήν έπιθετικότητα καί τήν καταστροφικότητα πού διαμορφώνουν στήν ανθρωπινή ψυχή υπό ώρισμένες συνθήκες. Πώς θά ξεριζωθούν αυτά τά δεινά; Νά τό μέγα πρόβλημα πού πρέπει νά μάς άπασχολή, παράλληλα μέ τόν κολασμό των προηγούμενων εγκλημάτων».

→ ‘Η ίδια έφημερίδα είχε δημοσιεύσει καί σχόλιο πάνω στήν, για τό ίδιο θέμα, έκκληση της Κνεσσέτ (5 - 12 - 1978).

→ ‘Η «**‘Ελευθεροτυπία**», μέ τίτλο «Λήθη για τους Ναζί!» έγραφε, εκτός των άλλων, στίς 10 - 2 - 1979:

«Αλλά, γιατί τάχα θά πρέπει νά μάς θυμίζει τό ‘Ισραηλτικό Συμβούλιο τό μεγάλο χρέος της μνήμης προς τίς 500.000 κατοχικούς νεκρούς μας; Για ποιά λόγο θά πρέπει νά γρηγορεί μόνο ή έβραϊκή μνήμη, όταν ή ναζιστική θηριωδία δήωσε όλόκληρη τήν Εύρώπη καί καταντρόπιασε τήν παγκόσμια Ιστορία; Κάθε άνθρωπος, κάθε όργάνωση, κάθε κόμμα καί κάθε κυβέρνηση (σέ κάθε κράτος πού σέβεται τήν ανθρωπινή άξία) είναι άνάγκη νά συμποασταχθεί μέ όλες τίς άντιναζιστικές δυνάμεις όλης της γής, για νά μήν υπάρξει ποτέ παραγραφή για τους συγγερούς δολοφόνους του Τρίτου Ράιχ. Δύση καί Άνατολή, Λαϊκές καί Άστικές Δημοκρατίες, Συνασπισμένοι καί Άδέσμευτοι πρέπει νά διαμηνύσουν στή Βόννη, ότι ή παραγραφή των εγκλημάτων των Ναζιστών δέν είναι έσωτερική γερμανική υπόθεση, αλλά υπόθεση όλων των χωρών, οι όποιες — διαρκούσης της ανθρωποσφαγής — υπέγραψαν πρώτα τόν Χάρτη του Άτλαντικού καί ύστερα τήν Ιδρυτική πράξη των ‘Ηνωμένων Έθνών.

‘Η ελληνική Κυβέρνηση (καί τά κόμματα όλα) όφείλει νά μήν ξεχνάει ότι ζούν ακόμη κάπου 150.000 ναζιστές εγκληματίες άνά τόν κόσμο, μέ ψευδώνυμα, ότι άνάμεσα τους βρίσκονται καί δήμιοι του Έλληνικού λαού, ότι ή παραγραφή θά τους άποθρασύνει καί ότι διαθέτουν καί χρήματα καί γνωριμίες για νά δημιουργήσουν σοβαρά προβλήματα στήν Εύρώπη. Καί έν πάση περιπτώσει, άς διαμηνύσει ή ελληνική Κυβέρνηση στή Βόννη ότι ό ελληνικός λαός είναι σφόδρα αντίθετος προς κάθε παραγραφή (άμνηστευση) του Ναζισμού καί ότι για τήν ‘Ελλάδα θά θεωρούνται πάντα καταζητούμενοι εγκληματίες».

→ ‘Η ίδια έφημερίδα είχε γράψει κι’ άλλο σχόλιο, μέ τίτλο «Οι Ναζί έλεύθεροι», στίς 16 - 1 - 1979.

‘Επίσης στήν «‘Ελευθεροτυπία» ή κα ‘Ελ. Χαλκούση, σέ

άρθρο της με θέμα «Νά δοῦμε κι' ἐμεῖς αὐτὸ τὸ φοβερὸ
'Ολοκαύτωμα», τελειώνει ὡς ἑξῆς (28/2/79):

«Ίσως ἡ προβολὴ τοῦ σήριαλ «'Ολοκαύτωμα» νά ἐρχε-
ται στὴν κατάλληλη ὥρα, ἀφοῦ στὶς 31 Δεκεμβρίου τοῦ
1979 λήγει στὴ Δυτικὴ Γερμανία ἡ προθεσμία γιὰ τὴ δίωξη
τῶν ἐγκληματιῶν τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Καί ἡ ἀναμενόμενη παραγραφὴ ἴσως νά μὴν εἶναι ἀσχε-
τη μὲ τὴν προσπάθεια ξαναζωντανέματος τοῦ Ναζισμοῦ,
ὅπως παρουσιάζεται, τελευταία, σέ πολλές χώρες τοῦ πλα-
νήτης μας.

Ἔτσι, ἀπὸ τὴν 1η Ἰανουαρίου τοῦ 1980 οἱ ἐγκληματίες
πολέμου, οἱ Ναζιστὲς ποὺ ἐξόντωσαν τὸν πληθυσμὸ, στὸ
Δίστομο, στὰ Καλάβρυτα, αὐτοὶ ποὺ ἔκασαν τὴν Κάνδανο,
αὐτοὶ ποὺ δολοφόνησαν ἑξὶ ἑκατομμύρια Ἑβραίους, αὐτοὶ
ποὺ ὁμαδικὰ ἐξόντωσαν τὸν πληθυσμὸ τῆς Οὐκρανίας καὶ
τόσα ἐγκλήματα ἔκαναν παντοῦ, θά μποροῦν νά βγοῦν ἀπὸ
τὰ σκοτάδια τῆς ἀνωνυμίας, ὅπου τοὺς ἔχει καταδικάσει ἡ
παγκόσμια συνείδησις, νά βγοῦν ἀπὸ τὸ προσκῆνιο καὶ ἴσως
νά ἐπαίρουνται γιὰ τὰ ἐγκλήματά τους. (Ὅπως ἔγινε πρόσ-
φατα στὴ Γαλλία μὲ τὴ συνέντευξη τοῦ Λουί Νταρκιέ ντέ
Πελεπούα, ἀρμοστή τῆς κυβερνήσεως τοῦ Βισῦ γιὰ τὶς ἑ-
βραϊκές ὑποθέσεις).

Τὸ σχετικὸ ἔγγραφο τοῦ «Κεντρικοῦ Ἰσραηλικοῦ Συμ-
βουλίου Συντονισμοῦ καὶ Γνωματεύσεως» στὴν Ἀθήνα ἀ-
ναγνωρίζει ὅτι: «Εἶναι ἴσως δύσκολο στὶς δικαστικές ἀρχές
νά ἀπονεύμουν Δικαιοσύνη, ὕστερα ἀπὸ 30 καὶ πλέον χρό-
νια, γιὰτὶ καὶ οἱ μάρτυρες ἐκλείπουν καὶ ἡ μνήμη ἀμβλύνε-
ται.

Ὅμως, εἶναι ἀκρως ἐπικίνδυνη ἡ εὐκολὴ καὶ ἀτιμώρητη
παραγραφὴ αὐτῶν τῶν ἐγκλημάτων κατὰ τῆς Ἀνθρωπώ-
τητας, γιὰτὶ μπορεῖ νά δημιουργήσῃ αὐριο νέα ἐγκλήματα
ἐνάντια στὴν ἴδια τὴν πολιτισμένη κοινωνία ποὺ ἐπέτρεψε
τὴν ἀτιμωρησίαν τους».

Καί τελειώνοντας σάν ἐνδεικτικὸ τῆς σοβα-
ρότητος τοῦ θέματος ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Καγκελάριος Σμιτ,
μιλώντας στὴ συναγωγὴ τῆς Κολωνίας στὶς 9 Νοεμβρίου
1978 (ἐπέτειο τῆς τραγικῆς «Νύχτας τῶν κρυστάλλων»)
ζήτησε σχετικὰ τὴν ἀποψὲ «τῶν Ἑβραίων καὶ τῶν γειτό-
νων μας» (κυρίως τῶν Πολωνῶν) γιὰ μίαν ἀπόφαση «μὲ
τὴν ὁποία οἱ κυριότερες ἠθικές ἀρχές εἶναι ἐπόμενο νά
συγκρουθοῦν».

Νομίζω ὅτι καὶ ἡ Ἑλλάδα, ποῦ — ἐκτός ἀπὸ τὰ 80% τῶν
Ἑβραίων τῆς ποῦ ἐξολοθρεύθηκαν — ἐξῆσε τὴ φρίκη τῆς
κατοχῆς, ἀπὸ τὴ Μάχη τῆς Κρήτης, τὸ Δίστομο καὶ τὰ Κα-
λάβρυτα ὡς τὰ σκελετωμένα παιδιὰ τῆς Ἀθήνας ποῦ φώ-
ναζαν «πεινῶ! πεινῶ!», καὶ τὰ χτυποῦσαν ἀλύπητα οἱ Γερ-
μανοὶ στρατιῶτες, καθὼς καὶ τοὺς τόσους ἥρωες καὶ ἠρωί-
δες μας, ποῦ στάθηκαν ἀντίκρου στὸ γερμανικὸ ἐκτελεστικὸ
ἀπόσπασμα, ἔχει τὸ δικαίωμα νά γνωρίσει ἀπὸ τὶς ὁδὸνες
τῆς Τ.Υ. τὸ «ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ», ἔχει τὴν ὑποχρέωσι νά πεῖ
«ΟΧΙ!» στὴν παραγραφὴ τῶν ἐγκλημάτων ποῦ ἔγιναν προ-
μελετημένα, βάσει κρατικῆς πολιτικῆς γιὰ τὴν ὁμαδικὴ ἐ-
ξόντωση πληθυσμῶν, γιὰ γενοκτονία, γιὰ τὴ φρίκη τῶν
στρατοπέδων θανάτου, ποῦ ἔφεραν τὴν ἐπιγραφή:

«Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ».

→ Τὰ «**Επίκαιρα**» μὲ τίτλο «Ξεκινᾷ ἡ ὁχι» ἐδημοσίευ-
σαν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κ.Ι.Σ. καὶ σὲ ἄλλη στήλη τὰ παρακά-
τω, μαζί με εἰκόνες ἀπὸ τὰ γερμανικὰ στρατόπεδα συγκεν-
τρώσεως (8/3/1979):

«Στὶς 31 Δεκεμβρίου τοῦ 1979 λήγει στὴ Δ. Γερμανία ἡ
προθεσμία γιὰ τὴ δίωξη τῶν ἐγκληματιῶν τοῦ Β' Παγκο-
σμίου Πολέμου. Ἀπὸ τὴν 1η Ἰανουαρίου τοῦ ἐπομένου ἔ-
τους ὅλοι οἱ ἐπὶζώντες ναζίσταί, ποὺ δόγησαν στὰ κρεμα-
τόρια ἑξὶ ἑκατομμύρια Ἑβραίους, ποὺ ἐξόντωσαν ἑκατομ-

μύρια ἀνυπεράσπιστους σέ κάθε χώρα, θά βγοῦν ἀπὸ τὸ
σκοτάδι τῆς ἀνωνυμίας καὶ θά ἐπιστρέψουν στὴν πατρίδα
τους. Δέν θά ἔχουν πλέον κανένα λόγο νά ζοῦν κρυμμένοι
στὴ Βραζιλία, στὴν Ἀργεντινὴ ἢ στὸ Μεξικό. Ἀπὸ τότε
ποῦ ἔγιναν ὅλα αὐτὰ τὰ ἐγκλήματα ἔχουν περάσει βέβαια
σάραντα περίπου χρόνια, ἡ μνήμη ἀμβλύνεται κι ὅπως λένε
πολλοὶ ὑπάρχει ἡ λήθη, ἡ μνηστία καὶ ἡ συννώμη. Κάπως
δύσκολο νά λησμονηθοῦν ὅμως αὐτὰ τὰ ἐγκλήματα, κά-
πως δύσκολο νά παραγραφεῖ αὐτὴ ἡ προμελετημένη ὁμα-
δικὴ ἐξόντωση πληθυσμῶν. Ἄν σκεφθοῦμε ὅτι γίνονται
προσπάθειες ἀναβιώσεως τοῦ Ναζισμοῦ ἀπὸ τοὺς ἀμετα-
νόητους, τότε ἡ ἀτιμώρητη παραγραφὴ αὐτῶν τῶν ἐγκλη-
μάτων κατὰ τῆς ἀνθρωπότητας εἶναι λίαν ἐπικίνδυνη καὶ
μπορεῖ αὐριο νά δημιουργήσῃ νέα ἐγκλήματα κατὰ τῆς ἱ-
δίας τῆς κοινωνίας.

Δέν μείναμε καὶ ἐμεῖς ἔξω ἀπὸ αὐτὸν τὸ χορὸ τοῦ θανά-
του. Στὸ Δίστομο, στὰ Καλάβρυτα, στὴν Κάνδανο δέν ξε-
χάστηκαν αὐτοὶ ποῦ χάθηκαν ὁμαδικὰ καὶ ὅδικα. Ὁ Ναζι-
σμός εἶναι καταδικασμένος ἀπὸ τὴν παγκόσμια συνείδησις,
οἱ ναζίστες ὅμως, οἱ ἥδη ὑπάρχοντες ἀλλὰ καὶ ἐκκολλητό-
μενοι, παραμένουν ὑπερήφανα ἀσυνείδητοι».

→ Ἡ «**Ἑστία**», σὲ σχόλιό της μὲ τίτλο «Ἀπαράγραπτος
ἐνόχη» ἐδημοσίευσε τὰ παρακάτω (9 - 2 - 1979), καὶ κα-
τεχώρισε ἐπίσης περίληψι τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ΚΙΣ (8 - 2 -
1979):

«Ἐχουν ἀπόλυτον δικαίον ὅσοι ἀντιτάσσονται πρὸς τὴν
ἰδέαν τῆς ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους παύσεως τῆς δίωξεως
τῶν ἐγκληματιῶν πολέμου εἰς Δυτ. Γερμανίαν, ἥτις θά ση-
μαίνῃ οὐσιαστικῶς παραγραφὴν καὶ «συγχωροχάρτι» διὰ
τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος, ποῦ διέπραξαν αὐ-
τοὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Οὐτῶ
δέ, ἀπὸ τοῦ χρόνου οἱ ἐπὶζώντες ἐγκληματῖαι αὐτοὶ θά κυ-
κλοφοροῦν ἐλευθέρως καὶ ἴσως θά ἐπαίρυνται διὰ τὰ...
κατορθώματα των, ὅπως ἦτο ἡ ἐξόντωσις Ἑλλήνων εἰς τὸ
Δίστομον, τὰ Καλάβρυτα ἢ τὴν Κάνδανον ἢ ἡ δολοφονία ἐ-
κατομμυρίων Ἑβραίων, Πολωνῶν, Γάλλων κ.λ.π. εἰς τὰ
στρατόπεδα συγκεντρώσεως καὶ εἰς τὰ κρεματορία τοῦ
Αουσβιτς, τοῦ Νταχάου, τοῦ Μάουτχάουζεν, τῆς Τρεμ-
πλίγκα κ.ά.

Καὶ ναί μὲν ἡμπορεῖ κανεὶς νά ἀντιτάξῃ τὸ ἐπιχείρημα
ὅτι 35 χρόνια ἀπὸ τοῦ Ὀλοκαυτώματος ἐκείνου εἶναι ἀρ-
κετά, διότι καὶ ἡ Δικαιοσύνη εἶναι δύσκολον νά ἐπιβληθῇ,
ἀφοῦ οἱ μάρτυρες ἐκλείπουν καὶ ἡ μνήμη ἀμβλύνεται. Ἀλλ'
ὑπάρχει ἓν προκειμένω καὶ ὁ ἀντίλογος, ὅτι δηλαδὴ δέν ἐ-
πιτρέπεται νά ὑπάρξῃ παραγραφὴ εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἀπάν-
τα, ὅταν πρόκειται δι' ὁμαδικὴν ἐξόντωσιν πληθυσμῶν ἢ
διὰ γενοκτονίαν, ποῦ ἐγίναν βάσει ἐνὸς συγκεκριμένου
προγράμματος κρατικῆς πολιτικῆς. Διότι τοῦτο θά ἀπέτελε
ἐπικίνδυνον προηγούμενον, τὸ ὁποῖον ἴσως μίαν ἡμέραν
δημιουργήσῃ νέα ἐγκλήματα τοῦ εἴδους, ἀφοῦ τὰ πρῶτα ἔ-
μειναν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀτιμώρητα. Ἄλλως τε, ἡ μὴ παρα-
γραφὴ τούτων, θά εἶναι καὶ ἡ ἐλαχιστοτέρα τιμωρία τῶν
ἀνθρωπίνων αὐτῶν κτηνῶν, τὰ ὁποῖα θά πρέπει νά ἀφε-
θοῦν νά ζοῦν μέχρι τοῦ θανάτου των με τὸν φόβον εἰς τὴν
ψυχὴν καὶ με τὰς ἐρινύας νὰ τοὺς θυμίζουν τὰ ἐγκλήματά
των!...

→ Ἡ ἴδια ἐφημερίδα ἐπανήλθε μὲ σχετικὸ σχόλιό, μὲ
τὴν ἀφορμὴ τῆς προβολῆς τοῦ «'Ολοκαυτώματος» στὴ Δ.
Γερμανία (26/2/1979).

→ Ἡ «**Ἡμερησία**» σὲ σχόλιό της μὲ τίτλο «Πράξις φρο-
νήσεως», ἐσημείωσε (10 - 2 - 1979):

«Μὲ ἐπιστολὴν τοῦ στήν «Η» τὸ Κεντρικὸ Ἰσραηλικοῦ
Συμβούλιο τῆς Ἑλλάδος ὑπενηθυμίζει ὅτι στὶς 31 Δεκεμ-
βρίου 1979 λήγει ἡ προθεσμία ποῦ ἐπιτρέπει τὴ δίωξη
τῶν ἐγκληματιῶν πολέμου στὴ Δυτικὴ Γερμανία. Μὲ ἄλλα

λόγια από την 1η Ιανουαρίου του επόμενου έτους οι κτηνάνθρωποι των γκέττο και των κρεματορίων θα μπορούν, τυπικά, να κυκλοφορούν ελεύθεροι. Και λέμε τυπικά, γιατί δεν νομίζουμε πώς στην πραγματικότητα, θα τολμήσουν όσοι έχουν καταφέρει να αποφύγουν τη δίωξη, να μπορούν να κάμουν πανηγυρικά την εμφάνισή τους. Όχι, από σεμνότητα και αίσθημα ένοχης, βέβαια, αλλά από τον φόβο να αναγνωρισθούν και να υποστούν εκείνο που τους άρμυζει, πέρα από οποιοδήποτε ευεργέτημα παραγραφής. Κανένας δεν δικαιούται να διαιωνίζει το μίσος και την εκδίκηση. Άλλα εδώ δεν πρόκειται περί απλών εγκληματιών! Πρόκειται περί «ανθρώπων» που μελέτησαν και καταστρώσανε επιτημονικά και ύστερα εξετέλεσαν επί ψυχρά το σχέδιο γενοκτονίας ξη εκατομμυρίων Έβραίων. Όσο και αν ήθελε, ο οποιοσδήποτε καλής θελήσεως άνθρωπος, να ρίξει λήθη στο απότροπαιο έγκλημα, θα ήταν δύσκολο, όχι να το επιχειρήσει, αλλά και να το διανοηθεί ακόμη. Ή γενοκτονία των Έβραίων από τους Ναζί θα παραμένει πάντοτε ένα από τα φρικιαστικότερα εγκλήματα της Ιστορίας και θα σφραγίζει με την ανεξίτηλη σφραγίδα της ντροπής τον 20όν αιώνα! Ποτέ άλλοτε στη διαδρομή της Ιστορικής πορείας της Ανθρωπότητας ένα έγκλημα δεν δημιούργησε αίσθημα συνενοχής σε ολόκληρη την Ανθρωπότητα, όσο ο αφανισμός ξη εκατομμυρίων συνανθρώπων μας, που το μοναδικό έγκλημά τους ήταν ότι ανήκαν σε μία ορισμένη εθνότητα. Ή Δημοκρατία της Δυτικής Γερμανίας οφείλει να παρατείνει επ' αόριστον την προθεσμία διώξεως των εγκληματιών πολέμου. Αν τό αποφασίσει θα επιτελέσει το καθήκον της απέναντι σε ολόκληρη την Ανθρωπότητα και συγχρόνως θα κάνει μία πράξη φρονήσεως και προνοίας, γιά πιθανόν έλλοχεύοντες εχθρούς εντός και των ιδικών της τεχνών...

→ Η «Καθημερινή» δημοσίευσε τό παρακάτω πλήρες άρθρο του κ. Κ. Π. Καλλιγιά, με τίτλο «Όχι παραγραφή...» (9 - 2 - 1979):

«Τά πρωτοφανή και άποτρόπαια έγκλήματα του χιτλερικού καθεστώτος βρίσκονται στό επίκεντρο και στό προσκήνιο της έπικαιρότητας στην Όμοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Μέ δύο άφορμές,

Ή πρώτη είναι ή μετάδοση από τή δυτικογερμανική τηλεόραση του άμερικανικής παραγωγής τηλεοπτικού σήριαλ «Όλοκαύτωμα», όπου περιγράφονται μέ Ιστορική πιστότητα οι διωγμοί και ή μαζική εξόντωση εκατομμυρίων Έβραίων της Εύρωπης από τους χιτλερικούς.

Ή ταϊνία αυτή έχει προξενήσει πραγματικό σάλο και συγκλονισμό στην Όμοσπονδιακή Γερμανία, όπου — όσο κι αν αυτό φαίνεται παράξενο — σημαντική μερίδα του κοινού (και Ιδίως οι νεώτερες γενεές) άγνοούσε τήν άληθινή έκταση και τό είδος των ναζιστικών κακουργημάτων.

Ή δεύτερη — και κυριότερη — είναι τό ζήτημα της παρατάσεως της Ισχύος του νόμου περί διώξεως των ναζιστών εγκληματιών, ή όποια λήγει στις 31 Δεκεμβρίου του τρέχοντος έτους. Τόν ερχόμενο Άπρίλιο, ή όμοσπονδιακή Βουλή θά κληθεί ν' άποφασίσει γιά τήν παράταση ή μή του νόμου αυτού.

Οι σύζητήσεις γύρω από τό φλέγον θέμα έχουν «φουντώσει» στην Όμοσπονδιακή Γερμανία, ένw και κυβερνήσεις τρίτων χωρών — κυρίως της Πολωνίας και του Ισραήλ — έχουν προβεί σε διαβήματα προς τή Βόννη υπέρ της παρατάσεως της Ισχύος του νόμου.

Ο νόμος περί διώξεως των ναζιστών εγκληματιών ψηφίσθηκε τό 1949, εύθύς μετά τήν ίδρυση της Όμοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Ή διάρκεια της Ισχύος του είχε ορισθεί αρχικά 20ετής. Άλλά μόλις τό 1958 έγινε ή πρώτη δίκη ναζιστών εγκληματιών μέ βάση τό νόμο αυτόν. Έτσι, τό 1965, ή όμοσπονδιακή Βουλή της Βόννης

παρέτεινε τήν Ισχύ του μέχρι του 1969. Καί τό 1969 πατάθηκε μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1979.

Άναζητήθηκε ως όριο ένα «σημείο άναφοράς»: ή 30ετηρίς της ίδρύσεως της Όμοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

Τά πολιτικά κόμματα της Όμοσπονδιακής Γερμανίας είναι χωρισμένα πάνω στο θέμα αυτό.

Τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, πού βρίσκεται στην έξουσία, είναι κηρυγμένο στην συντριπτική πλειοψηφία του, άν όχι στην ολόττήτά του, υπέρ της παρατάσεως της Ισχύος του νόμου περί διώξεως των ναζιστών εγκληματιών.

Τήν ίδια «θέση» έλαβε δημόσια και ή σοσιαλδημοκρατικής ύπουργός της Δικαιοσύνης κ. Χάινς - Γιόχεν Φόγκελ.

Τά κόμματα Φιλελεύθερο (πού μετέχει στον κυβερνητικό συνασπισμό) και Χριστιανοδημοκρατικό εμφανίζονται διχασμένα πάνω στο θέμα, ένw ή κ. Φράνς — Γιόζεφ Στράους έχει κηρυχθεί — όπως ά μπορούσε να περιμένει κανείς — υπέρ της γενικής άμνηστίας των χιτλερικών εγκληματιών.

Τό βασικό «έπιχείρημα» των κηρυγμένων υπέρ της μή παρατάσεως της Ισχύος του νόμου περί διώξεως των ναζιστών κακούργων είναι ότι όλα τά άδικήματα υπόκεινται σε κάποια παραγραφή, έστω μακρότατη, ότι είναι «όξύμωρο» νά διώκονται και νά καταδικάζονται πρόσφατα 35 χρόνια μετά τή λήξη του πολέμου και ότι, πέρα άπ' όλα αυτά, είναι πίο δύσκολο νά βρεθούν πειστήρια και μάρτυρες πράξεων που τελέσθηκαν πριν από 35 και πλέον χρόνια.

Τά έπιχειρήματα, όμως, των κηρυγμένων εναντίον της παραγραφής των ναζιστικών εγκλημάτων είναι πολύ Ισχυρότερα. Υπάρχει, πρό παντός, ζήτημα αρχής: εγκλήματα του είδους και της έκτάσεως των ναζιστών, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, δεν μπορούν νά υπόκεινται σε παραγραφή.

Πρός τό ζήτημα αρχής συγκλίνει και ή σκοπιμότης, δηλαδή ή γενική και ειδική πρόληψη, πού αποτελεί τό στόχο του ποινικού δικαίου.

Πέραν από αυτά, προβάλλονται ή βραδύτης της δυτικογερμανικής δικαιοσύνης στην εκδίκαση και διεκπεραίωση των σχετικών υποθέσεων και ή σχετικά μικρός αριθμός καταδικών. Σύμφωνα μέ όρισμένους ύπολογισμούς, ή αριθμός των Γερμανών και Αυστριακών πού έλαβαν ένεργό μέρος σε έγκλήματα του χιτλερικού καθεστώτος, κατά τή διάρκεια του πολέμου και πριν από αυτόν, κυμαίνεται μεταξύ 120.000 και 150.000.

Γιά μεγάλο αριθμό περιπτώσεων, ήταν δύσκολο νά βρεθούν στοιχεία ή νά έντοπισθούν οι δράστες. Τελικά, έως τώρα δικάσθηκαν (ή άσκήθηκε δίωξη εναντίον τους) 45.000 περίπου.

Άλλά και από τό έξωτερικό άσκούνται πιέσεις επί της Βόννης. Στο Ισραήλ σημειώνεται κινητοποίηση της κοινής γνώμης ένw ή Ισραηλινός πρωθυπουργός κ. Μπένγκιν έδηλωσε άπερίφραστα προς τόν ύπουργό Έξωτερικών της Όμοσπονδιακής Γερμανίας κ. Γκένσερ, κατά τήν πρό μην-ν έπίσκεψη του τελευταίου στην Ιερουσαλήμ, ότι ή μή παράταση της Ισχύος του νόμου θά ζημίωνε τίς σχέσεις των δύο χωρών.

Σε άνάλογα διαβήματα έχει προβεί και ή πολωνική επιτροπή διερευνήσεως και διώξεως των ναζιστικών εγκλημάτων, πού νομιμοποιείται από τό «Ιδιόζον δικαίωμα» της Πολωνίας ως της χώρας πού υπήρξε τό κύριο θύμα του ναζισμού.

→ Ή ίδια έφημερίδα σε σκόλιό της σημειώνει (11/2 1979): «Τό πρόβλημα είναι πολύπλευρο. Όχι μόνο θηικό και συναισθηματικό. Άλλά και κοινό πρόβλημα άσφαλείας όταν ομάδες και όργανώσεις έμφορούμενες από τίς ίδιες

Στιγμιότυπο από τη συγκέντρωση των Έβραίων από τους Ναζί, στην πλατεία Έλευθερίας της Θεσ/νίκης.

ιδέες που δημιούργησαν τότε την τρομοκρατία και τὰ γκέ-το, τὰ ολοκαυτώματα και τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως, εξακολουθούν νά δηλώνουν μέ τόσο αιματηρό τρόπο τήν παρουσία τους και σήμερα.

→ Στά «**Νέα**» χρονογράφημα του κ. 'Ιακ. Καμπανέλλη, μέ τίτλο «Τά παράλληλα», (23/3/1979) και μέ θέμα τούς άπολυθέντες Έλληνες δημοσίους υπαλλήλους κατά τή διάρ-κεια τής ναζιστικής κατοχής, άρχίζει ως εξής:

«Καθώς πήγαινα νά συναντήσω μιά έπιτροπή πού ήθε-λε νά μ' ένημερώσει γιά ένα πρόβλημά της, διάβασα στήν έφημερίδα μιά είδηση πού δέν τής έδωσα και πολλή σημα-σία. 'Αλλά τί περίεργο! Μισή ώρα πιό ύστερα, ή είδηση αυτή γρονθοκοπούσε τό νού μου σάν νά ήταν κάτι συγ-κλονιστικό!

Και πραγματικά ήταν, αλλά χρειάστηκε νά μεσολαβήσει ή συνάντηση μέ κείνη τήν έπιτροπή γιά νά πάρει ή είδηση τήν άληθινή της ή πιό σωστά τή «συγκριτική» της σημασία.

'Η είδηση έλεγε πώς μέ τή λήξη αυτού του χρόνου λήγει στή Δυτική Γερμανία και κάθε δικαίωμα μνηύσεων και διώξεων εναντίον των παλιών ναζί, πού έκκρεμοϋν σέ βά-ρος τους κατηγορίες γιά έγκληματικές πράξεις. Δηλαδή ό-σοι ναζί, Ές - Ές κλπ. ήταν ως τώρα καταδικασμένοι έρή-μην ή υπό άναζήτηση γιά τά γνωστά και άνευ προηγουμέ-νου στήν Ιστορία τής ανθρωπότητας έγκλημάτς τους στίς κατεχόμενες χώρες, στά χιτλερικά στρατόπεδα και τίς φυ-λακές, παίρνουν άφεση άμαρτιών.

Έχοντας λοιπόν, πληροφορηθεί τελείως συμπτωματικά τήν είδηση γιά τή μεγαλοψυχία τής γερμανικής πατρίδας πρός τούς ναζί έγκληματίες, συναντήθηκα σέ λίγο μέ τήν έπιτροπή πού μέ περίμενε. Και τότε ένιωσα, ό,τι άσφαλώς θά νιώσετε και σείς, άν συγκρίνετε, άν βάλετε πλάι - πλάι, τό περιεχόμενο τής είδησης και τό πρόβλημα πού μ' ένα ή-ρεμο και πικραμένο τόνο μου έκθέσανε τά μέλη τής έπι-τροπής του «Συλλόγου Άπολυθέντων Υπαλλήλων Έλλά-δος».

Και τό χρονογράφημα τελειώνει:

«Αυτά πού λέτε, συμβαίνουν στή Δυτ. Γερμανία και αυ-τά έδώ! Έκεί άμνηστεύονται οι ναζί. Έδώ οι άγωνιστές κατά του ναζισμού δέ βρίσκουν στοιχειώδη δικαίωση.

Προσωπικά κι άφού κάθε Έλληνας πολίτης έχει λόγο νά ντρέπεται γιά τά παραπάνω, θά ζητούσα άπ' τούς αρμό-διους ύπουργούς νά ρυθμίσουν τό θέμα, τό γρηγορότερο. Πρίν ή Δυτ. Γερμανία συχωρέσει τούς έγκληματίες του πα-ρελθόντος της, ή Έλλάδα άς δικαιώσει τούς άγωνιστές της!

Είναι μιά σύμπτωση, όρόσημο, πού θά κρίνει τήν πολιτι-κή μας ώριμότητα!».

→ 'Η ίδια έφημερίδα σέ σχολίο της μέ τίτλο «Όχι παρα-γραφή γιά τούς Γενοκτόνους» καταλήγει: «Ενώνουμε τή φωνή μας μέ τούς 'Ισραηλίτες άδελφούς μας: Όχι γομολά-στιχα στή γενοκτονία» (8 - 2 - 1979).

→ Τό περιοδικό «**Πολιτικά Θέματα**» δημοσίευσε τό κεί-μενο τής έπιστολής του Κ.Ι.Σ. (17/12/79) και έρευνα μέ τί-τλο «Έλεύθεροι λοιπόν οι γενοκτόνοι» (24/2/79). Στό τέ-λος τής έρεύνης δημοσιεύονται οι παρακάτω συνεντεύξεις των κ. κ. Σταθάκη και Λόβιγγερ:

«Ελληνική αντίδραση. Ποιά είναι ή ελληνική στάση στό θέμα; Χωρίς περιφράσεις ό Πρόεδρος του Συνδέσμου Φι-λίας Έλλάδος - 'Ισραήλ, ναύαρχος έ.ά. Νικόλαος Σταθάκης λέγει:

— «Πρίν από ό,τιδήποτε άλλο πρέπει νά γίνει μιά διαφορο-ποίηση - άλλο γερμανικός λαός και άλλο ναζισμός. Κι' άλ-λο, άκόμη, όμάδες ναζιστών έγκληματιών. Όρισμένες ό-μάδες και άτομα είναι ύπεύθυνα γιά άπαράδεκτα έγκλημα-τα.

Δέν πρέπει νά έμφορούμεθα από έκδίκηση και μνησικα-κία και πρέπει νά πιστεύουμε στή συγνώμη και τήν άγάπη. Άλλά πώς μπορεί κανείς νά πάρει ένα σφουγγάρι και νά σβήσει αυτά, τά έγκλήματα;

'Η γερμανική πολιτεία δέν έχει δικαίωμα νά παραγράψει αυτά τά έγκλήματα. Άλλά ούτε και τήν συμφέρεi. Δέν συμφέρεi τήν Άνθρωπότητα. Δέν συμφέρεi κανέναν.

Είναι μιά περιφρούρηση και μιά άποτροπή έπαναλή-ψεως. Διαφορετικά ίσως αντιμετώπισουμε τό φαινόμενο νά δοϋμε ναζιστές έγκληματίες πολέμου νά... έπαίρονται γιά τό φρικαλέο έργο τους».

Τήν αντίθεση του στήν παραγραφή έδραιώνει ό κ. Στα-θάκης (σάν εκπρόσωπος 500 τουλάχιστον μελών του Έα-ληνοϊσραηλινού Συνδέσμου Φιλίας) χρησιμοποιώντας σάν έπιχείρημα τή στάση τής Δυτικής Γερμανίας γιά τά στρατό-πεδα συγκεντρώσεως τής χιτλερικής έποχής:

«'Η Γερμανία δέν θέλησε νά σβήσει τά έγκλήματα και τά κακουργήματα... Θά μπορούσε νά είχε ίσοπεδώσει τά Άουσβιτς και τά Μπούχενβαλντ... Δέν τήχει κάνει, άλλ' άν-τιθέτως τάχει διατηρήσει σάν μνημεία αίσχους γιά νά ύ-

‘Η XV Παγκόσμια ‘Ημέρα τής Βίβλου

Οι Κυρίες τής 'Ισραηλιτικής Κοινότητας 'Αθηνών έόρ-τασαν τήν Τετάρτη 4 'Απριλίου, στό Κοινοτικό Κέντρο, τήν XV Παγκόσμια 'Ημέρα τής Βίβλου μέ φιλολογική έκ-δήλωση μέ θέμα «**‘Η ποίηση στή Βίβλο**».

'Η έκδήλωση, πού ήταν άφιερωμένη στή μνήμη του Άσέρ Μωϋσή, περιελάμβανε όμιλία τής κ. Ρόζας Άσέρ, καθώς και άπαγγελία ψαλμών και άποσπασμάτων τής Πα-σχαλινής Διήγησης από τήν κ. Τίλντα Νεγρίν (σέ μετάφρα-ση Άσ. Μωϋσής.

123456789101112131415161718192021222324252627282930313233343536373839404142434445464748495051525354555657585960616263646566676869707172737475767778798081828384858687888990919293949596979899100

**ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΑΘΗΝΩΝ**

[illegible]

τῶν φρικαλεοτήτων στίς κατεχόμενες χῶρες, εἶναι ἀδύνατο νά ξεχάσουν...» (18/2/1979).

→ Ὁ «**Οἰκονομικός Τύπος**» δημοσίευσε σχόλιο μέ τίτλο «Ἰσραηλινή τραγωδία πρίν ἀπό σαράντα χρόνια» (15/2/1979) κί ἄλλο μέ τίτλο «Νά μήν παραγραφοῦν οἱ δολοφονίες τοῦ παγκοσμίου πολέμου» (15/3/1979).

«Μολονότι ἡ χριστιανικὴ ἐπιείκεια ἐπιβάλλει τὴ συγγνώμην καὶ τὴ λήθη συμφωνοῦμε διὸν πράξει ναὶ ὑπάρξει παραγραφεὶν γιὰ τίς δολοφονεῖς τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου, εὐλογία δέ εἶναι ἡ εὐαισθησία τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἱ ὁποῖοι δοκιμασθήκαν περισσότερο ἀπ' ὅλους. Γιὰ τὴ λήθη στήν περίπτωση αὐτὴ ἐγκυμονοῖ θειὰν γιὰ τὸ μέλλον.

Πάντως, μέ τήν εύκαιρία αὐτή, θά θέλαμε νά ὑπογραμ-
μίσουμε πῶς τὰ ἐγκλήματα ὁμοδικῆς ἐξοντώσεως λαῶν
δέν συνέβησαν μόνο στό β' παγκόσμιο πόλεμο, καί δέν ἄ-
φορῶν μόνο τοὺς Ἑβραίους. Προηγήθηκαν καί ἄλλες ὁ-
μοδικές σφαγές γιά τίς ὁποῖες δέν μιλά κανεῖς (οὔτε νομίζω
οἱ Ἑβραῖοι): Ἀ.χ. τῶν Ἀρμενίων, τῶν Κούρδων, τῶν Παλαι-
στινίων, τῶν Ἰνδονησίων, τῶν Καμποτζιανῶν, τῶν Κυ-
πρίων καί τόσων ἄλλων, πού συνεχίζονται καί σήμερα, ἁλ-
λά πού δέν ἐπισύρουν τήν καταδίκη τῶν κυβερνήσεων καί
τῶν ἐθνότητων, ἢ ἰσχυρῶν τόξεων, διότι οἱ ἐγκληματίες
δέν ἤττησαν ὥπως ὁ Χίτλερ καί οἱ Ναζί. Εἶναι μιά ἀπό τίς
ντροπές τῆς ἀνθρωπότητας».

→ 'Η «Πανθρακική» (Ἀλεξανδρουπόλεως) ἀναδημοσίευσσε τὸ ἄρθρο «Ὅχι λήθη στοὺς Ναζί» (26 - 2 - 1979).

→ Τό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κ.Ι.Σ. ἐδημοσίευσαν ἐπίσης ἡ «**Ἀκρόπολις**» (14/2/1979), ἡ «**Ἀπογευματινὴ**» (9/2/1979), ἡ «**Athens News**» (10/2/1979), ἡ «**Καθημερινή**» (11/2/1979), ἡ «**Λαρισαϊκὴ Ἥχώ**» (Λαρίσης 19/2/1979) καὶ ὁ «**Ριζοσπάστης**» (10/2/1979).

31

Στιγμιότυπο από τη συγκέντρωση των Έβραίων από τους Ναζί, στην πλατεία Έλευθερίας της Θεσ/νίκης.

ιδέες που δημιούργησαν τότε την τρομοκρατία και τὰ γκέ-το, τὰ ολοκαυτώματα και τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως, εξακολουθούν νά δηλώνουν μέ τόσο αιματηρό τρόπο τήν παρουσία τους και σήμερα.

→ Στό «**Νέα**» χρονογράφημα τοῦ κ. Ἰακ. Καμπανέλλη, μέ τίτλο «Τά παράλληλα», (23/3/1979) και μέ θέμα τοὺς ἀπολυθέντες Ἑλληνες δημοσίους υπαλλήλους κατά τή διάρ-κεια τῆς ναζιστικῆς κατοχῆς, ἀρχίζει ὡς ἑξῆς:

«Καθὼς πῆγαινα νά συναντήσω μιὰ ἐπιτροπή πού ἦθε-λε νά μ' ἐνημερώσει γιά ἓνα πρόβλημά της, διάβασα στήν ἐφημερίδα μιὰ εἰδῆση πού δέν τῆς ἔδωσα και πολλή σημα-σία. Ἄλλὰ τί περίεργο! Μισή ὥρα πιό ὕστερα, ἡ εἰδῆση αὐτή γρονθοκοποῦσε τό νοῦ μου σάν νά ἦταν κάτι συγ-κλονιστικό!

Καί πραγματικά ἦταν, ἀλλά χρειάστηκε νά μεσολαβήσει ἡ συνάντηση μέ κείνη τήν ἐπιτροπή γιά νά πάρει ἡ εἰδῆση τήν ἀληθινή της ἡ πιό σωστά τή «συγκριτική» της σημασία.

Ἡ εἰδῆση ἔλεγε πῶς μέ τή λήξη αὐτοῦ τοῦ χρόνου λήγει στή Δυτική Γερμανία και κάθε δικαίωμα μνηύσεων και διώξεων ἐναντίον τῶν παλιῶν ναζί, πού ἐκκρεμοῦν σέ βά-ρος τους κατηγορίες γιά ἐγκληματικές πράξεις. Δηλαδή ὁ-σοι ναζί, Ἔς - Ἔς κλπ. ἦταν ὡς τώρα καταδικασμένοι ἐρή-μην ἡ ὑπό ἀναζήτηση γιά τὰ γνωστά και ἄνευ προηγουμέ-νου στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος ἐγκλήματά τους στίς κατεχόμενες χώρες, στό χιτλερικό στρατόπεδο και τίς φυ-λακές, παίρνουν ἄφεση ἁμαρτιῶν.

Ἐχοντας λοιπόν, πληροφορηθεῖ τελειῶς συμπτωματικά τήν εἰδῆση γιά τή μεγαλοψυχία τῆς γερμανικῆς πατρίδας πρός τοὺς ναζί ἐγκληματίες, συναντήθηκα σέ λίγο μέ τήν ἐπιτροπή πού μέ περίμενε. Καί τότε ἐνίωσα, ὅ,τι ἀσφαλῶς θά νιώσετε και σεῖς, ἀν συγκρίνετε, ἀν βάλετε πλάι - πλάι, τό περιεχόμενο τῆς εἰδήσεως και τό πρόβλημα πού μ' ἔνα ἡ-ρεμο και πικραμένο τόνο μοῦ ἐκθέσανε τὰ μέλη τῆς ἐπι-τροπῆς τοῦ «Συλλόγου Ἀπολυθέντων Ὑπαλλήλων Ἑλλά-δος».

Καί τό χρονογράφημα τελειώνει:

«Αὐτά πού λέτε, συμβαίνουν στή Δυτ. Γερμανία και αὐ-τά ἐδῶ! Ἐκεῖ ἀμνηστεύονται οἱ ναζί. Ἐδῶ οἱ ἀγωνιστές κατά τοῦ ναζισμού δέ βρίσκουν στοιχειώδη δικαίωση.

Προσωπικά κι ἀφοῦ κάθε Ἑλληνας πολίτης ἔχει λόγο νά ντρέπεται γιά τὰ παραπάνω, θά ζητοῦσα ἀπ' τοὺς ἀρμό-διους ὑπουργοὺς νά ρυθμίσουν τό θέμα, τό γρηγορότερο. Πρίν ἡ Δυτ. Γερμανία συχωρέσει τοὺς ἐγκληματίες τοῦ πα-ρελθόντος της, ἡ Ἑλλάδα ἂς δικαιώσει τοὺς ἀγωνιστές της!

Εἶναι μιὰ σύμπτωση, ὁρόσημο, πού θά κρίνει τήν πολιτι-κή μας ὠριμότητα!».

→ Ἡ ἴδια ἐφημερίδα σέ σχόλιό της μέ τίτλο «Ὅχι παρα-γραφή γιά τοὺς Γενοκτόνους» καταλήγει: «Ἐνώνουμε τή φωνή μας μέ τοὺς Ἰσραηλῆς ἀδελφοὺς μας: Ὅχι γομολά-στιχα στή γενοκτονία» (8 - 2 - 1979).

→ Τό περιοδικό «**Πολιτικά Θέματα**» δημοσίευσε τό κεί-μενο τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κ.Ι.Σ. (17/12/79) και ἔρευνα μέ τί-τλο «Ἐλεύθεροι λοιπόν οἱ γενοκτόνοι» (24/2/79). Στό τέ-λος τῆς ἐρεύνης δημοσιεύονται οἱ παρακάτω συνεντεύξεις τῶν κ. κ. Σταθάκη και Λόβιγγερ:

«Ἑλληνική ἀντίδραση. Ποιά εἶναι ἡ ἐλληνική στάση στό θέμα; Χωρίς περιφράσεις ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Φι-λίας Ἑλλάδος - Ἰσραήλ, ναύαρχος ἐ.ἀ. Νικόλαος Σταθάκης λέγει:

— «Πρίν ἀπό ὁ,τιδήποτε ἄλλο πρέπει νά γίνει μιὰ διαφορο-ποίηση - ἄλλο γερμανικός λαός και ἄλλο ναζισμός. Κί ἄλ-λο, ἀκόμη, ὁμάδες ναζιστῶν ἐγκληματιῶν. Ὅρισμένες ὁ-μάδες και ἄτομα εἶναι ὑπεύθυνα γιά ἀπαράδεκτα ἐγκλήμα-τα.

Δέν πρέπει νά ἐμφορούμεθα ἀπό ἐκδίκηση και μνησικα-κία και πρέπει νά πιστεύουμε στή συγνώμη και τήν ἀγάπη. Ἄλλὰ πῶς μπορεῖ κανεῖς νά πάρει ἓνα σφουγγάρι και νά σβήσει αὐτά, τὰ ἐγκλήματα;

Ἡ γερμανική πολιτεία δέν ἔχει δικαίωμα νά παραγράψει αὐτά τὰ ἐγκλήματα. Ἄλλὰ οὔτε και τήν συμφέρε. Δέν συμφέρε τήν Ἀνθρωπότητα. Δέν συμφέρε κανέναν.

Εἶναι μιὰ περιφρούρηση και μιὰ ἀποτροπή ἐπαναλή-ψεως. Διαφορετικά ἴσως ἀντιμετωπίσουμε τό φαινόμενο νά δοῦμε ναζιστές ἐγκληματίες πολέμου νά... ἐπαίρονται γιά τό φρικαλέο ἔργο τους».

Τήν ἀντίθεσή του στήν παραγραφή ἐδραιώνει ὁ κ. Στα-θάκης (σάν ἐκπρόσωπος 500 τουλάχιστον μελῶν τοῦ ἙΑ-ληνοῖσραηλινοῦ Συνδέσμου Φιλίας) χρησιμοποιώντας σάν ἐπιχείρημα τή στάση τῆς Δυτικῆς Γερμανίας γιά τὰ στρατό-πεδα συγκεντρώσεως τῆς χιτλερικῆς ἐποχῆς:

«Ἡ Γερμανία δέν θέλησε νά σβήσει τὰ ἐγκλήματα και τὰ κακουργήματα... Θά μπορούσε νά εἶχε ἰσοπεδώσει τὰ Ἄουσβιτς και τὰ Μπούχενβαλντ... Δέν τῶχει κάνει, ἀλλ' ἀν-τιθέτως τάχει διατηρήσει σάν μνημεῖα αἰσχύος γιά νά ὑ-

Ἡ XV Παγκόσμια Ἡμέρα τῆς Βίβλου

Οἱ Κυρίες τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος Ἀθηνῶν ἐόρ-τασαν τήν Τετάρτη 4 Ἀπριλίου, στό Κοινοτικό Κέντρο, τήν XV Παγκόσμια Ἡμέρα τῆς Βίβλου μέ φιλολογική ἐκ-δήλωση μέ θέμα «**Ἡ ποίηση στή Βίβλο**».

Ἡ ἐκδήλωση, πού ἦταν ἀφιερωμένη στή μνήμη τοῦ Ἀσέρ Μωϋσῆ, περιελάμβανε ὁμιλία τῆς κ. Ρόζας Ἀσέρ, καθώς και ἀπαγγελία ψαλμῶν και ἀποσπασμάτων τῆς Πα-σχαλινῆς Διήγησεως ἀπό τήν κ. Τίλντα Νεγρίν (σέ μετάφρα-ση Ἀσ. Μωϋσῆς).

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

A black and white photograph showing a large, dense crowd of people, mostly students, gathered in a large hall for a pep assembly. The students are dressed in formal attire, including suits and dresses. The crowd is filling the room, with many people looking towards the front. The background shows the interior of a large building with windows and structural elements.

**ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΑΘΗΝΩΝ**

SECRET

→ Τό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κ.Ι.Σ. ἐδημοσίευσαν ἐπίσης ἡ «**Ἀκρόπολις**» (14/2/1979), ἡ «**Ἀπογευματινὴ**» (9/2/1979), ἡ «**Athens News**» (10/2/1979), ἡ «**Καθημερινή**» (11/2/1979), ἡ «**Λαρισαϊκὴ Ἥχώ**» (Λαρίσης 19/2/1979) καὶ ὁ «**Ριζοσπάστης**» (10/2/1979).

→ Η «**Εξόρμηση**» με τίτλο «Γερμανοί έγκληματίες» αναφέρεται στο θέμα με βάσι διτι «Όσοι επέζησαν από τα στρατόπεδα του θανάτου αλλά και όσοι υπήρξαν μάρτυρες

עץ חיים היא

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...
(Παροιμ. 3:18)